T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
DIŞ TİCARET ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI TİCARET ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI TİCARET YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ÇİN'DEN İTHAL EDİLEN TEKSTİL ÜRÜNLERİNİN TÜRKİYE'DEKİ TEKSTİL ÜRETİM FİRMALARINA ETKİLERİ VE SEKTÖRÜN REKABET GÜCÜNÜN ÖLÇÜLMESİ

Yüksek Lisans Tezi

ALİ HALİT KISRURE
100023018

İstanbul, 2020

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
DIŞ TİCARET ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI TİCARET ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI TİCARET YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ÇİN'DEN İTHAL EDİLEN TEKSTİL ÜRÜNLERİNİN TÜRKİYE'DEKİ TEKSTİL ÜRETİM FİRMALARINA ETKİLERİ VE SEKTÖRÜN REKABET GÜCÜNÜN ÖLÇÜLMESİ

Yüksek Lisans Tezi

ALİ HALİT KISRURE
100023018

Danışman: Doç. Dr. Betül GÜR

İstanbul, 2020

T.C. İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
DIŞ TİCARET ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

ULUSLARARASI TİCARET…… Yüksek Lisans programı öğrencisi ÇİN'DEN İTHAL EDİLEN TEKSTİL ÜRÜNLERİNİN TÜRKİYE 'DEKİ TEKSTİL ÜRETİM FİRMALARINA ETKİLERİ VE SEKTÖRÜN REKABET GÜCÜNÜN ÖLÇÜLM ESİ…….başlıklı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulu 01.07.2020 tarih ve 164-7 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	UNVANI, ADI SOYADI	ÜNİVERSİTE
TEZ DANIŞMANI	: DOÇ. DR. BETÜL GÜR …… .	İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
JÜRİ ÜYESİ	: DOÇ. DR. ELİF GÜNEREN GENÇ…..	İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
JÜRİ ÜYESİ	: PROF. DR. MEHMET MELEMEN ……	MARMARA ÜNİVERS İTESİ

ENS.FR.Y15 06.11.2017

ÖZET

ÇİN' DEN İTHAL EDİLEN TEKSTİL ÜRÜNLERİNİN TÜRKİYE'DEKİ TEKSTİL ÜRETİM FİRMALARINA ETKİLERİ VE SEKTÖRÜN REKABET GÜCÜNÜN ÖLÇÜLMESİ

Çin, 2001 yılında Dünya Ticaret Örgütüne girmesi ile birlikte ticaret ekonomisinde yükselişe geçmiş, Çin'in bu yükselişi diğer ülkeler üzerine farklı etkileri olmuştur. Çin'in ucuz işgücü ile ürettiği düşük maliyetli ürünleri birçok piyasada olduğu gibi Türkiye'de de bulunmaktadır. Özellikle ihracat ve istihdam bakımından önemli bir sanayi sektörü olan tekstil sektöründeki ürünlerin Çin'den ithal edilmesinden dolayı, Türkiye'deki benzer üretim yapan tekstil firmaları olumsuz yönde etkisinin olduğu kanısı oluşmaya başlamıştır. Bu durumu tespit etmek, Çin'in Türkiye'deki üretim firmalarına etkisinin ne yönde oluğunun belirlenmesi amacıyla bu çalışmanın yapılmasına karar verilmiştir. Çalışmada, Çin'den yapılan ithalatın, Türkiye tekstil sektöründe faaliyet gösteren firmalara veya istihdama olan etkisi kapsamında; 2010-2018 yılları arasındaki işyeri ve istihdam verileri analiz edilmiş olup, doğrudan Çin'den yapılan ithalat kaynaklı tekstil sektöründe faaliyet gösteren firmalara veya istihdama düzenleyici bir etki tespit edilememiştir. Araştırmada kullanılan veriler TUİK, TradeMap ve BM COMTRADE istatistiki veri tabanından elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İhracat Rekabet Gücü, Tekstil, Çin

ABSTRACT

THE IMPACT OF TEXTILE PRODUCTION IMPORT FROM CHINA ON PERFORMANCE OF TEXTILE COMPANIES IN TURKEY AND ANALYSIS OF COMPETITIVENESS FOR TURKISH TEXTILE SECTOR

China becomes an important actor in World's market, After, joining to the World Trade Organization in 2001. The effects of this rise on other countries are different. China's cheap-workforce and low-cost products exist in Turkey's market as in other countries' market. As the textile industry, which is an important industrial sector in terms of export and employment, imports of products from China, it is believed that similar textile companies in Turkey have negative effects. It is decided to make this study with the aim of identify this situation and in which aspects China affects the Textile firms in Turkey. The main aim of this study is tried to find the effects of Turkey's import from China on firms' in Turkey. In the study, the affects of import from China to the Turkish textile industry or the impact on employment; workplace and employment data between 2010 and 2018 were analyzed, and no regulatory effect on firms operating in the import-sourced textile industry or employment directly from China was detected. The data were obtained from TUIK, TradeMap and statistical database UN COMTRADE.

Key Words: Export Competitiveness, Textile, China

İÇİNDEKİLER

ÖZET iii
ABSTRACT iv
İÇİNDEKİLER v
TABLOLAR LİSTESİ x
ŞEKİLLER LİSTESİ xi
GRAFİKLER LİSTESİ xiii
KISALTMALAR LİSTESİ xv
GİRİŞ 1
1. ÇİN EKONOMİSİNİN GELİŞİMİ 4
1.1. Çin Ekonomisinin Gelişim Süreçlerine Tarihsel Bir Bakış 4
1.2. Devlet Politikaları ve Coğrafyanın Çin Ekonomisi Üzerindeki Etkileri 6
1.2.1. Çin'in İktisadi ve Toplumsal Değişimi 6
1.2.2. Çin'in Ekonomisinin Yapısal Dönüşümü 8
1.3. Çin Ekonomisini Oluşturan İş Alanları 9
1.4. Çin Ekonomisinin Temel Dinamikleri 12
1.5. İmitasyon Ürün Üretimi ve Satışı 14
1.6. Çin'in Sistematik Yükselişi ve Geleceğe Yönelik Ekonomi Politikaları 15
1.7. Çin Ekonomisinde Teknolojik Gelişmeler ve AR-GE Yatırımları 17
1.8. Çin Ekonomisini Bekleyen Tehditler 20
1.9. Küresel Ticaret Savaşlarının Çin Ekonomisi Üzerindeki Etkileri 22
2. TÜRKİYE-ÇİN EKONOMİ VE TİCARET İLİŞKİLERİ 24
2.1. Türkiye-Çin İlişkilerinin Tarihçesi 24
2.2. Türkiye-Çin Ekonomik İlişkileri 26
2.3. Türkiye-Çin Arasındaki Ticaret Anlaşmaları 28
2.4. Türkiye-Çin Arasındaki Dış Ticaret 30
2.4.1. Başlıca İhraç Ürünleri 31
2.4.2. Başlıca İthal Ürünleri 32
3. DÜNYA TEKSTİL SEKTÖRÜNE GENEL BAKIŞ 33
3.1. Tekstil Sektörünün Tanımı ve Kapsamı 33
3.2. Dünya Tekstil Sektöründeki Gelişmeler 37

3.3. Dünya Tekstil Sektörü Ticaret Hacmi 39
4. ÇİN'DEN TEKSTİL İTHALATININ ÜRETİCİ FİRMALARA ETKİLERİ ... 45
4.1. Türkiye'de Tekstil Sektörünün Mevcut Durumu 45
4.2. Türkiye Tekstil Sektöründe Pazar Payına Sahip Firmalar 53
4.2.1. Bebek Giyim Sektörü 53
4.2.1.1. Türkiye-Dünya Pazarı İhracat ve İthalat 55
4.2.1.2. Türkiye-Çin İhracat ve İthalat 57
4.2.2. Erkek ve Kadın Giyim Sektörü 57
4.2.2.1. Türkiye-Dünya Pazarı İhracat ve İthalat 59
4.2.2.2. Türkiye-Çin İhracat ve İthalat 61
4.2.3. Spor Giyim Sektörü 61
4.2.3.1. Türkiye-Dünya Pazarı İhracat ve İthalat 63
4.2.3.2. Türkiye-Çin İhracat ve İthalat 64
4.2.4. Ayakkabı Sektörü 65
4.2.4.1. Türkiye-Dünya Pazarı İhracat ve İthalat 66
4.2.4.2. Türkiye-Çin İhracat ve İthalat 66
4.2.5. Ev Tekstili Sektörü 67
4.2.5.1. Türkiye-Dünya Pazarı İhracat ve İthalat 68
4.2.5.2. Türkiye-Çin İhracat ve İthalat 70
4.3. Türkiye Tekstil Sektörünün SWOT Analizi 71
4.4. Çin Tekstil Sektörünün Mevcut Durumu 72
4.5. Çin Tekstil Sektörünün Dış Ticareti 72
4.5.1. İhracat 73
4.5.2. İthalat 74
4.6. Çin'in Dünya Ticaret Örgütü Üyeliğinin Dünya Tekstil Sektöründeki Yansımaları 75
4.6.1. Çin'in Rekabet Avantajı 75
4.6.2. Çin'e Karşı Alınan Önlemler 76
4.6.3. Türkiye'de Çin'e Karşı Rekabet Günü Korumak İçin Alınan Önlemler 77
4.6.4. Türk Tekstil Sektörünün İhracatının Rekabetini Arttırıcı Öneriler 79
4.6.5. Çin'den İhraç Edilen Tekstil Ürünleri 80
4.6.6. Çin'den İthal Edilen Tekstil Ürünleri 81

4.7. Çin Tekstil Sektörünün SWOT Analizi 82
4.8. Çin'den Tekstil İthalatının Türkiye'deki Üretim Firmalarına Etkileri 83

5. TEKSTİL SEKTÖRÜNÜN REKABET GÜCÜNÜN DEĞERLENDİRİLMESİ
.....85
5.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi 85
5.2. Araştırmanın Yöntemi 85
5.2.1. Balassa AKÜ.....85
5.2.2 Vollrath Endeksi 86
5.2.3. Ticaret Dengesi İndeksi 86
5.3. Araştırmanın Veri Kümesi.....87
5.4. Araştırmanın Bulguları 87
SONUÇ VE ÖNERİLER 103
KAYNAKÇA 106

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Türkiye ve Çin Arasında İmzalanan Anlaşmalar 28
Tablo 2. Türkiye-Çin Dış Ticaret Değerleri 30
Tablo 3. Türkiye'nin Çin'e İhracatında Başlıca Ürünler (Milyon Dolar) 32
Tablo 4. Türkiye'nin Çin'den İthalatında Başlıca Ürünler (Milyon Dolar) 32
Tablo 5. Dünya Tekstil Sektörünün İhracatında Ülke Paylar.....40
Tablo 6. Ürünlere Göre Dünya Tekstil İhracatı.....41
Tablo 7. Dünya Tekstil Sektörü Üretim Maliyetleri.....42
Tablo 8. Dünya Tekstil Sektörü Pamuk Üretim ve Tüketimi.....43
Tablo 9. Türkiye'nin İhracat Verileri (ABD Doları) 55
Tablo 10. Türkiye'nin Tekstil Sektörü İhracat ve İthalat Verileri (ABD Doları).....59
Tablo 11.Türkiye'nin Tekstil Sektörü İhracat ve İthalat Verileri (ABD Doları).....66
Tablo 12. Türkiye'nin Ev Tekstil Sektörü İhracat ve İthalat Verileri
(Bin ABD Doları).....69
Tablo 13. Türkiye'nin Çin'den İhraç Ettiği Tekstil Ürünleri
(Bin ABD Doları).....80
Tablo 14. Türkiye'nin Çin'den İthal Ettiği Tekstil Ürünleri
(Bin ABD Doları).....81

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Çin Ekonomisi Tarihsel Süreci 5
Şekil 2. Çin Ekonomisinin Yapısal Dönüşümü.....9
Şekil 3. Çin Ekonomisini Oluşturan Sektörler.....9
Şekil 4. Çin Ekonomisinin Başarısı 13
Şekil 5. Çin Ekonomisinde Teknolojik Gelişmeler.....18
Şekil 6. Ülkelere Göre Türkiye'deki Yabancı Sermayeli Şirket Sayıları 27
Şekil 7. Çin'in Türkiye Yatırımlarının Sektörel Dağılımı 31
Şekil 8. Dokuma ve Giyim Sanayi Alt Üretim Dalları 35
Şekil 9. Tekstil Sektörünün Ortalama Büyüme Oranları 40
Şekil 10. Dünya Pamuk Stokları ve Fiyatları.....44
Şekil 11. Tekstil Sektörü İhracatçı Ülkeler/2017 Dünya Pazar Payı 45
Şekil 12. Tekstil Sektörü Bölgesel Kümelenme Haritası.....46
Şekil 13. Tekstil Sektörü Endeksleri.....47
Şekil 14. 2009-2018 Yılları Arası Tekstil Sektörünün İhracattaki Payı 51
Şekil 15. 2009-2018 Yılları Arası Tekstil Sektörünün İthalattaki Payı 52
Şekil 16. 2017 Yılına ait Fasıl Bazında Tekstil İhracatı 53
Şekil 17. 2014-2017 Yılları Arasında Dünyada En Çok Bebek Giyim İhracat Yapan Ülkeler.....54
Şekil 18. 2014-2017 Yılları Arasında Dünyada En Çok Bebek Giyim İthalatı Yapan Ülkeler.....54
Şekil 19. 2018 Yılına Türkiye'nin En Çok Bebek Giyim İhracat Yaptığı Ülkeler 56
Şekil 20. 2018 Yılına Türkiye'nin En Çok Bebek Giyim İhracat Yaptığı Ülkeler 56
Şekil 21. Türkiye-Çin İhracat ve İthalat Oranları 57
Şekil 22. Dünyada En Çok Erkek ve Kadın Giyim İhracat Yapan Ülkeler 58
Şekil 23. Dünyada En Çok Erkek ve Kadın Giyim İthalatı Yapan Ülkeler.....58
Şekil 24. Türkiye'nin En Çok Erkek ve Kadın Giyim İhracat Yaptığı Ülkeler.....60
Şekil 25. Türkiye'nin En Çok Erkek ve Kadın Giyim İhracat Yaptığı Ülkeler.....60
Şekil 26. Türkiye-Çin İhracat ve İthalat Oranları 61
Şekil 37. Dünya En Çok Spor Giyimi İhracat Yapan Ülkeler 62
Şekil 28. Dünya En Çok Spor Giyimi İthalatını Yapan Ülkeler 63
Şekil 29. Türkiye'nin En Çok Spor Giyimi İhracatını Yatığı Ülkeler 63

Şekil 30. Türkiye'nin En Çok Spor Giyimi İthalatını Yatığı Ülkeler 64
Şekil 31. Türkiye-Çin İhracat ve İthalat Oranları 64
Şekil 32. Dünyada En Çok Ayakkabı İhracat Yapan Ülkeler 65
Şekil 33. Dünyada En Çok Ayakkabı İthalatı Yapan Ülkeler 65
Şekil 34. Türkiye-Çin İhracat ve İthalat Oranları 67
Şekil 35. Dünyada Ev Tekstili İhracat Yapan Ülkeler 67
Şekil 36. 2014-2017 Yılları Arasında Dünyada Ev Tekstili İthalatı Yapan Ülkeler.....68
Şekil 37. Türkiye'nin En Çok Ev Tekstili İhracat Yaptığı Ülkeler 69
Şekil 38. Türkiye'nin En Çok Ev Tekstili İhracat Yaptığı Ülkeler.....70
Şekil 39. Türkiye-Çin İhracat ve İthalat Oranları 70
Şekil 40. Türk Tekstil Sektörüne İlişkin SWOT Analizi 71
Şekil 41. Çin'in Tekstil Sektörünün İhracatındaki Payı.....72
Şekil 42. Çin'in Tekstil Sektörünün İhracattaki Payı.....74
Şekil 43. Çin'in Tekstil Sektörünün İthalattaki Payı.....75
Şekil 44. Çin'in Rekabet Avantajı.....76
Şekil 45. Çin Tekstil Sektörüne İlişkin SWOT Analizi 78
Şekil 46. Dünya Tekstil Sektörü Pazar Payları 80

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. Türkiye 2010-2018 Yılları Arası Tekstil Sektörü İşyeri Sayısı 48
Grafik 2. Türkiye 2010-2018 Yılları Arası Tekstil Sektörü İstihdam Verileri 48
Grafik 3. 2009-2018 Yılları Arası Türkiye'nin İthalat ve İhracat Değerleri.....49
Grafik 4. 2009-2018 Yılları Arası Türkiye Tekstil Sektörünün İthalat ve İhracat Değerleri 50
Grafik 5. 2009-2018 Yılları Arası Tekstil Sektörünün İhracattaki Değeri.....50
Grafik 6. 2009-2018 Yılları Arası Tekstil Sektörünün İthalattaki Değeri 51
Grafik 7. Dünya Spor Giyimi İthalat ve İhracat Değerleri.....62
Grafik 8. Çin'in Tekstil Sektörünün İhracattaki Yeri.....73
Grafik 9. Çin'in Tekstil Sektörünün İthalattaki Yeri Payı 74
Grafik 10. 2009-2018 Yılları Arası Türkiye Tekstil Sektörünün İhracat Değerleri.....79
Grafik 11. Çin'in Tekstil İhracatı.....79
Grafik 12. GTİP 50 İpek AKÜ Değerleri.....84
Grafik 13. GTİP 50 İpek İhracat ve İthalat Verileri.....84
Grafik 14. GTİP 51 Yapağı ve Yün, İnce veya Kaba Hayvan Kılı; At Kılından İplik Ve Dokunmuş Mensucat AKÜ Değerleri.....85
Grafik 15. GTİP 51 Yapağı ve Yün, İnce veya Kaba Hayvan Kılı; At Kılından İplik ve Dokunmuş Mensucat İhracat ve İthalat Verileri.....86
Grafik 16. GTİP 52 Pamuk AKÜ Değerleri.....86
Grafik 17. GTİP 52 Pamuk İhracat ve İthalat Verileri.....87
Grafik 18. GTİP 53 Dokumaya Elverişli Diğer Bitkisel Lifler; Kağıt İpliği Ve Kağıt İpliğinden Dokunmuş Mensucat AKÜ Değerleri 88
Grafik 19. GTİP 53 Dokumaya Elverişli Diğer Bitkisel Lifler; Kağıt İpliği Ve Kağıt İpliğinden Dokunmuş Mensucat İhracat ve İthalat Verileri.....89
Grafik 20. GTİP 54 Sentetik ve Suni Filamentler, Şeritler ve Benzeri Sentetik ve Suni Dokumaya Elverişli Maddeler AKÜ Değerleri 89
Grafik 21. GTİP 54 Sentetik ve Suni Filamentler, Şeritler ve Benzeri Sentetik ve Suni Dokumaya Elverişli Maddeler İhracat ve İthalat Verileri.....90
Grafik 22. GTİP 55 Sentetik ve Suni Devamsız Lifler AKÜ Değerleri.....90
Grafik 23. GTİP 55 Sentetik ve Suni Devamsız İhracat ve İthalat Verileri.....91
Grafik 24. GTİP 56 Vatka, Keçe ve Dokunmamış Mensucat; Özel İplikler; Sicim, Kordon, İp, Halat Ve Bunlardan Mamul Eşya AKÜ Değerleri.....91

Grafik 25. GTİP 56 Vatka, Keçe ve Dokunmamış Mensucat; Özel İplikler; Sicim, Kordon, İp, Halat Ve Bunlardan Mamul Eşya İhracat ve İthalat Verileri 92
Grafik 26. GTİP 57 Halılar ve Diğer Dokumaya Elverişli Maddelerden Yer Kaplamaları AKÜ Değerleri 93
Grafik 27. GTİP 57 Halılar ve Diğer Dokumaya Elverişli Maddelerden Yer Kaplamaları İhracat ve İthalat Verileri 93
Grafik 28. GTİP 58 Özel Dokunmuş Mensucat; Tufte Edilmiş Dokumaya Elverişli Mensucat; Dantela; Duvar Halıları; Şeritçi ve Kaytancı Eşyası; İşlemeler AKÜ Değerleri.....94
Grafik 29. GTİP 58 Özel Dokunmuş Mensucat; Tufte Edilmiş Dokumaya Elverişli Mensucat; Dantela; Duvar Halıları; Şeritçi ve Kaytancı Eşyası; İşlemeler İhracat ve İthalat Verileri 95
Grafik 30. GTİP 59 Emdirilmiş, Sıvanmış, Kaplanmış veya Lamine Edilmiş Dokumaya Elverişli Maddelerden Mensucat, Dokumaya Elverişli Maddelerden Teknik Eşya AKÜ Değerleri 95
Grafik 31. GTİP 59 Emdirilmiş, Sıvanmış, Kaplanmış veya Lamine Edilmiş Dokumaya Elverişli Maddelerden Mensucat, Dokumaya Elverişli Maddelerden Teknik Eşya İhracat ve İthalat Verileri 96
Grafik 32. GTİP 60 Örme Mensucat AKÜ Değerleri 97
Grafik 33. GTİP 60 Örme Mensucat İhracat ve İthalat Verileri 97

KISALTMALAR LİSTESİ

AB : Avrupa Birliği

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

ASEAN : Güneydoğu Asya Uluslar Birliği

AKÜ : Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler

BAE : Birleşik Arap Emirlikleri

ÇHC : Çin Halk Cumhuriyeti

DTÖ : Dünya Ticaret Örgütü

IMF : Uluslararası Para Fonu

ITC : International Trade Center (Uluslararası Ticaret Merkezi)

GSYH : Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla

GTİP : Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu

KİT : Kamu İktisadi Teşebbüsleri

NO. : Numara

OECD : Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü

RC : Relative Competitiveness (Nispi Rekabet Edebilirlik)

RCA : Revealed Comparative Advantage (AKÜ)

RMA : Relative Import Advantage (Nispi İthalat Avantajı)

s. : Sayfa

ss. : Sayfa Aralığı

ŞİÖ : Şangay İş Birliği Örgütü

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

TÜSİAD : Türkiye Sanayicileri ve İş Adamları Derneği

vb. : Ve benzerleri

GİRİŞ

Soğuk savaşın sona ermesinin ardından ABD'nin tek küresel güç olarak öne çıkması uluslararası ekonomik ve politik münasebetlere farklı bir pozisyon getirmiştir. 11 Eylül olayının ardından ise, ABD'nin bu üstün kuvvetinin dengelenmesi yönünde düşünceler uluslararası ilişkilere yönelik çalışmaları farklı arayışlara sevk etmiştir. Bu düşünce ile beraber sahneye çıkan ülkelerin başında Çin Halk Cumhuriyeti gelmektedir. Çin tarihte görülmemiş bir şekilde dünyanın en süratli gelişen ekonomisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Asya coğrafyasının sahip olduğu hızlı büyüme oranı sebebiyle 21'inci yüzyılın Asya ve Çin dönemi olacağı şeklinde fikirler ortaya atılmaktadır. Çin 1979 senesinden itibaren ekonomik değişimler ve dış ticarete verdiği önemle küreselleşerek dünyaya sınırlarını açmıştır.

Çin'in bu büyük yükselişi sonucunda Türkiye'nin, Çin'e ilişkin stratejisi ve ilişkileri de önem kazanmıştır. Uluslararası arenada politik, askeri ve en önemlisi de ekonomik bağlamda Çin'in 21'inci yüzyıl süper gücü olarak ön plana çıkmaya başladığı açıktır.

Çin, Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)'ne girerek küreselleşme sürecine ilişkin en önemli basamağı atlamıştır. Diğer yandan, Şangay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ), Güneydoğu Asya Uluslararası Birliği (ASEAN) gibi organizasyonlar ile Çin, dünyanın yüzde 50'sinden fazlasına denk gelen bir alanda etkin faaliyet göstermektedir.

Çin'in DTÖ'ye girmesinin ardından dış ticareti ve ekonomik büyümesi ivmelenmiş, bu durum bazı ülkeler için tehlikeli bir hal almaya başlamıştır. Çin'deki bu gelişmelerden negatif etkilenenlerden bir tanesi de Türkiye'dir.

Senelere göre hızlı büyüme oranı, yüksek nüfusu ve gelişen ekonomisi ile Çin, ihracatçı ülkeler için geniş bir hedef pazar ve imkân olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca Çin, ihracatta bulunduğu ülkelere ise düşük personel giderleri, devletin sunduğu teşvikler, büyük çaplı yabancı yatırımlar gibi etkenler neticesinde tesis ettiği rekabet üstünlüğüyle de başta gelişmekte olan ülkeler için ciddi bir tehlikeye dönüşmüştür. Çin, başta Türkiye gibi gelişmekte olan ülke ekonomileri için kritik önemdeki alanlardan olan tekstil vb. sektörlerde iç pazar açısından tehlike oluşturabilirken, diğer taraftan süratli gelişen yüksek nüfusu ile ehemmiyetli bir hedef pazar olarak da ele alınabilmektedir. 1994

senesinden günümüze Türkiye'nin Çin ile hızla yükselen bir ticaret açığı, ticari dengesizlik söz konusu olduğu gibi, yatırım ilişkileri de halihazırda arzulanan düzeylerde değildir.

Türkiye'de tekstil sektörü, yakın dönemde özellikle iç piyasada önemini nispeten azaltsa da dış ticaret anlamında hala daha etkin pozisyonunu devam ettirmektedir. Tekstil sektörünün zaman içerisinde toplam ihracattaki payı yıllar ilerledikçe azalma eğilimi göstermiş, bu durum ise Çin için tam aksi bir duruş göstererek yükselmiştir.

Tekstil sektörünün tesis ettiği iş imkânı olanakları, üretim periyodunda meydana getirdiği katma değer ve ihracattaki oranı sebebiyle ekonomik genişleme periyodunda ciddi rol oynayan bir endüstri alanıdır. Bu kapsamda; sektör ticari kalkınmada açısından kolayca elden çıkarılmak veya vazgeçilmek istenmeyen alanlar içerisinde bulunmaktadır. Gelişmekte olan ülkeler açısından ekonomik büyümenin dinamosu şeklinde ifade edilen tekstil sektörünün dünya pazarı açısından dikkate alındığında en büyük dilimi Çin'in elinde bulunmaktadır. Türkiye açısından bu alan son derece önemli bir konuma sahiptir.

1990 yılından başlayarak dünya ekonomisinde süratli bir değişim periyodu görülmektedir. Bu değişim periyodu boyunca rekabet anlayışı her geçen gün daha da büyük ehemmiyet arz etmiştir. Görülen bu süreçte tekstil endüstrisinde daha zorlu bir rekabet ortamı görülmüştür.

Çalışma, Çin'den ithal edilen yarı mamul ve mamullerin Türkiye tekstil sektörünü ve bu alandaki imalat firmalarına ne yönde etki ettiğini, uygulanacak araştırma yöntemiyle açığa çıkarmayı hedeflemektedir.

Bu kapsamda, şimdiye kadar gerçekleştirilen çalışmalarda Çin'in Türkiye'deki tekstil firmaları veya Türkiye ekonomisine etkileri bazında araştırma çalışmaları yapılmıştır. Ancak Çin' in, tekstil sektörünün temel yapı taşı olan üretim firmalarının iş hacimlerine olan etkileri incelenmemiştir. Çalışma, bu açıdan Türk tekstil üreticilerinin Çin'den ithal edilen ürünlerden etkilenme durumunu açığa çıkarmaktadır.

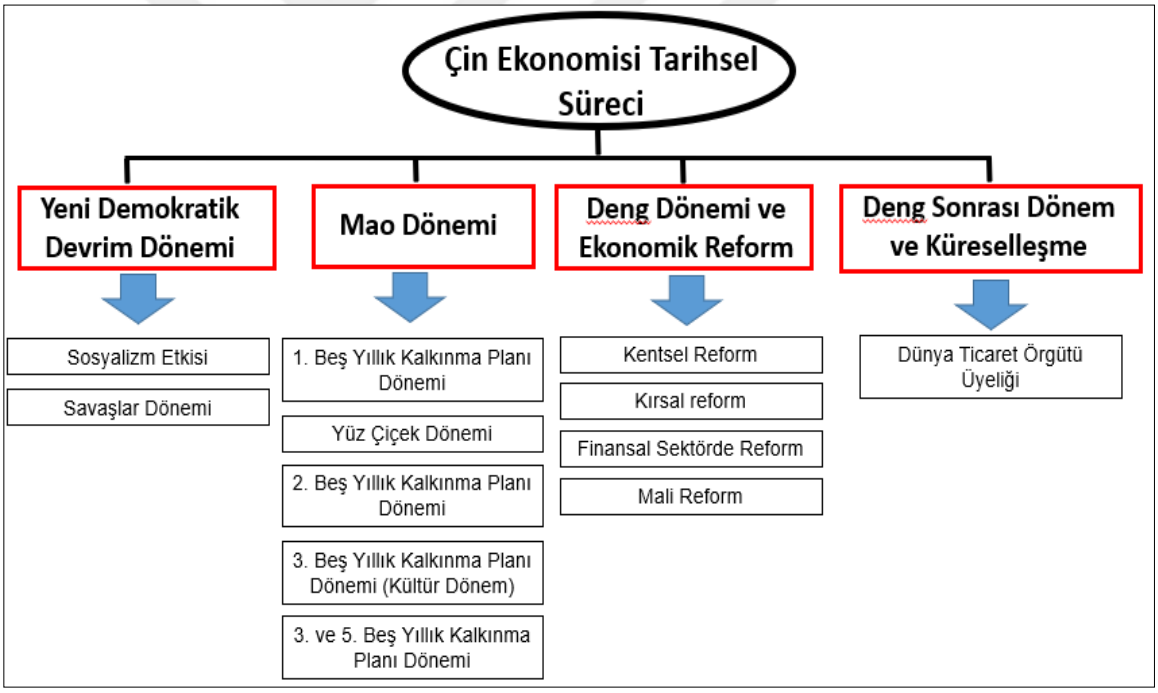
Çalışmada; Balassa'nın Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Yöntemi, Vollrath'ın Nispi İhracat Avantajı Katsayısı (Vollrath Endeksi) ve Lafay'ın Ticaret Dengesi İndeksi yöntemleri kullanılmıştır.

Araştırmada GTIP kodlarındaki ürün veya ürün gruplarından faydalanarak analizlerin yapılması hedeflenmiştir. Öncelikle Türkiye'nin seçilen GTIP kodlarına göre o ürün veya ürün gruplarında dünyaya ve Çin'e ihracat-ithalatı ele alınmış, daha sonra Türkiye ve Çin'in GTIP kodlarına göre o ürün veya ürün gruplarında dünyaya ve Türkiye'ye ihracat-ithalatı incelenmiştir.

1. ÇİN EKONOMİSİNİN GELİŞİMİ

1.1. Çin Ekonomisinin Gelişim Süreçlerine Tarihsel Bir Bakış

Çin dışa karşı kapalı, ilişkilerini sınırlı tutan bir ülke durumdan zaman içerisinde değişim göstererek küreselleşmenin en büyük savunucularından biri haline gelmiştir. Çin'in ekonomik anlamda sağladığı ilerlemenin bütününü liberalleşme ve küreselleşmeyle ilişkilidir. Çin'in sağladığı bu başarı yakın dönemin en büyük başarı hikayelerinden birisidir. Çin'in bu başarısı kısa sürede olmamış; batılı devletlerin ve Japonya'nın işgali ile farklı ekonomik düşüncelerin gelmesi, 2. Dünya Savaşı sonrası iç çatışmanın ekonomiyi dağıtması, Mao'nun izlediği sorunlu ekonomik stratejiler ve Deng'in dışarıya yönelme stratejisi gibi birçok badireler atlatarak bugün ki konumuna ulaşmıştır (Yusufu, 2019, s.34). Çin ekonomisi tarihsel süreci Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1. Çin Ekonomisi Tarihsel Süreci

Kaynak: Akçil, 2008, s.7.

Çin Halk Cumhuriyeti'nin, 1949 yılında kurulması ile beraber yaklaşık 30 sene süresince kurucu lider Mao'nun önderliğinde dışarısı ile ilişkisi olmayan, planlı bir sosyalist ekonomi anlayışını esas almıştır. Bu periyotta ideolojik görüşün ekonomik gerçekleri geride bırakması, ekonomide yönetimin kuvvetli pozisyonunun verimliliği

azaltması, sadece ideolojik görüşle sınırlı kalarak blok ülkeleri hariç ekonomik münasebetler tesis etmemesi ve dolayısıyla uluslararası sermaye sirkülasyonuna gerektiği kadar müdahil olunmaması sebebiyle Çin insanlarına daha refah hayat koşulları temin edecek bir ilerlemeyi sağlayamamış, aksine büyük kıtlıklar yaşanmış, açlıktan birçok insanın hayatını kaybetmesine sebep olmuştur. Batı refah seviyesine ulaşmak için atılan yanlış adımlar hüsranla sonuçlanmıştır (Yiğin, 2009, s4).

1978'den sonra ise yenilikçi bir kişilik olan Deng Xiaoping liderliğinde Çin süratli ve köklü bir ekonomik değişim periyoduna yelken açmıştır. Bu periyotta idarenin ekonomik fonksiyonu her geçen gün daha da aşağı çekilmesi ve piyasanın kuvvetlendirilmesi amaçlanmıştır. Ülkenin sınırları dış sermayeye kapılarını aralamış, dış ticaret aşamalı bir şekilde serbest bırakılarak Çin ihracata yönelmiş ve global ekonomiyle kontrollü şekilde bütünleşmeye başlanmıştır. Devlet dışı özel sektörün büyümesi maksadıyla bazı tedbirler yürürlüğe konmuş, kurulan serbest ve yatırım bölgeleri vasıtasıyla ekonomik aktivitelere hız verilmiştir. Bu gelişim süreci, devletin ekonomideki esas unsur olma özelliği devam ettiği bir düzen içerisinde yürütülmüştür. Diğer bir ifade ile piyasayı odak almakla beraber, merkezi bir kontrol kapsamında biçimlenen ve devletin ekonominin her dalında etkinliğini muhafaza ettiği "devlet kapitalizmi" anlayışı kapsamında yol alınmıştır (Atlı ve Ünay, 2014, s.9).

Değişim sürecinde Çin, ucuz işçilik ve ucuz girdi üstünlüğünü ustaca kullanarak ihracatta ciddi bir rekabet üstünlüğü kazanmış ve kısa zamanda global pazarlardaki nispi payını yükseltmiştir. İhracatla birlikte, ekonomisinin oturmasıyla direkt yatırımlar meydana gelmiştir. Çin ekonomisinin lokomotifini yüksek tasarruf seviyesi ile finansı sağlanan devlet şirketlerinin ciddi faaliyet gösterdiği ağır sanayi ile altyapı sektörüne odaklanan yatırımlar oluşturmuştur. Bu yöntemle sürekli bir büyüme oranı elde ederek, Deng'le beraber senelik yaklaşık yüzde 10'luk bir gayrisafi yurtiçi hasıla (GSYH) artışı tesis eden Çin, dünyanın en büyük ekonomilerinden birine dönüşerek, en yüksek ticaret oranından en büyük döviz rezervine kadar birçok konuda birincilik koltuğuna oturmuştur. Komünist partinin Çin'de "Sosyalist Piyasa Ekonomisi" anlayışını esas alması ve 1997 yılındaki toplantısında parti mevzuatına bu hususu eklemesi piyasa ekonomisinin siyasi varlığını ve gücünü perçinlemiştir (Akçil, 2008, s.7).

Ancak, kalkınma problemine yönelik uygulanan kapsamlı hiçbir model herkesçe kabul gören bir çözüm ya da tüm koşullarda büyüme sağlayacak, her şekilde devam ettirilebilir bir metot sağlayamamaktadır. İç ve dış faktörler çerçevesinde Çin'in 30 yıl boyunca devam ettirdiği büyüme modeli devam edilebilirliğini her geçen gün kaybetmiş ve bu süreç, 2008-2009 periyodunda görülen global kriz ardından yeni parametreler meydana getirmiştir. Çin bir taraftan ülkede üretim maliyetinin yükselmesi, bir taraftan da uluslararası camiada talebin küçülmesi sebebiyle ihracattaki mücadele gücünü kaybetmeye başlamıştır. Diğer taraftan mevcut durum pek çok alanda ihtiyaç fazlası artık kapasite oluşturmuştur. Bu sebeple Çin'in ihracata bağlılığını aşağılara çeken, iç sektörün nispi ağırlığını yükselten, sayıdan ziyade niteliği esas alan, teknoloji odaklı ve kazançlı alanlara geçişi süratlendirecek yeni bir yapı gereksinimi yoğun bir şekilde dile getirilmiştir. (Atlı ve Ünay, 2014, s.10).

1.2. Devlet Politikaları ve Coğrafyanın Çin Ekonomisi Üzerindeki Etkileri

1.2.1. Çin'in İktisadi ve Toplumsal Değişimi

ÇHÇ, 1 Ekim 1949 günü Mao liderliğinde kurulmuştur. Nihai hedefi komünist devlet oluşturmak olan Mao'nun liderliğindeki Komünist Parti, toplumsal, ekonomik ve politik hayatı tekrar elden geçiren bambaşka bir Çin ortaya çıkarmıştır. Sosyalist bir Çin kurulması döneminde ortaya konan ekonomik ve politik düzenlemeler, siyasi ve toplumsal hayatın çarklarına negatif tesir etmiştir. Mao'nun vefatının ardından 1970'li senelerin sonlarından itibaren dışa yönelme ve ekonomide değişimin periyodunun hayata geçirilmesi, Çin'de sosyalist demokratik düzenin değişimini tesis etmiştir. Çin'in sosyalist ekonomi düzeni kurulması için attığı adımların kuvvetlendirilmesi maksadıyla devlet tarafından yeni idari reformların yerine getirilmesi zaruri kılınmıştır. (Tunç ve Kızıl, 2018, s.51).

Bu değişimler çerçevesinde merkezi idarenin ekonomiye etkisinin ve bürokrasinin asgariye indirilmesi yerel yönetimlerin kuvvetini artırmıştır. Yönettiği coğrafyaya hâkim idareciler, Çin'in ekonomik dönüşüm ve değişim periyodunu ivmelendirmiştir. Hükümetin bazı sorumlulukları yerel birimlere vermesi, Çin'in ilk olarak başta üniter yapısının zarar görmesini ve birtakım idari problemleri de birlikte getirmiştir.

Uzun bir tarihi maziye sahip Çin, insanlık tarihine verdiği katkılardan ötürü özel ve ayrı medeniyettir. Tarihte İpek ve Baharat yolları güzergahı üzerinde olması nedeniyle de dünya ticaretinde etkin bir role almıştır. Çin ortaya konan ekonomik adımlar neticesinde, günümüz ekonomisinde dünya çapında söz sahibi bir pozisyona gelmiştir. Sosyalist devlet kurma hedefindeki Mao, Çin'de fakir, izole edilmiş ve tarım sanayini esas alan ekonomik düzenini geliştirirken, 1978 senesinden başlayarak Deng'le beraber tüm sektörlerde büyük bir dönüşüm periyoduna adım atılmıştır. Atılan bu adımlara ve dönüşüm sürecine destek vermek maksadıyla ülkenin mevcut idari düzeninde değişiklikler yapmıştır. Çin ekonomisinin ana taşlarını oluşturan yerel idarelerde yapılan bu düzenlemeler ile ekonomik yükselmenin önündeki engeller kaldırılmıştır. Yapılan değişiklikler ile senelik ortalama yüzde 10'luk bir büyüme ivmesi elde eden Çin en hızlı büyüyen ekonomi olarak kendini göstermiştir (Tunç ve Kızıl, 2018, s.52).

Halihazırda dünyanın 2'nci büyük ekonomisi olan Çin bu pozisyonunu yerel yönetimlere borçludur. Komünizmden ötürü yerel idarelerin organizasyonel yapısı, liberal demokrasilerdeki yerel idarelere göre ciddi bir farklılık arz etmektedir. Diğer yandan, ekonominin geçirdiği değişim periyodunda yerel idarelerin tesir alanı artırılmıştır. Bu manada yerel idarelerin kuvvetlendirilmesiyle beraber ekonomik büyümede benzer şekilde bir rota izlemiştir.

Mao döneminde, Sovyet parti-devleti modeli emsal alınmış fakat aynen kopyalanmayarak Çin gerçeklerine göre gözden geçirilerek uygulanmıştır. 'Bianzhi' ya da Rus deyimiyle 'Nomenklatura' sistemine benzer şekilde Çin'de devletin başında bir iktidar partisi (ÇKP) bulunmaktadır (Shambaugh vd., 2000, s.173).

Deng döneminde yapılan değişikliklerle Çin eyaletlere, özerk bölgelere ve doğrudan merkezi hükümete bağlı belediyelere bölünmüş, bunlarda kendi içinde daha detaylı yerel birimlere ayrılmıştır. Özel ekonomik bölgeler kurulmuştur. Halihazırda Çin Halk Cumhuriyeti'nde 22 eyalet, 5 özerk bölge, 4 direkt merkezi yönetime bağlı idari birim ve 2 özel idari bölgeden oluşan 34 adet eyalet ve dengi yönetimsel bölüm bulunmaktadır. Bu eyaletlerin özellikle ekonomik alanda çok ciddi yetkileri bulunmaktadır (Özdem, 2018, s.3).

1.2.2. Çin'in Ekonomisinin Yapısal Dönüşümü

Çin 25 seneyi aşkın zamandır takip ettiği ekonomik politikaların neticesinde ciddi yapısal değişimler yaşayarak dış ticaret kapasitesini artırmaya olanak tanıyan bir yapı meydana getirmiştir. Bu durumu tesis etmek maksadıyla Çin ekonomik ilerleme sürecinde iç ve dış faktörleri güzel analiz ederek, bu faktörlerden başarılı bir şekilde istifade etmiştir.

Çin ekonomisini dönüşüme iten ana sebepler;

- Mao dönemi kültür devriminin her geçen gün halk desteğini yitirmesi,

- Uzun vadeli devlet planlarının icraat alanındaki faaliyetlerinin açlıkla mücadele edememesi,

- Coğrafyadaki benzer ülkelerin (Tayvan, Hong Kong, Singapur, Güney Kore) yürüttükleri piyasa ekonomisinin nispeten daha başarılı neticeler kazanması (Gökdemir ve Mor, 2006, s. 55).

Çin ekonomisinin yapısal dönüşü Şekil 2'de sunulmuştur. Yapılan dönüşüm genel olarak aşağıdaki başlıklar altında ele alınabilmektedir:

- Çin ihracatının hızlı yükselişini, Yuan'ın dolarla beraber uluslararası arenada değerinin azalması ile ele almak kısmen yerinde olsa da dış ticaretteki yükselmenin temel nedeni yapısal değişimdir.

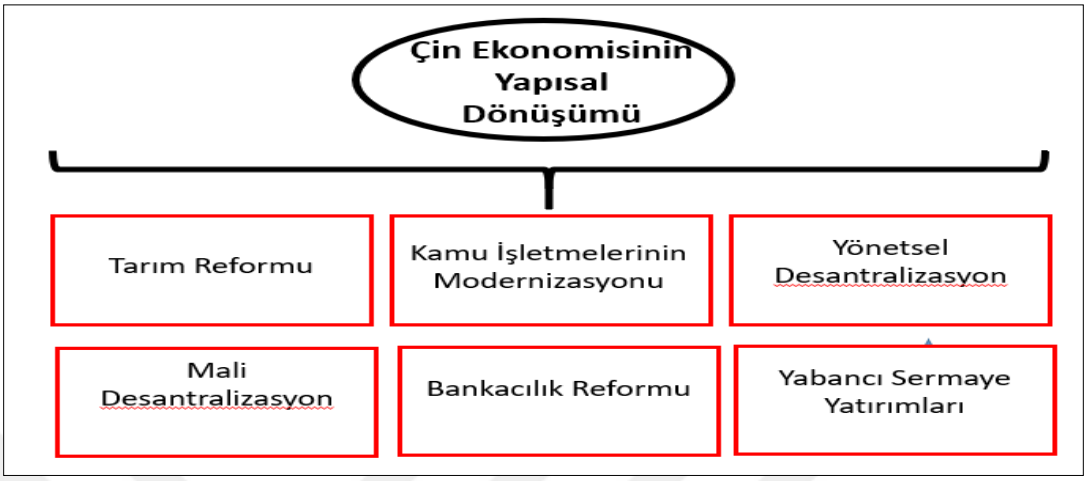
- Ucuz personel kaynağı, üretim maliyetlerini düşürmüş ve uluslararası arenada çıktıların rekabet gücü yükselmiştir.

- Teknoloji alanında yapılan yatırımlar, atılan adımlarla beraber teknolojinin Çin'e daha kolay girişinin temin edilmesi, üretim hızını, miktarını ve malzemelerin kalitesini artırmıştır.

- Asya coğrafyasındaki üretim ve ticaret ağı ülkenin dış piyasalara uyumunu daha kolay hale getirmiştir (Sandıklı ve Güllü, 2005, s.301).

Çin ekonomisinin yapısal dönüşümünde öne çıkan temel konular ana hatları ile Şekil 2'de sunulmuştur. Tarihsel olarak tarım reformu ile başlayan dönüşüm, kamu

işletmelerinin modernizasyonu, yönetsel ve mali desantralizasyon ile devam etmiş bunları bankacılık reformu ve son olarak yabacı sermaye yatırımlarının artması izlemiştir.

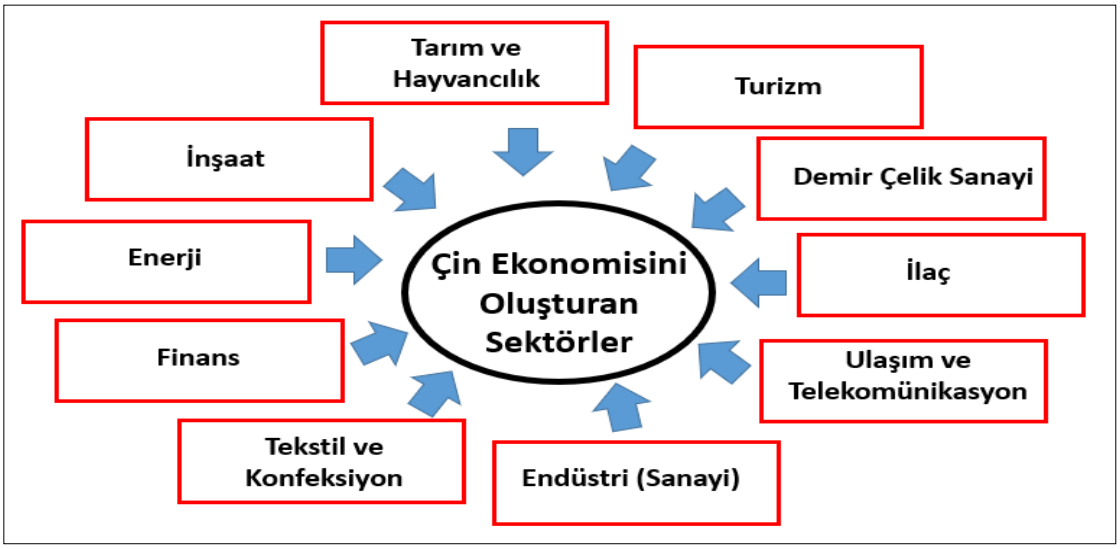

Şekil 2. Çin Ekonomisinin Yapısal Dönüşümü

Kaynak: Tosun, 2014, s.30.

1.3. Çin Ekonomisini Oluşturan İş Alanları

Çin ekonomisini oluşturan 12 temel sektör bulunmakta olup bunlar Şekil 3'te sunulmuştur. Bu 12 sektör Çin ekonomisinin öne çıkan ana unsurları konumundadır.

Şekil 3. Çin Ekonomisini Oluşturan Sektörler

Kaynak: Tosun, 2014, s.95.

- **Tarım ve Hayvancılık:** Çin' in nüfusu incelendiğinde, beslenme sorununun üstesinden gelmek için sektörün önemi otomatik olarak kendini göstermektedir. Sektör faaliyetleri kapsamında seracılıktan besiciliğe, çiftçilikten balıkçılığa kadar çok geniş bir alanda faaliyetler icra edilmektedir. Gayri Safi Yurtiçi Hasılanın (GSYİH) yaklaşık onda biri bu sektöre aittir. Çin yüzölçümünün yaklaşık onda biri yani 956 bin kilometre karelik alanı tarıma müsait alanlardan meydana gelmektedir (Sayar, 2007: 41). Tarıma müsait alanların kamu mülkiyetinden özel mülkiyete geçirilmesi ile beraber tarımda kârlılık ciddi şekilde artmıştır (İGEME, 2008:5). Çin yaşadığı kuraklık nedeniyle ilk kez 1994 yılında hububat ithal etmiştir. Çin'de yaşanan reformlarla beraber tarım teknolojileri de ilerlemiş ve verimlilik özellikle seracılık konusunda arttırılmıştır. (Yavuz, 2006, s.76).

- Turizm: Çin köklü tarihi, eskiye dayanan kültürü ile çok farklı kökenlerden gelen bireylerin hayatını sürdürdüğü, geniş dünya mutfağı, tabiatı ve farklı mimarisi ile turizm konusunda önemli bir yere sahip olmaktadır. Turizm açısında yasak şehir ve Çin Seddi çok özel bir yere sahiptir. Çin bu doğal mirası ve tarihin eserlerin ötesine geçerek uluslararası arenada da çalışmalar yapmakta, olimpiyatlar gibi çeşitli organizasyonlara ev sahipliği yaparak turist çekmeye gayret göstermektedir. Ancak tüm bu olumlu faktörlere rağmen ülkedeki yönetim anlayışı, demokrasi ve insan hakları konusundaki anlayış nedeniyle istenen seviyeye ulaşamamıştır (Tosun, 2014, s.97).

- Ulaşım ve Telekomünikasyon: Ulaşım ve telekomünikasyon alanındaki hizmetler devlet kontrolünde firmalar (HUAWEİ ve ZTE) vasıtasıyla yürütülmektedir. Bahse konu firmalar özellikle akıllı telefon teknolojilerinde dünya standartlarında oldukça iddialı pozisyona gelmiştir. ABD tarafından casusluk faaliyetleri ile itham edilen Huawei, Türkiye'de Türk Telekom ile beraber çalışmalar yürütmektedir. Telekomünikasyon ülkede en çok gelişen sektörlerin başında gelmektedir. Çin'de ulaşım hizmetlerine de ciddi önem verilmekte ve her geçen sene özellikle hava taşımacılığı ve karayolları konusunda projeler yürütülmektedir. Ülkedeki hava alanı sayısı her geçen gün artmakta, demiryolları projeleri ile nüfusun durumuna göre ulaşım rahatlatılmaya çalışılmaktadır. Ancak yürütülen tüm çalışmalara rağmen ulaşım altyapı sisteminin mevcut durumda ancak yüzde 60'lar civarında karşılandığı yönünde değerlendirmeler yapılmaktadır (Akçil, 2008, s.35).

- Endüstri (Sanayi): 1950'den itibaren ciddi bir ilerleme göstermeye başlamıştır. Sektör Mao dönemi süresince belli bir sistem esasına göre tesis edilmiş, Deng dönemi ile birlikte ciddi bir ivme yakalayarak günümüze kadar gelmiştir. Klasik petro kimyasal ve elektronik alanları baş döndürücü ivme yakalayarak yüksek birikim gerektiren nükleer ve uzay konularında ciddi ilerlemeler sağlanmıştır. Endüstrinin katma değeri neredeyse her yıl onda bir oranında artış göstererek büyümüştür. Birçok malzemenin (kömür, televizyon, çimento, çelik) üretiminde dünyada birinci sırada yer almaktadır (Rejiafu, 2011, s.16).

- Tekstil ve Konfeksiyon: İlerleyen bölümlerde detaylı olarak değerlendirilecek olan bu sektörde yapılan yatırımlarla birlikte dünyanın en önde gelen ülkelerinden birisi haline gelmiştir. Çin tekstili, pamuklu dokumadan yünlü ve keten dokumaya birçok dalı içermektedir (Nuraniye, 2003:102). Konfeksiyonda 5 eyalet/özerk belediyede (Shandong, Zhejiang, Jiangsu, Guangdong ve Shanghai) Çin üretiminin üçte ikisini gerçekleştirmektedir (Karaca, 2004, s.68).

- Enerji: Kömür rezervlerinde dünyada 1'nci konumdadır. Bu zenginliğin doğal sonucu olarak kömür enerji ihtiyacının karşılanmasında öne çıkmaktadır (Karaca, 2008: 86). Diğer yandan, doğalgaz ve ham petrol ile hidroelektrik de enerji sektöründe kullanılmaktadır. Fakat ülkedeki üretim nedeniyle ihtiyacın karşılanması konusunda yeterli olmamaktadır. Bu kapsamda dışarıdan ciddi miktarda ham petrol satın almaktadır. Hidroelektrik konusunda yeterli seviyede üretim olmadığından elektrik kesintileri üretimi olumsuz etkilemektedir. Yaşanan bu sıkıntıların önüne geçmek ve enerji ihtiyacını gidermek için nükleer santral inşasına ağırlık vermekte, nükleer enerjisi çözüm olarak görmektedir. Son dönemde dünyada en çok nükleer santral Çin'de inşa edilmiştir.

- İnşaat: Ülkede çok süratli bir şekilde genişleyen sektörlerden biridir. Ülke ekonomisinin büyüklüğüne rağmen, inşaat sektöründe hızlı ilerlemeye karşın ülkede altyapı sorunu ileri seviyelerdedir. İş imkanlarının daha iyi olduğu yerlere göçle Çin'in doğu ve güney sahili ciddi nüfus artışı yaşamış ve bu da alt yapı yetersizliğine sebep olmuştur. Bu yöndeki çalışmalar inşaat sektörüne hız vermiş ve ciddi iş alanı oluşturmuştur (İGEME, 2011, s.4). Halihazırda ülkenin batısı ve kırsal kesimlerde yapılması gereken birçok faaliyet bulunmaktadır.

- Finans: Sektörün kamu denetiminde bulunması yatırım verimliliğini olumsuz etkilemekte ve düşürmektedir. Yatırımlara ilişkin kredi durumu çoğunlukla ekonomik tetkiklerin ötesinde siyasi etkenlerle gerçekleşmektedir. DTÖ üyeliğinin de etkisiyle bankacılık alanında köklü dönüşümler yapılmış, 2007 sonrasında yabancı bankaların rekabeti eşit koşullarda yapabilmesine ehemmiyet verilmiştir. Yabancı bankaların sermayesi Çin bankacılığının sadece yaklaşık yüzde 2'sini oluşturmaktadır. Çin'de 22 ülkeden toplam 73 banka faaliyetlerini devam ettirmektedir. Hizmet sektörünün ana dallarından olan bankacılık alanında faaliyet gösteren 4 büyük banka, Çin'in banka varlıklarının yarısını elinde tutmaktadır (Akçil, 2008, s.35).

- İlaç: Sanayi çoğunlukla temel teknoloji ile yapılan markasız üretimde meydana gelmektedir. Yerli üretim pazarın yüzde 70'ine sahiptir. Yabancı şirketlerle mücadele edebilmek için yerli üretimi öne çıkaracak düzenlemelere yer verilmiştir. İlaç dağıtımında hastaneler öne çıkmaktadır.

- Demir ve Çelik: Sektör, ekonomideki hareketlenmeyle beraber süratli bir gelişim periyoduna girmiş ve dünya üretiminde birinciliğe sahip olmuştur. Çin aynı zamanda demir-çelik ithalatında da dünya sıralamasında ikinci durumdadır. Global arzın yetersizliği, dış pazarda maliyetlerin nispeten fazla olması ve talep artışı nedeniyle demir çelik üretimine hız verilmiştir.

1.4. Çin Ekonomisinin Temel Dinamikleri

Tarihte Çin kadar hızlı bir şekilde büyüyen 2'nci bir ülke daha bulunmamaktadır. Genel hatları ile ele alınacak olursa bu başarının sırları Şekil 4'de gösterilmiş olup ekonominin temel dinamiklerini oluşturmaktadır (Sandıklı ve Güllü, 2005, s.331).

Şekil 4. Çin Ekonomisinin Başarısı

Kaynak: Sandıklı ve Güllü, 2005, s. 331.

Çin'de yüzde 5'in altında seyreden enflasyon, özellikle nüfusun yaklaşık yüzde 72'sinin asgari ücretle yaşamasından dolayı alım gücüne pozitif etki etmektedir. Bölgesel ve küresel seviyedeki gayretleri sayesinde Çin, ABD'nin ardından en çok dış yatırım çeken ülkedir. Diğer yandan, 2001'de DTÖ'ye üyelik, yatırımcıların güvenini de artırmıştır (Celil, 2001, s.272).

Dış ticaret stratejilerinin pozitif neticeleri; az enflasyon, istikrarlı fiyatlar, yüksek büyüme oranı, ihracatta büyüme ve dış borçlarda azalma olmasıdır. Çin sahip olduğu yüksek büyüme oranına karşın kişi başı gelir açısından orta gelirli ülkeler sınıfında bulunmaktadır. Çin'de, dış sermaye girişi yüksek, bireylerin tasarruf oranları da fazladır. Çin küreselleşmeye başladığından itibaren GSYH'nın yaklaşık yüzde 35'ini yatırıma ayırmakta olup, yüzde 40 tasarruf sağlamaktadır (Yiğin, 2009, s. 25).

Çin dünya enerji üretiminde 1'inci, dünya enerji tüketimde ise 2'nci sıradadır. Çin hizmet alanında halihazırda istenen düzeyde olmamasına karşın DTÖ sorumlulukları gereğince dönüşümleri hayat geçirmektedir. Sermaye çıkışları hükümetin ciddi kontrolünde bulunmakta ve birçok sınırlandırmayı içine almaktadır. Döviz işlemleri bankacılık sektörü vasıtasıyla yapılmaktadır (Yılmaz ve Koyuncu,2005, s.13).

Çin, 1978'den itibaren ekonomik serbestleşme periyoduna giriş yapmış, tarımdaki değişimlerle kıtlık problemine çözüm için gayret göstermiştir. Ağırdan, hafif sanayiye geçerek doğu kıyılarının zenginleşmesine öncülük etmiştir. Çin demir-çelik sanayinde en büyük üretici ve ithalatçı pozisyonunda bulunmaktadır. AR-GE' ye en çok para aktaran 2'nci ülkedir. Küresel ticarette ABD ve Almanya'dan sonra 3'ncü pozisyondadır. Çin küresel alandaki değişimlere istinaden yapısal bir reform geçirerek bunun tesirleri neticesinde meydana gelen bugünkü sistemde Çin ekonomisi değişik bir yapı arz etmektedir (Yiğin, 2009, s.29).

1.5. İmitasyon Ürün Üretimi ve Satışı

Marka şirketlerin ürünlerinin, Çin gibi ülkelerde imitasyonlarının yapılması global ticaret yönünden önemli problemleri de yanında getirince, DTÖ TRIPs Anlaşması ve uluslararası düzenlemeler ile bu hususta çalışmalar yapılmıştır. Çin'in, DTÖ'ye 2001 senesinde girmesi sürecinde özellikle bu düzenlemelere riayet etmesi ve patent hususu esas olmak üzere fikri mülkiyet hakları konularında düzenleme yapılması koşulu ortaya konmuştur. Çin, bu andan itibaren sadece ucuz insan kaynağına dayalı ve imitasyon malzemeler üreten bir durumla gündeme gelmekten öte, yenilikçi ve ileri teknolojiyi esas alan malzemeler üreten bir pozisyona geçmeye gayret göstermiştir. İmitasyondan buluş yapmaya eğilmenin neticesi olarak, Çin'de patent tescil rakamlarından ciddi bir yükseliş görülmeye başlanmıştır (Akman, 2014, s.2).

Çin bu konuda dünyada da belli başlı ülkeler arasındaki yerini almıştır. Bir dönem imitasyon malzemeler üretmekle anılan Çin'in, günümüzde Türk şirketlere fikri mülkiyet hakları konularında hukuksal yollara başvurarak davalar açmaya girişmesi üzerinde durulması gereken bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Başta beyaz eşya, mobilya sektörü ve ışıklandırma sistemleri olmak üzere Çin şirketlerinin, Türk rakiplerine yönelik hukuk yollarına başvurma mücadelesine başlamıştır.

Yaşanan bu gelişmeler Çin'in patent tescil rakamlarındaki yükselmenin de doğal bir sonucudur. Nitekim Çin'de, 2017 senesindeki patent başvurusunun 1.3 milyona ulaştığı belirtilmektedir. Türkiye için bu rakam ise Osmanlı zamanı dâhil edilse dahi 150 binde kalmaktadır. Diğer taraftan Çin'in birçok adım atmasına rağmen halen daha fikri ve sınai haklar hususunu ihlal eden ülke pozisyonundan tam olarak kurtulduğu söylenememektedir (Akman, 2014, s.2).

Günümüzde uluslararası piyasalara sürülen 100 imitasyon malzemenin 63'ü Çin'de üretilmektedir. Bu husus da, Türkiye, Çin'in arkasından ikinci pozisyonda bulunmaktadır. Yaklaşık 461 milyar dolarlık imitasyon pazarında Türkiye'nin oranı 17 milyar dolardır (Birgün Gazetesi, 2016).

1.6. Çin'in Sistematik Yükselişi ve Geleceğe Yönelik Ekonomi Politikaları

Uluslararası platformda Çin, özellikle yakın senelerde, Kuşak Yol Projesi vasıtasıyla siyasal etki alanını artırmayı ve ekonomisine hız vermeye amaçlamaktadır. Dünyada yoksul ülkelerinden biriyken ortaya koyduğu değişimler neticesinde kazandığı ticari başarısını devam ettirip ettiremeyeceği noktasında farklı tartışmalar yapılmaktadır. Tartışmaların neticesi olarak, Çin'in halihazırdaki ekonomik tablosu ve yükselen yatırımları, ileriki dönemde de küresel ekonomide etkin konumda olacağına ilişin değerlendirmelere sebep olmaktadır. İzlediği yöntemlerle neredeyse 500 milyonu aşkın insanını yoksulluktan kurtaran Çin'in, yerel yönetimlerinde ekonomik kalkınma değişiklikleri gözden kaçmamaktadır.

Çin'de ulaşım altyapısı da otobanları (dünyada 2'nci), deniz köprüleri (dünyanın en uzun) ve konteyner limanlarıyla üstün rol oynamaktadır. Diğer yandan, teknolojiden eğitime, sağlıktan bilime değişik sektörlerde önemli atılımlar yapmıştır (Dünya Bankası, 2013, s.4).

Deng ile küreselleşen Çin, yürürlüğe koyduğu ekonomik değişimlerle ve DTÖ üyeliği sayesinde ticaret kapasitesi en yüksek ülkeler içerisinde yer almıştır. World Bank'ın 2013 senesinde kaleme aldığı 'China 2030' yayınına istinaden Çin'in ekonomik gücünü ilerleyen senelerde de devam ettirebilmesi uluslararası ekonomik ortamın durumuna ve Çin'de süren kalkınma ivmelerine göre değişecektir. 2030 yılında, gelişen ülkelerin global büyümenin yüzde 75'ini ve üretimin ise yüzde 50'sini gerçekleştirmeleri ve dünya ticaretinin arttırılmasının temel amaç olacağı kıymetlendirilmektedir (Dünya Bankası, 2013, s.6).

Ekonomistler, Çin'in önümüzdeki senelerde dünya ticaretindeki payının iki kat fazla olabileceğini değerlendirmektedir. Dünyanın en yüksek karbondioksit salınımını devam ettirmesi ve ticaret fazlasında görülmesi muhtemel dar boğaza karşın, dünyadaki en fazla alacaklı olarak devam etmesi ön görülmektedir. Dünya piyasasının yön değiştirerek

Asya'ya geçmesi ve ana noktayı Asya'nın meydana getirmesi, ekonomistlere göre ihtimaliyetten öteye geçerek ayrı boyut kazanmıştır. Asya coğrafyasındaki ticari etkileşim madencilikten inşaata, dayanıklı tüketim mallarından, lojistiğe ve özellikle doğal kaynaklara ulaşım konusunda görülecek ciddi bir patlamayı ateşleyecektir.

Diğer taraftan Çin, dünya enerji liderliği pozisyonuna sahiptir. Norveç' li ünlü DNV GL şirketinin Eylül 2018 çalışmasında, enerji geçişinde 'tartışmasız bir lider' olarak gösterilmektedir. Çalışmada, Çin'in amacının yenilenebilir enerji kaynaklarıyla alakalı 2020'ye kadar ciddi ilerleme kaydetmeyi hedeflediği ve elektriğin enerji geçişinin merkezinde yer aldığı ifade edilmiştir. Çalışmada 2023 senesinden itibaren, kömürün ciddi biçimde azalmaya başlayacağı ve 2050 senesinde toplam enerjideki payının yalnızca yüzde 11 olacağı ifade edilmiştir. Petrol 2030 yılına kadar mevcut durumdan yüzde 41 oranında daha fazla bir düzeye ulaşacaktır. Doğalgazda aynı şekilde toplam enerji tüketimindeki oranı halihazırda yüzde 7 seviyesinden 2050 yılına kadar yaklaşık 3 kat artarak yüzde 19'a yükselecektir. Çin, dünyadaki rüzgâr ve güneş enerjisine liderlik etmekte, bu kapsamda bölgenin enerji tüketiminin yüzde 39'u yine 2050 yılında bu yönde değişiklik gösterecektir. Çin'in elektrik tüketimi 2050 yılında yaklaşık 3 kat artacaktır (Liangyu, 2018).

Kömürün lider olduğu enerjide, nükleer enerjiyle kuvvetli bir büyümenin sağlanacağı, rüzgâr enerjisi üretiminin istikrarlı bir şekilde artarak 2050 yılına kadar elektrik üretiminin dörtte birini temin edeceği ön görülmektedir. Çin halihazırda elektrikli otomobil konusunda liderlik koltuğunda oturmakta, bu alanda en geniş pazarı olarak değerlendirilmektedir (Liangyu, 2018).

Çin'in küresel ticaret payında da yükselen bir oranı görülmekte, global ticaretin gündemini oluşturan malzemelerde baskın pozisyondadır. Pekin metal sektörünün çoğunluğunda, global talebin yüzde 50'sinden sorumludur. Ayrıca, Çin, ana metallerin genelinde küresel ithalatının dörtte birinden çoğuna hakimdir. Dünya demir cevherinin yüzde 15'ini üretmesine rağmen küresel üretimin yüzde 50'sini kullanmaktadır.

Çin, direkt dış yatırımlarını yükseltmiş ve yatırımları ülkenin geneline istikrarlı biçimde genişletmiş olup halihazırda 1 trilyon dolarlık yatırımı bulunan 700 bin yabancı sermayeli şirketi bünyesinde barındırmaktadır (Dünya Bankası, 2013, s.385).

IMF, ekonomistlerin Çin büyümesine ilişkin fikirlerini destekler mahiyette değerlendirmeler yapmıştır. Çin ekonomik durumunun;

- gayri safi yurtiçi hasıla,

- nitelikli yüksek büyüme,

- dijital önderlik,

- kredi hacmi,

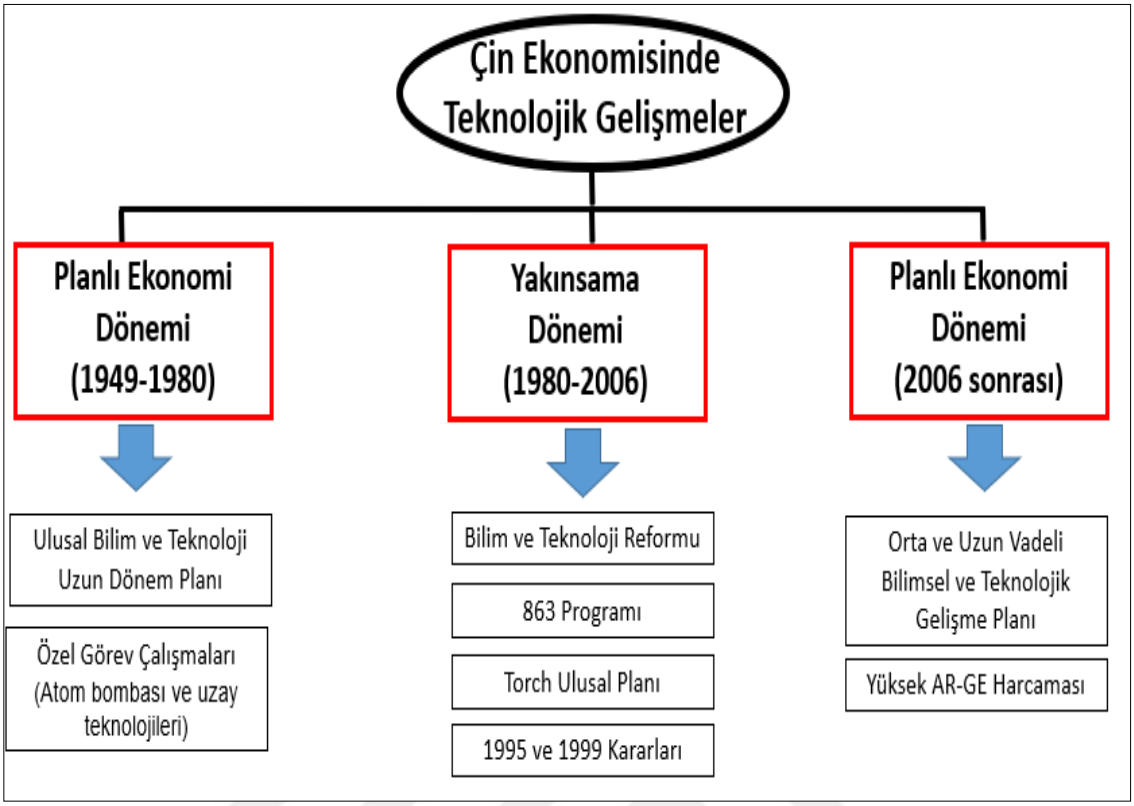
- tekrar dengeleme ve süratli değişim tabloları kapsamında kuvvetli bir performans göstermeyi sürdürdüğü ifade edilmiştir (Uluslararası Para Fonu, 2018).

Ancak, Çin'in global ticaretteki oranının ve ekonomik yükselişinin yaşlanmakta olan nüfus nedeniyle negatif etkileneceğini, yaşlı nüfusun işgücünün büyüme hızının yavaşlayacağını savunan uzmanlarda bulunmaktadır. Çin'in de ekonomisinin mücadele kuvvetini artırmak ve hayat şartlarındaki yükselişi devam ettirmek amacıyla global bütünleşmeye ilişkin; dışarıya yatırım, hizmet alanında iç rekabete destek, global serbest ticaret anlaşmalarının sayısını artırmak gibi farklı adımlar atmak zorunda olduğu değerlendirilmektedir (Dünya Bankası, 2013, s.7).

1.7. Çin Ekonomisinde Teknolojik Gelişmeler ve AR-GE Yatırımları

Çin'de Mao dönemi ile birlikte ileri teknoloji için politikalar, transfer ve teşvik stratejileri esas alınarak ülkenin iktisadi, ekonomik ve savunma sanayii alanlarında kuvvetlendirilmesi amaçlanmıştır (Shijun, 1992, ss.1125-1127). Çin'in sosyo-ekonomik yapısı itibari ile hükümetlerin güçlü olması, yapılan reformlara karşın temel güç yapısının sabit olması ve gelişmekte olan ülkeler kategorisinde olması sebebiyle Japonya gibi bu alanlarda da güçlü devlet desteği ve müdahalesi sürmüştür. Başlangıçta özel girişimin yeterli sermayeye sahip olmaması nedeniyle kısıtlı kaynaklardan istifade etmek için hükümetler, kritik sanayilere ve başta araştırma olmak üzere kamu kurum/ kuruluşlarına önem vermiştir.

Ülkede yenilikçi sistemin değişimi Şekil 5'te gösterildiği üzere 3 basamakta değerlendirilebilmektedir. (Liu, 2009, s.119-137).

Şekil 5. Çin Ekonomisinde Teknolojik Gelişmeler

Kaynak: Liu, 2009, ss.119-137.

- **Planlı Ekonomi (1949-1980):** Bu periyotta, ayrıcalıklı kılınan KİT'lerin yenilik bakımından yetersiz olması sebebiyle ciddi AR-GE yapılamamış; araştırma, faaliyetleri esas olarak devlet tarafından yürütülmüştür. Hem askeri hem de sivil teknolojilerde gelişmiş ülkeler seviyesine yaklaşmak için 'Ulusal Bilim ve Teknoloji Uzun Dönem Planı' oluşturulmuştur. Bu planla özellikle nükleer enerji, yarı iletkenler, bilgi teknolojileri ve silah sistemleri üzerinde ilerleme kaydedilmesi amaçlanmıştır. Diğer yandan, bazı özel görev çalışmalarına girişilmiş ve atom bombası (1964) ve uzay teknolojilerinde (1967) ciddi ilerlemeler kaydedilmiştir (Bayraktutan ve Bıdırdı, 2015, s.13).

- **Yakınsama (1980-2006):** Öncelikle 1985 yılında yapılan 'Bilim ve Teknoloji Reformu' ile, bilim ve teknoloji konularındaki adımlarla devlet-üniversite-araştırma kurumlarının kendi arasında ve endüstri ile aktif koordinasyonu ve birlikte çalışabilirliği artırılmıştır. 1990 yılından itibaren başta ileri teknoloji olmak üzere değişik konularda üniversitelerin ve araştırma kurumlarının kendi girişimlerini oluşturmasına destek

verilmiştir (Xiweia, and Xiangdong, 2007, s.319). Kamu Araştırma Enstitüleri (PRI), üniversiteler ve KİT'ler reforma kadar ülkenin yenilik organizasyonunda ana oyuncu rolünü üstlenmiştir (Liu, 2009, s.123). Teknolojik ilerlemenin desteklenmesine ilişkin 2 programdan birincisi '863 Programı'nda, biyoteknoloji ve uzay teknolojileri esas alanlar olarak ele alınmıştır. İkinci program olan 'Torch Ulusal Planı'nda teknoloji alanındaki etkin taraflardan faydalanarak, araştırmaların ticari alanlara uygulanması, endüstrileşmenin ivmelendirilmesi ve yüksek teknolojinin geliştirilmesi hedeflenmiştir (Shijun, 1992, s.1128).

1995 ve 1999 Kararları şeklinde ifade edilen strateji belgelerinde, teknoloji vasıtasıyla ekonominin canlandırılmasına ilişkin stratejinin uygulamaya koyulması ile beraber AR-GE faaliyetleri ivme kazanmıştır (OECD, 2008, s.387).

- **Yurtiçi Yenilik Kapasitesi Oluşturma (2006 sonrası):** 'Orta ve Uzun Vadeli Bilimsel ve Teknolojik Gelişme Planı (2006-2020)' yla 2020 senesine kadar yenilik esaslı ve 2050 senesine kadar da bilim ve teknolojide dünya öncülüğü amaçlanmıştır. (Liu, et al., 2011, s.927). Planla AR-GE harcamalarının artırılmasına, buna yönelik vergi ve mevzuat düzenlemelerinin yapılarak faaliyetlerin kolaylaştırılmasına öncelik verilmiştir.

Ülkedeki ekonomik büyüme oranına karşın yenilik kapasitesinin gelişmemesinin 1'inci sebebi yabancı teknoloji ve yatırıma bağımlılık, 2'nci nedeni ise kopyalama ve imitasyon anlayışının, ürünlerde olduğu gibi bilimsel çalışmalarda da sık görülmesidir. Çin, 2000 yılından başlayarak süratle artan ihracatındaki ileri teknolojinin oranını, 1990'larda %15 iken 2013'te %31,7'ye yükseldiği ve yükseltmeye de devam ettiği görülmektedir. (OECD, 2015)

Büyük teknolojik gelişmeler bu sahada ABD ve Çin arasındaki mücadelenin belki de en anlaşılması güç konusunu meydana getirmektedir. Ticaret savaşları esasında, ABD ve Çin arasındaki ciddi bir teknoloji mücadelesi olduğu savunulmaktadır. Ulaşılan noktada 'büyük veri, yapay zekâ ve makinelerin öğrenmesi' hususlarında dönüştürücü teknolojiyi elinde bulunduran ülkenin savunma sanayii dâhil olmak üzere her sahada üstünlük elde edeceği ifade edilmektedir (Ciuriak, 2019).

Nikkei'nin sıralamasında yapay zekâ hakkındaki patent başvuruları rakamı açısından Çin'in ABD'nin ilerisinde yer aldığı, 2016-2018 senelerinde ilk 50'deki Çin şirketlerinin

sekizden, 19'a çıktığı, ABD'li şirketlerin ise ilk üçü muhafaza etmekle birlikte 50 içinde 12'ye düştüğü görülmektedir (Okoshi, 2019).

Beyaz Saray teknoloji mücadelesinde Çin'in kazandığı sürati serbest ticaret anlaşması görüşmelerinde gidermeyi hedeflemektedir. Böylece müzakerelerde Çin ekonomik sistemi ile ilgili yapısal konulara ilişkin hususlarda müzakerelerde ele alınan konular arasına girmiştir. Trump'ın görüşmelerde gündeme getirdiği talepleri teknoloji konusundaki Çin faaliyetlerini kısıtlamayı hedeflemektedir (Bozkurt, 2019, s.4).

AR-GE giderleri ve buna ilişkin ayrılan bütçeler ekonomilerin ve sektörlerin ilerlemesi açısından hayati önemdedir. Teorikte, AR-GE faaliyetleriyle ekonomik büyüme arasında benzerlik bulunmaktadır. AR-GE harcamaları ve harcamaların idaresi ekonomik büyüme açısından stratejiktir. Çin ekonomik gelişim periyodunda artan oranda AR-GE bütçesi ayırmıştır (Tosun, 2014, s.61).

1.8. Çin Ekonomisini Bekleyen Tehditler

Çin dünyanın en büyük 2'nci ekonomisidir, bu durumun temel nedeni Çin'in müthiş kalabalık nüfusudur. Mao'nun stratejileri nedeniyle Çin, 1980'ler öncesinde global ekonominin küçük ve vasat bir parçasını oluşturmaktaydı, Deng döneminde dışa açılımla beraber ve 2001 senesinde Çin'in DTÖ'ye üye olmasının ardından Çin global ekonominin ehemmiyetli bir parçası haline gelerek, geçen zaman içerisinde Çin dünyanın üretim merkezi durumuna gelmiştir. Bu olağanüstü gelişmelerin tabi bir sonucu olarak, Çin'in ilerleyen zaman içerisinde çok daha büyük bir ekonomik güç pozisyonuna geleceği fikri halihazırda çok yaygın biçimde revaçtadır. Ancak, gerçekte Çin'in ileride mevcut pozisyonundan çok daha ileride bir ekonomik güç haline gelmesi bir yana mevcut durumunu bile muhafaza edebilmesi için halletmesi zaruri olan bazı problemleri bulunmaktadır (Yüksel, 2018).

Çin'in ciddi dış borcu er ya da geç Çin ve dünya için çok büyük bir problem meydana getirecektir. Çin bu büyük borcu nedeniyle ticaret savaşlarında belli bir sınırın üstüne çıkamayacaktır. Ancak, ABD'nin de mevcut durumu devam ettirmesinin imkânsız olduğu bir gerçektir. ABD, Çin ile sorunlu ticaret münasebetlerini yakın bir gelecekte düzeltmek zorundadır. Ticaret savaşları tamamıyla Çin'in istediği gibi neticelense dahi Çin'e bu borç

çok ciddi bir problem oluşturmakta ve Çin'in tekrar yakın bir gelecekte çok daha ciddi bir risk ile yüzleşeceğini göstermektedir.(Başaran, 2018).

Çin ile dünya açısından önemli tehdit ögeleri içeren ve birbirine girmiş bu problemler sarmalının ötesinde Çin ekonomisinin ileriki dönemlerde yüzleşeceği en ciddi problem demografik problemlerdir. Dünyanın kalabalık ülkesi Çin'de yakın dönemde doğurganlık seviyesi kendini yenileme düzeyi olan 2.1'in altına inerek 1.6'ya düşmüştür. Mao döneminde bu oran 6.5 düzeylerindeyken tek çocuk politikası nedeniyle inanılmaz bir düşüş yaşamıştır. Günümüzde Çin'de, 0-20 yaş grubu 300-350 milyon insan yaşar iken Tüketim yaşında 500-550 milyon insan yaşamaktadır, tasarruf yaşında ise 400-450 milyon insan yaşamaktadır (Saçaralp, 2019).

Önümüzdeki yirmi senede Çin'de personel kaynağı 200 milyon seviyelerinde düşüş gösterecek; benzer biçimde ekonominin temel yüklenicisini oluşturan 20-45 yaş nüfus grubu da 200 milyon seviyelerinde düşüş gösterecektir. Diğer bir ifadeyle önümüzdeki yirmi sene içerisinde Çin ana tüketicilerinin yüzde 50'si ve iş gücünün yüzde 25'i gidecektir. Bunun ötesinde sosyal güvenlik nedeniyle devlet harcamalarında ciddi bir kalem oluşturan emekli sayısında ciddi bir artış yaşanacaktır. BM'ye göre dünyada Japonya'nın ardından en problemli demografik durum Çin'in yapısıdır. Bu sorunun üstesinden gelmenin yöntemi de göçmenler ve doğurganlık seviyesinin yükseltilmesidir (Yüksel, 2018).

Çin demografik yapısının toparlanması için doğurganlık seviyesinin yükseltilmesi alternatif olarak karşımıza çıksa da ciddi sorunlu engeller bulunmaktadır. Bu sorunların en temel ve basit olanı bugünden itibaren soruna değinilse, demografik yapının değiştirilmesi yirmi sene sürecektir. Her ne kadar tek çocuk stratejilerine dönülse de bu kültür toplumun kültürüne işlemiş durumda olup idareciler bu durumu tersine döndürememektedir.

Farklı bir problemde, Çin kadın-erkek nüfusu oranında da problem bulunmaktadır. Çin'de kadın sayısı erkek sayısından 33 milyon daha azdır, izdivaç ve çocuk yapmaya uygun yaş gruplarında bu farklılık çok daha fazla artmaktadır. Bu nedenle yaklaşık on yıl içerisinde doğurganlık yaşında olan (40 yaş altı) Çinli erkeklerin 1/4'ünün hiç evlenmemiş olması beklenmektedir (Budden, 2017).

1.9. Küresel Ticaret Savaşlarının Çin Ekonomisi Üzerindeki Etkileri

İki ülke arasında ortaya çıkan fakat tüm dünyayı tesiri altına alan ticaret savaşının fitilini ABD Başkanı Trump ateşlemiştir. Trump 1 Mart 2018 tarihinde yayınladığı kararla beraber çelikte yüzde 25, alüminyum ithalatında ise yüzde 10 vergi uygulanmaya başlanmıştır. Başta Çin olmak üzere birçok ülkeden tepkiler yükselmiş ve ABD'yi ticaret düzeninde uygun davranmaya ve atılan adımlardan vazgeçmeye yönelik açıklamalar yapılmıştır. Ancak, Trump'ın 6 Temmuz 2018 tarihinde Çin'den ithal edilen 34 milyar dolar değerindeki 800'ü aşkın malzemeye yüzde 25 ek vergi uygulamasıyla savaştaki gerginlik düzeyi farklı boyuta yükseltmiştir. Bir sonraki adım olarak ABD, 17 Eylül 2018 tarihinde Çin'in 200 milyar dolarlık malına daha yüzde 10 gümrük vergi uygulanacağını açıklamıştır. Beyaz Saray, Çin'in karşı adım atması halinde 267 milyar dolarlık ürüne daha vergi uygulayacağını açıklamıştır. Bu şekilde Çin ihraç mallarının yarısından çoğuna ek vergi uygulamıştır. Çin ise ABD adımlarına temkinli yaklaşarak gerginliği tırmandıracak adımlardan uzak durmuş ve yazılı açıklamalarla karşılık vermiştir. Yaşanan gelişmelerin ardından, Çin de 34 milyar dolarlık ABD ürününe yüzde 25'lik vergi uygulamaya başlamış, bu rakam zamanla 60 milyar dolar düzeyine yükseltilmiştir. (Yücel, 2018).

ABD-Çin ticaretinde Çin lehine 443 milyar dolarlık açık bulunmaktadır (Trademap, 2019). Trump, Çin'in ABD teknolojisini çaldığını ve ABD'li şirketlerin, Çin'e yönelik faaliyetlerinin engellediğini savunmuştur. Çin'de ABD'yi ticaret savaşı başlatmakla itham etmiştir.

Çin, bürokratik engellerle ülkesinde faaliyet gösteren ABD'li firmalara sorun yaşatma imkanına sahiptir. ABD'nin de ülkesinde faaliyet gösteren şirketlerin durumunu zorlaştırması ABD'nin iç pazarını ve kamuoyunu olumsuz etkileyebilecektir.

Çoğu ekonomist tarafından iki ülkenin ekonomisinin sıkı bağlarla birbirine bağlı olduğu ve atılan adımların iki tarafa da fayda sağlamayacağı ve savaşın kazananın olmayacağı belirtilmektedir.

Uzmanlar Çin'in atacağı adımların bir ikilemle yüz yüze olduğunu vurgulamaktadır. Ticaret savaşı nedeniyle değişim hızının azalması, Çin ekonomisini negatif manada etkisi altına alabilir ve bir 'kaybet-kaybet' durumunu ateşleyebilir. Çin'in halihazırdaki temel

konusu global talep ve istikrara katkı sunulması, tüketimin yükseltilmesi ve adaletsizliklerin asgari seviyeye çekilmesidir. Fakat Çin'in mevcut durumu bir ticaret savaşından zafer kazanmak için zaruri olan giderleri karşılayacak imkana sahip değildir. Çin yüksek verime sahip ekonomisini kuvvetlendiren sürdürebilir büyüme modeline sahip olsaydı bu giderleri karşılayabilirdi. Fakat Çin bunlara sahip değildir. İlerleyen yaşlılık oranı nedeniyle işgücünün azalması, ciddi borçlanma seviyesi, ticaret savaşı gibi nedenlerden ötürü Çin'in ekonomik büyüme hızını yitirmeye devam edeceği yorumları yapılmaktadır (Nuroğlu, 2018).

Çin bir taraftan ABD sınırlamalarına benzer biçimde tepki gösterirken, diğer taraftan sakin bir üslup kullanarak, problemin sorumlusunun ABD olduğunu vurgulamaktadır.

IMF ve Dünya Bankası gibi uluslararası örgütler Beyaz Saray'a ekonomik tutumlarını tekrar düşünmesi yönünde açıklamalarda bulunmuştur. IMF yayınladığı istatistikler ile bazı riskler dikkat çekse de, 2018 ve 2019 için yüzde 3.9'luk global büyüme öngörüsünü devam ettirmiştir. Fakat daha sonra bu öngörüsünü iki ülke arasında yaşanan ticaret savaşı sebebiyle yüzde 3.7'ye çekmiştir (Kobiefor, 2019).

ABD'nin sebep olduğu ticari gerilim, global ekonomiyi 430 milyar dolar zarara uğratabilmektedir. IMF'ye göre, ekonomik gerginliğin yükselmesinden herkes zarar görecektir. Dünya Bankası büyüme yavaşlamasının yoksullukla mücadelede negatif etkisini gün yüzüne çıkarmaya başladığını ve birçok şirketin bu gerginlik sebebiyle yatırımlarını beklemeye aldığını ifade etmiştir (Gürses, 2018).

Çin ekonomisi 2018 ikinci çeyrekte yüzde 6.7 düzeyinde büyüdükten sonra üçüncü çeyrekte yavaşlayarak geçen sene aynı periyoda göre yüzde 6.5 büyümüştür. Bu şekilde Çin 2009 krizinden beri en zayıf büyüme dönemini yaşamıştır. Bu durumun psikolojik etkisi fiziksel etkisinden çok daha ileri seviyededir.

2. TÜRKİYE-ÇİN EKONOMİ VE TİCARET İLİŞKİLERİ

2.1. Türkiye-Çin İlişkilerinin Tarihçesi

İki ülke tarihi çok eski zamanlara kadar uzanmaktadır. Çin'in sınırına yerleşerek burada devlet kurmuş en önemli topluluk Türklerdir. Bu kapsamda, Çin tarihi içerisinde Türklerin ayrı ve önemli bir konumu bulunmaktadır. Hun Devleti'nin kurulmasıyla; Mete ve Çinli bir prensesin evlendirilmesi Hunların ele geçirdikleri arazileri geri verme teklifini pekiştirmek için yapılmıştır. Bu tarihte iki ülke arasında eşit şartlarda yapılan ilk anlaşma olma özelliğini taşımaktadır. Çin ticaretinde ürünlerin batıya taşınmasında Türklerin her zaman etkin bir pozisyonu olmuş, bu durumda yoğun ilişkilere neden olmuştur (Özer, 2000, s.144). Göktürkler zamanındaki münasebetlerin Çin ile İran arasında bir kültür köprüsü görevi icra ettiği de belirtilmektedir.

Osmanlı, Çin ile diplomatik münasebetlerin tesis edilmesi maksadıyla ilk teşebbüslerini 1875 yılında yapmıştır. Ardında Çin'e bazı özel elçiler yollanmış, fakat bu teşebbüsler başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Direkt olarak resmi ilişki tesis edilememesi nedeniyle üçüncü kişiler üzerinden diyaloglar sürdürülmeye çalışılmıştır (Altan, 2013, s.95)

Yakın tarih dikkate alındığında Çin, Türkiye'nin kurulma sürecindeki gelişmeleri yakinen takip etmiştir. Türkiye'nin ticari anlaşmalar kapsamında Çin ile diplomatik ilişkiler kurulması isteği 1925 senesinde gündeme getirilmiş, ancak bu teklif Çin tarafından reddedilmiştir. 1929 ve 1930 yıllarında yapılan girişimlerde benzer şekilde sonuçsuz kalmıştır. Yapılan girişimler neticesinde 1934 yılında konsolosluk düzeyinde tesis edilen diplomatik ilişkiler, 1945'te elçilik seviyesine çıkarılmış, Çin'in 1949'da Tayvan'a taşınması ile sürdürülmüş ve kurulan Çin'in 1971 yılında tanınması ile resmi diplomatik ilişkiler kesinleşmiştir. Ancak çeşitli faaliyetler yürütülerek anlaşmalar imzalansa da diplomatik ilişkilerin ciddi manada belli bir seviyeye gelmesi 1980-1990'lardan itibaren mümkün olmuştur (Erkin, 2012 s.6).

1982 senesine kadar havacılık ve ticari faaliyetlere ilişkin bazı protokol ve anlaşmalar imzalansa da Cumhurbaşkanı seviyesinde yapılan Çin ziyareti ilişkiler açısında dönüm noktası olmuştur. Sonrasında 1985 ve 1986 yıllarında Başbakan seviyesinde karşılıklı ziyaretler olmuştur. Yapılan görüşmelerde siyasi ve özellikle ekonomik münasebetlerin

kuvvetlendirilmesi konularına ilişkin temaslar yürütülmüştür. Yakın dönemlerde de karşılıklı ziyaretler devam etmiştir. Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Çin'in uyguladığı azınlıklar politikaları sebebiyle ilişkiler 2000'li yıllara kadar durağan bir şekilde devam etmiştir. 2000'li yıllardan itibaren karşılıklı ziyaretler ve ekonomi, turizm ve ticaret başta olmak üzere farklı alanlarda iş birliği faaliyetleri yeniden ivme kazanmaya başlamış, bu kapsamda;

- 2000 yılında, Çin Cumhurbaşkanı Türkiye ziyareti,

- 2002 yılında, Çin Başbakanı Türkiye ziyareti,

- 2003 yılında, Türkiye Başbakanı R. Tayyip Erdoğan'ın Çin ziyareti,

- 2006, 2007, 2008 senelerinde Türkiye Dış Ticaret Bakanın Çin ziyaretleri,

- 2009 yılında, Çin Parlamento Heyetinin Türkiye ziyareti,

- 2009 yılında, Türkiye Cumhurbaşkanı'nın Çin ziyareti,

gerçekleştirilmiştir (Çolakoğlu, 2012, ss.55-57).

2010 yılında Çin Başbakanı'nın ziyaretinde münasebetleri 'stratejik ortaklık' seviyesine yükseltecek anlaşmanın imzalanması ile birlikte ilişkiler çok farklı bir boyuta taşınmıştır. Bu süreci 2011'deki 'Türkiye-Çin diplomatik İlişkilerinin 40. Yıl dönümü' etkinlikleri, 2012 senesinin 'Türkiye'de Çin Yılı', 2013 senesinin ise 'Çin'de Türkiye Yılı' olarak kutlanması takip etmiştir. Zaman zaman bazı konularda küçük iniş çıkışlar yaşansa da genel olarak bu olumlu hava devam ettirilmiştir (Wufujiang, 2013, s.56). 2015 ve 2016 yıllarında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Çin ziyaretleri ve 2016'da Çin Dışişleri Bakanının yaptığı ziyarette 'Türkiye ve Çin'in kara gün dostu olduğunu' ifade etmesi bu durumu açıkça ortaya koymuştur (Temiz, 2017, s.9).

Çin'in organizasyonu ile 2017 yılında Pekin'de düzenlenen 'Kuşak ve Yol Zirvesi'ne Cumhurbaşkanı seviyesinde iştirak edilmiştir. Türkiye-Çin Devlet Başkanlarının mutabakatı neticesinde 2018 'Çin'de Türkiye Turizm Yılı' kapsamında değerlendirilmiş ve düzenlenen faaliyetlerinde etkisi ile Türkiye'yi ziyaret eden Çinli turist miktarı %60 yükselmiş ve sayı 390 bine yaklaşmıştır (Türk Dışişleri Bakanlığı, 2019)

2.2. Türkiye-Çin Ekonomik İlişkileri

İki ülke arasındaki ekonomik ilişkiler Orta Çağ'dan çok daha öncesine dayanmakta olup ilişkilerin temelini meydana getirmiştir. Çin imparatorunun tespit ettiği koşullar çerçevesinde Türk tüccarlar Çin'e ürünlerini taşımıştır (İsenbike, 2013, s.13).

Uzun yıllar diplomatik ilişkilerin ve dolayısıyla ekonomik ilişkilerin kurulması kapsamında Türkiye tarafından ciddi gayret gösterilmiştir. Ancak bazen Çin'in tutumu bazen de iki ülke ilişkileri arasındaki olumsuz havanın da tesiri ile uzun yıllar ilişkilerin tesis edilmesinde güçlükler yaşanmıştır. Türkiye uzun süre Tayvan hükümetini Çin'in resmi temsilcisi olarak görmüş ve Pekin hükümetini reddetmiştir. 1952 yılında Türkiye'nin NATO'ya üyeliği ile birlikte tarafını net olarak ortaya koymuştur. Pekin hükümeti ile ekonomik ilişkiler 1960'lı yılların sonlarına doğru farklı kanallar üzerinden yürütülmeye başlanarak iki hükümetle de ticaret anlaşmaları yapılmıştır. 1974'de Türkiye Çin ile bir ticaret antlaşma imzalamıştır (Atlı, 2006, s.6).

1980'li yılların ilk dönemlerinde Türkiye ve Çin'in ekonomide dışa yönelme süreçleri aynı zamanda kendini göstermiş ve ekonomik münasebetleri ilerletmek için ilk adımlar atılmıştır. Bu dönemde Türk iş adamları, Çin'i malların kolaylıkla ihraç edebileceği büyük ve aktif bir pazar olarak kıymetlendirmiştir. Bu tarihlerde yapılan ziyaretlerde birçok iş adamı ve sektör temsilcileri heyetlerde yer almış, ancak iyi bir ticaret hacmi meydana getirilememiştir.

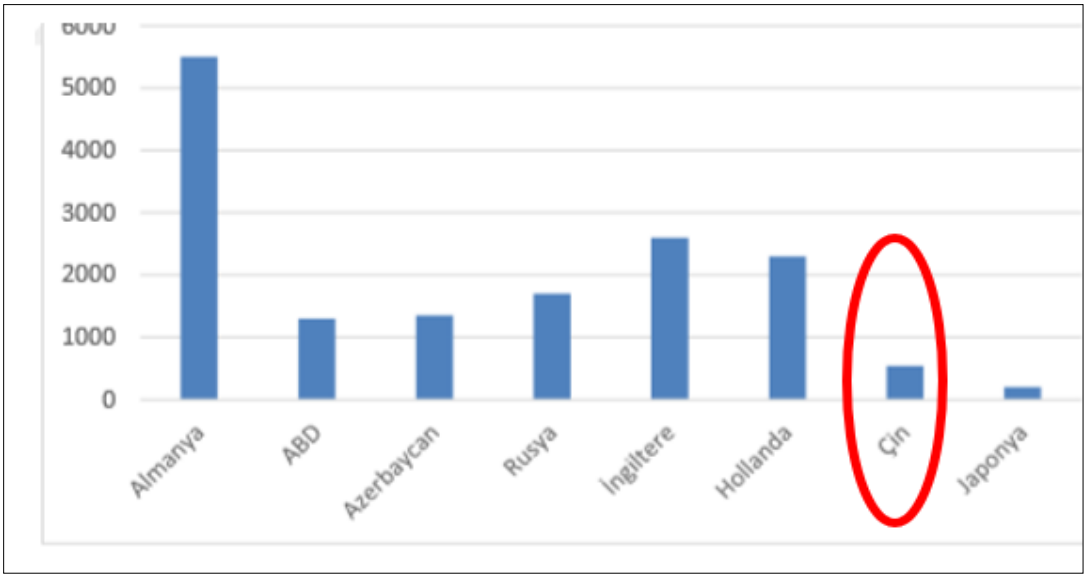
1990'larda ise, ihracat hedefiyle Çin'e yönelen Türk iş adamları burada ticaretin zor olduğu biçiminde bir his edinerek, ucuz Çin mallarını ithal ederek kazanç sağlamayı daha uygun görmüştür. İstanbul Ticaret Odası'nın (İTO) bir raporunda bu konunun altı çizilmiştir: 'Türk girişimcileri, dünyaya kapılarını açmaya başlamasıyla dev bir çekim merkezi haline gelen Çin pazarında beklediklerini bulamadılar. Ülkeye mal satmaya giden Türk iş adamlarının hemen hepsi, Çin piyasasındaki malların ucuzluğu karşısında, ihracatçı olarak ayrıldıkları Türkiye'ye ithalatçı olarak döndüler.'

Sıra gelen dönemlerde de yapılan üst düzey ziyaretler iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerin ivmelenmesinin esas unsurunu oluşturmaktadır. Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) döneminde esas alınan dış politika anlayışı, Türkiye'nin çimento üretimine ilişkin gayretleri Çin ile diyaloğa ayrı bir hız vermiş, ticaret artmıştır.

Son zamanlarda, iki ülke ekonomik münasebetlerini uzun vadeli bir vizyon kapsamında değerlendirilmiş; bu çerçevede münasebetlerin temeli ticaretten yatırımlara kaymıştır. Bu kapsamda 'Çin ile ikili dış ticaret açığını tamamen kapatmak' gibi çok da realist olmayan amaçlardan ziyade; ticaret açığını elden geldiğince belli sınırlar içerisinde tutarak, bunu Çin'den çekilecek direkt yatırımlar vasıtasıyla finanse etmek hedeflenmiştir. İhracatın imkânlar ölçüsünde geniş bir yelpazeye yayılması ve hacminin yükseltilmesi; bunun ötesinde yatırım ilişkilerinin iki ülke arasındaki ekonomik münasebetlerin temelini oluşturacak biçimde tekrar düzenlenmesi, bu dönemin önceliklerini meydana getirmiştir (Atlı ve Ünay, 2014, s.21).

Halihazırda iki ülke, enerjiden ticarete, ulaşımda savunma sanayine kadar farklı konularda işbirliği alanları değerlendirilmektedir. Bu bağlamda iki ülke ticaret ilişkileri her geçen gün artmakta olup 2018'de 23,6 milyar dolara çıkmıştır.

Çin ekonomik alanda Türkiye'nin en önemli partnerlerinden biri olmasına karşın yatırım münasebetlerinde ciddi şekilde geride kalmıştır. Ülkelere göre Türkiye'deki yabancı sermayeli şirket sayıları Şekil-6'da sunulmuştur. Ekonomi Bakanlığı bilgilerine istinaden 2013 yılı verilerine göre Türkiye'de 36.300 yerleşik yabancı sermayeli firma olmasına karşın bunların sadece 540'ı yani yaklaşık yüzde 1.5'u Çin sermayesidir (Yusufu, 2019, s.74).

Şekil 6. Ülkelere Göre Türkiye'deki Yabancı Sermayeli Şirket Sayıları

Kaynak: Atlı, 2014, s.25.

Türkiye'deki, Çin teşebbüslerine ciddi bir misal olarak Ankara-İstanbul hızlı tren projesi gösterilmektedir. İstatistikler halihazırda beklenen düzeyde olmasa da Çin'in daha fazla yatırıma, Türkiye'nin ise bu duruma ev sahipliğine eğilimli olduğu görülmektedir.

Çin'den beklenti yapılacak yatırımların emek yoğun alanlardan öte ülkede istihdam oluşturan, teknoloji getiren ve üretim oranlarına katma değer sağlayan alanlara odaklanması ve büyük Çin'li şirketlerin faaliyetlerde bulunmasıdır (Ekonomi Bakanlığı, 2014).

2.3. Türkiye-Çin Arasındaki Ticaret Anlaşmaları

Türkiye-Çin arasında toplam 14 anlaşma imzalanmış olup anlaşmalara ilişkin detaylar Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Türkiye ve Çin Arasında İmzalanan Anlaşmalar

Anlaşma Adı		İmza Tarihi	Açıklama
Ticaret Anlaşması		16.07.1974	08.01.1975-15112
Ekonomik, Sınai ve Teknik İşbirliği Anlaşması		19.12.1981	16.02.1982-17607
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması		13.11.1990	01.05.1994-21921
Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması		23.05.1995	30.12.1995-22863
DTM ile MOFTEC Arasında Ticari İstişare Mekanizması Kurulması Hakkında Mutabakat Zaptı		12.03.1999	12.09.2001-24521
Hayvan Sağlığı ve Karantina Anlaşması		24.01.2006	22.05.2009-27235
Türkiye-Çin 16. Dönem KEK Toplantısı Mutabakat Zaptı		27.09.2009	-
Altyapı, Müteahhitlik ve Teknik Müşavirlik Protokolü		27.09.2009	-
Dış Ticaret Müsteşarlığı İthalat Genel Müdürlüğü ile ÇHC İthalat-İhracat Ticaret Bürosu Arasında İşbirliği Sağlanmasına Yönelik Protokol		16.04.2010	-
Türkiye Cumhuriyeti ile Çin Halk Cumhuriyeti Arasında İkili Ticari ve Ekonomik İşbirliğinin Genişletilmesi ve Derinleştirilmesine İlişkin Çerçeve Anlaşması		27.09.2009 (parafe) 8.10.2010 (imza)	Uygun Bulma Kanunu 26.01.2012 28185
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Çin Halk Cumhuriyeti		8.10.2010	-

Anlaşma Adı		İmza Tarihi	Açıklama
Hükümeti Arasında Üçüncü Ülkelerde Altyapı İnşaatı ve Teknik Müşavirlik Alanlarında İşbirliğinin Artırılmasına İlişkin Mutabakat Zaptı			
Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı ile Çin Halk Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı Arasında İkili Ticari ve Ekonomik İşbirliği Orta ve Uzun Dönem Kalkınma Planı İçin Ortak Araştırma Başlatılmasına Yönelik Mutabakat Zaptı		8.10.2010	-
Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı ile Çin Halk Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı Arasında Yeni İpekyolu Bağlantısı Ortak Çalışma Grubu Kurulmasına İlişkin Mutabakat Zaptı		8.10.2010	-
T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı ile Çin Kalkınma Bankası Arasında Mali İşbirliği Çerçeve Anlaşması		21.02.2012	T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı ile Çin Kalkınma Bankası Arasında Mali İşbirliği Çerçeve Anlaşması
Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ile Çin Halk Cumhuriyeti Merkez Bankası Arasında Swap Anlaşması		21.02.2012	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ile Çin Halk Cumhuriyeti Merkez Bankası Arasında Swap Anlaşması
Türkiye Cumhuriyeti Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile Çin Halk Cumhuriyeti Kalite Kontrolü, Denetim ve Karantina Genel İdaresi Arasında Türkiye'den Çin'e Gönderilen Tütünün Bitki Sağlığı Şartları Konusunda Protokol		21.02.2012 (Mayıs 2019'da yenilenmiştir.)	Türkiye Cumhuriyeti Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile Çin Halk Cumhuriyeti Kalite Kontrolü, Denetim ve Karantina Genel İdaresi Arasında Türkiye'den Çin'e Gönderilen Tütünün Bitki Sağlığı Şartları Konusunda Protokol
BDDK ile Çin Bankacılık Düzenleme Komisyonu Arasında Sınır Ötesi Krizlere Müdahalede Bankacılık İşbirliği Protokolü		21.02.2012	BDDK ile Çin Bankacılık Düzenleme Komisyonu Arasında Sınır Ötesi Krizlere Müdahalede Bankacılık İşbirliği Protokolü

Kaynak: https://ticaret.gov.tr (Erişim Tarihi: 13.10.2019).

2.4. Türkiye-Çin Arasındaki Dış Ticaret

Türkiye-Çin ticari ilişkileri, ticaret hacminin 1 milyar ABD dolarını ilk defa aştığı 1999 senesinden itibaren pozitif bir şekilde artış göstermiştir. Türkiye-Çin dış ticaret değerleri Tablo 2' de sunulmuştur. İki ülke ticaret hacmi 2018 senesine gelindiğinde 18 senede yaklaşık 24 kat artmıştır. (Türkiye İstatistik Kurumu, 2019)

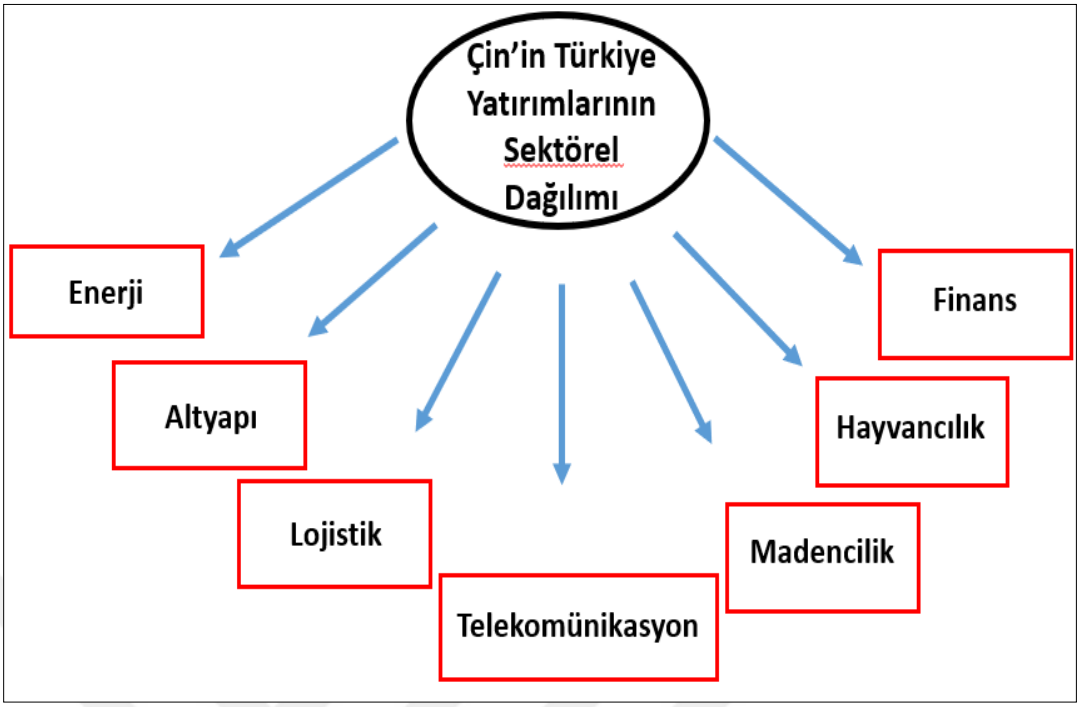
Tablo 2. Türkiye-Çin Dış Ticaret Değerleri

YIL	İTHALAT (DOLAR)	İHRACAT (DOLAR)	HACİM	DENGE
2007	1.040	13.234	14.274	-12.195
2008	1.437	15.658	17.095	-14.221
2009	1.599	12.677	14.276	-11.077
2010	2.269	17.181	19.450	-14.912
2011	2.466	21.693	24.160	-19.227
2012	2.833	21.295	24.128	-18.462
2013	3.601	24.686	28.287	-21.085
2014	2.861	24.918	27.779	-22.057
2015	2.415	24.873	27.288	-22.459
2016	2.328	25.441	27.769	-23.113
2017	2.936	23.371	26.307	-20.435
2018	2.910	20.71	23.63	-17.80

Kaynak: https://ticaret.gov.tr (Erişim Tarihi: 13.10.2019).

Çin, Dünya genelinde 3'üncü büyük ticaret ortağımız iken Doğu Asya coğrafyasında ise 1'inciliğe yükselmektedir. Çin, 2018 senesinde Türkiye'nin ihracat yaptığı ülkeler arasında 16'ncı basamakta iken, Türkiye'nin ithalat yaptığı ülkeler arasında Rusya'nın ardından 2'nci pozisyonda bulunmaktadır. İki ülke arasında kurulan 'İş Konseyi' 1992'de faaliyetlerine başlamış olup son istişareler Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın ziyareti esnasında 2015 senesinde Çin'de yapılmıştır. Özellikle Türkiye'nin tarım mahsullerinin ihracatı kapsamında çalışmalar yürütülmüş, 2015 ve 2016 yıllarında yapılan G20 toplantıları esnasında bazı konulara ilişkin imza törenleri geçekleştirilmiştir.

Çin'in, Türkiye'ye ilişkin yatırım tutarı 2 milyar ABD doları civarında olup yatırım sektörleri Şekil 7'de gösterilmiştir (Türk Dışişleri Bakanlığı, 2019).

Şekil 7. Çin'in Türkiye Yatırımlarının Sektörel Dağılımı

Kaynak: Türk Dışişleri Bakanlığı, 2019.

Türkiye-Çin ticaret ilişkilerinde ortaya çıkan en dikkat çekici husus ithalat ve ihracat arasındaki büyük fark ve Türkiye aleyhine olan dengesizliktir. 2018 yılı itibari ile iki ülke arasındaki ticaret dengesizliği yüzde 17,8 ile Türkiye aleyhinedir. Diğer yandan ithalat ihracata göre yaklaşık 7 kat fazladır. Bu ticaret dengesizliği 2016 senesinde zirve yapmış olup müteakiben kısmi bir azalma göstermeye başlamıştır. Türkiye tüm ithalatının yüzde 10'unu Çin'den yaparken, tüm ihracatta bu oran yüzde 1.7'ye düşmektedir (Trademap, 2019).

Türkiye'nin Çin'e ihracatındaki tepedeki 100 ürünün gümrük vergileri dikkate alındığında, Çin'in gereksinim duyduğu hammadde ve kimyasallarda oranların ciddi seviyede düşük olduğu, katma değeri nispeten mallarda ve tarım ürünlerinde ise vergiler yüzde 30'lara yaklaşmaktadır. Katma değer vergisi çoğu üründe yüzde 17'dir.

2.4.1. Başlıca İhraç Ürünleri

Türkiye'nin Çin'e ihraç ettiği belli başlı ürünlerin yüzde 80'ini mermer ve travertenler, krom, boratlar, bakır, çinko olup detaylar Tablo 3'te gösterilmiştir (Türk Dışişleri Bakanlığı, 2019).

Tablo 3. Türkiye'nin Çin'e İhracatında Başlıca Ürünler (Milyon Dolar)

Türkiye'nin Çin'e İhracatında Başlıca Ürünler (Milyon $)				
Ürün Adı	**2016**	**2017**	**Değişim (%)**	**Ülke Payı (%)**
Mineral Maddeler, Gübre Ham Maddeleri	840,3	1.078	28,3	36,7
Metal Cevherleri, Kırıntı, Döküntü, Hurdaları	504,6	631,8	25,2	21,5
Anorganik Kimyasallar, Radyoaktif, Nadir Elementlerin Bileşikleri	159,1	227,4	43	7,8
Tekstil Elyafı ve Mamülleri	107,7	91,3	-15,2	3,1
Sıhhi Tes., Isıtma, Aydınlatma İle İlgili Çeş. Eşya	64,8	85,4	31,9	2,9
Tekstil Lifleri	50,4	77,8	54,4	2,7
Sebzeler, Meyvalar ve Mamulleri	48,2	77,7	61,2	2,7
Giyim Eşyası ve Aksesuarları	60,0	66,0	10	2,3
Değişik Sanayi Kollarında Kul. Mak. Cih.	36,8	60,2	63,8	2,1
Mesleki, İlmi Cih., Kontrol Alet ve Cih.	45,6	53,2	16,6	1,8
İLK 10 TOPLAM	**1.917**	**2.449**	**-**	**83.4**
ÜLKE TOPLAM	**2.328**	**2.936**	**26,1**	**100**

Kaynak: Türk Dışişleri Bakanlığı, 2019.

Özellikle değişik sanayi kollarında kullanılan makine cihazları ihracatında yaşanan yüzde 61,2'lik artış ön plana çıkmaktadır. Diğer yandan, tekstil elyafı ve mamülleri ihracatında yüzde 15,2'lik düşüş yaşanmış olup tek azalma bu sektörde görülmüştür.

2.4.2. Başlıca İthal Ürünleri

Türkiye'nin Çin'den ithal ettiği belli başlı ürünler: otomatik bilgi işlem cihazları, telefonlar, oyuncaklar, ses ve görüntü sistemleri olup detaylar Tablo 4'te sunulmuştur (Türk Dışişleri Bakanlığı, 2019).

Tablo 4. Türkiye'nin Çin'den İthalatında Başlıca Ürünler (Milyon Dolar)

Türkiye'nin Çin'den İthalatında Başlıca Ürünler (Milyon $)				
Ürün Adı	**2016**	**2017**	**Değişim (%)**	**Ülke Payı (%)**
Haberleşme, Hayal-Ses Kayıt Cihazları	4.171	3.992	-4,3	17,1
Elektrikli Makina Ve Cihazlar	4.126	2.640	-36	11,3
Değişik Sanayi Kollarında Kul. Mak. Cih.	2.008	2.062	2,7	8,8
Tekstil Elyafı ve Mamulleri	1.547	1.677	8,4	7,2
Büro Makinaları, Bilgi İşlem Makinaları	1.446	1.582	9,5	6,8
Çeşitli Mamul Eşya	1.297	1.263	-2,7	5,4
Belirli Sanayi Kol. Kullanılan Mak. ve Cihaz.	1.366	918,4	-32,8	3,9
Demir ve Çelik	1.165	855,7	-26,6	3,7
Organik Kimyasal Ürünler	650,3	844,4	29,9	3,6
Metallerden Nihai Ürünler	725,0	701,9	-3,2	3
İLK 10 TOPLAM	**18.501**	**16.536**	**-**	**70,8**
ÜLKE TOPLAM	**25.441**	**23.371**	**-8,1**	**100**

Kaynak: Özdem, 2018, s.24.

İthalatta en büyük artış yüzde 9,5 ile büro makinaları, bilgi işlem makinalarında yaşanırken en büyük azalma ise yüzde 32,8 ile belirli sanayi kollarında kullanılan makine cihazlarda yaşanmıştır.

3. DÜNYA TEKSTİL SEKTÖRÜNE GENEL BAKIŞ

3.1. Tekstil Sektörünün Tanımı ve Kapsamı

Latincede 'Textilis' kelimesinden türetilen 'Tekstil', dokunmuş alan manasına gelmektedir. Ancak, çoğul manada ele alındığında elyaf, fitil, tabi veya insan üretimi iplikleri ve hammadde şeklinde istifade ettiği, birçok malzemeyi de kapsamaktadır. Uluslararası platformlarda dokuma ve örmeyi kapsamaktadır.

Türkiye'de, başlangıçta bu kelimenin yerine 'mensucat' kullanılmış, fakat belirli bir süreçten sonra uluslararası alandaki gibi tekstil sözcüğü tercih edilmiştir. İnsanoğlunun üç ana gereksinimlerinden biri olan giyinme fonksiyonunu karşılayan önemli bir sanayi koludur. İnsanlık tarihi ile birlikte var olan giyinme/ örtünme ihtiyacı ilk başlarda incir yaprakları ile mahrem yerlerin kapatılması ile kendini göstermiş ve insanlığın bu sanayi kolu ile ilk defa tanışmalarını sağlamıştır. Bu noktadan hareketle tekstilin insanlığın örtünme gereksinimi duyduğu zamandan itibaren başladığını söylemek yerinde olacaktır. Bu giyinme güdüsü aslında insanoğlunun içinden gelen, yaradılış olarak ortaya çıkan bir kavramdır. Bu kapsamda giyinme gereksinimi inşaların ana ihtiyaçlarından biri olarak karşımıza çıkmakta ve bu durum tekstil sektörünün esasını meydana getirmektedir (Orkun, 2007, s.75).

Tekstil en temel haliyle tabi ya da insanoğlunun yaptığı liflerin (belli uzunlukta, dayanıklı, esnek madde) beraber kullanılarak, sıcak tutan, koruyucu, dayanıklı, yumuşak nitelikte ve kapanma ihtiyacını karşılayacak malzemelerin üretildiği sanayi dalı olarak ifade edilmektedir (Güler, 1998:3).

Bir diğer tanım ise, fitil veya elyaf yapanların ve bu kişilerin üretim esnasında istifade ettikleri temel maddelerin, süreçlerin, teçhizatın, binaların, yeteneklerin, teknolojinin, insan kaynağının ve ilgili kurumların nitelemesidir (Gürdal, 2000, ss.29-30).

Dünyanın geçmişi en eskilere dayanan sektörü olan tekstil, farklı lif çeşitlerinin ilk olarak iplik şekline dönüştürülmesi, müteakiben belli şekil, renk ve motiflerde bir araya getirilmesi neticesinde kumaşın ve son olarak da nihai malzemenin üretilmesi basamaklarından meydana gelen faaliyetidir.

Tekstil sektörü, ipek, keten, yün, kenevir, pamuk, sentetik iplik, kord bezi ve bunların dokuması ile tüm bu malzemelerin çeşitlerinden temin edilen ürünlerin istifade edildiği hazır giyim-konfeksiyonla, el dokuma ve makine halıları alt sektörlerinden oluşmaktadır (Aruoba, 1999: 31). Çok geniş bir yelpazede üretimin olduğu, farklı işletme çeşitlerinin bulunduğu tekstildeki işletmelerin takip ettiği strateji ve değişim yöntemleri ile örgütsel yapıları, diğer bütün işletmelere de olduğu gibi benzer özellik arz etmektedir. Bununla beraber, ürün farklılığı açısından zaruri olan inovatiflik bu alanda ayrı ve stratejik bir ehemmiyet arz etmektedir (Kaldırımcı ve Karahan, 1988: 47–48).

Tüm alanlardaki gibi tekstil de dinamik bir kapsamda faaliyetlerini icra etmektedir. Dinamik ortamın ihtiyaçları ve istekleri devamlı değişim göstermektedir. Tekstil kuruluşlarının da ortam ile ahenginin devam ettirilmesi maksadıyla idareden satışa tüm işletme icraatlarında dönüşüm sürecini takip etmesi ve yaşaması gerekmektedir. İş yerleri, hem halihazırda ki vaziyeti başarılı bir şekilde sürdürmek, hem de ileriye hazır olmaya imkân tanıyacak stratejik amaçları tespit etmek maksadıyla değişimi planlı bir gayrete çevirmektedir (Gürdal, 2000, s.30).

Tekstil endüstrisinin esası emek ve sermayeye oturtulmaktadır. Bu 2 öğenin karşılığını tam manasıyla kazanç şeklinde elde etmek, endüstrinin vizyonunu meydana getirir. Bu vizyon, endüstri hedeflerinin elde edilmesinde bütün idarecilerin misyonu olmalıdır. İdareci, üretim öğelerini oluşturan emek, para, vakit, mekan, teknoloji ve hammaddenin uygun yerde, vaktinde ve hedefe varabilecek tarzda kullanımı için ihtiyaç duyulan programlamayı, işbirliğini, organizasyonu, iletişimi ve kontrolü üretim planı içerisinde kullanmalı ve bu planda üretimin en ehemmiyetli öğesi olan bireye ve bireyin emeğine gerekli hassasiyeti göstererek moral/ motivasyonu bilinçli bir biçimde üreten insana kanalize etmelidir (Gürsoy, 2000, s.35).

Tekstilin öğelerine bakılacak olursa ciddi manada geniş bir malzeme yelpazesine sahip olduğu görülmektedir. Tekstilin içine aldığı hammaddeler dikkate alınarak kategorize edildiğinde;

- pamuklu,

- yapay ve sentetik malzemeler,

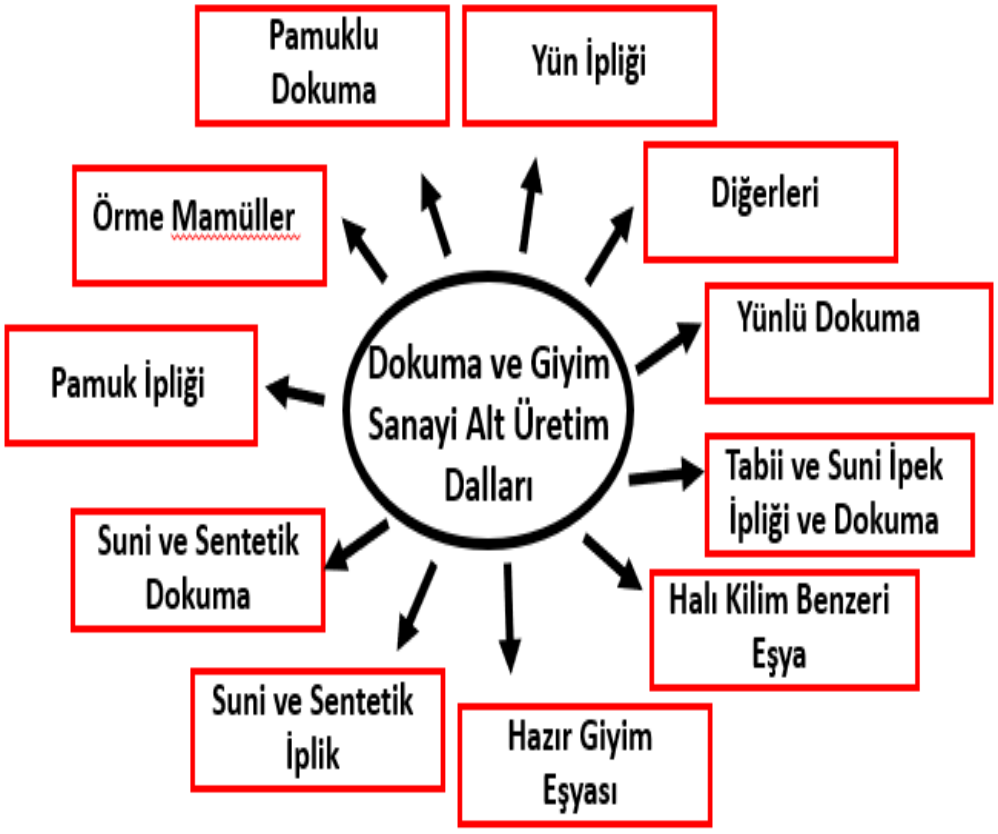
- hazır giyim ve konfeksiyon,

- yün malzemeler,

- deri

olmak üzere beş kısma ayrılmaktadır. Bu çerçeveden ele alındığında tekstilin geniş bir yelpazesi olduğu açıkça görülmektedir. Burada ifade edilen her bir kısım kendi içinde başlı başına bir araştırma konusunu içermektedir.

Türkiye'de dokuma ve giyim sektörü günümüzde Şekil 8'de gösterilen alt üretim dallarından meydana gelmektedir.

Şekil 8. Dokuma ve Giyim Sanayi Alt Üretim Dalları

Kaynak: Eren, 2006, s.5.

- **Pamuklu Sanayii:** Pamuk, endüstrinin değişmez organik hammaddesidir. Uluslararası arenada en çok istifade edilen lifler, pamuktan yapılmaktadır. Dünyada fazla olması, boyama vb. işlemlere uygun olmasının ötesinde rahatça yıkanması pamuğu en

fazla istenen, ucuz ve insan sıhhatine uygun dokuma ürünü konumuna sokmuştur (Tarakçıoğlu, 1987, s. 5).

- **Yünlü Sanayi:** Sektörün bir başka organik hammaddesini oluşturan yün, hayvansal malzeme olması nedeniyle, elde edilmesi pamuk gibi fazla değildir. Yün yakın zamanda önemli orada yapay elyafların mücadelesine sahne olmuştur. Bunun en önemli nedeni son üründe yünün verdiği özelliklerden çoğunun yapay elyaflar da elde edilebilmesidir. Yün maliyetinin, elyafa nazaran fazla olması ve üretimindeki iniş çıkışlar, talebe negatif tesir etmektedir (Barcıhard, 1987, s.3).

-İpek, Suni ve Sentetik Dokuma Sanayii: Bu endüstri dalı malzemelerin hazırlanmasıyla kumaş dokuması, renk verilmesi ve terbiye edilerek ürün şekline dönüştürülmesi basamaklarını bulundurmaktadır. Dünyada sanayi ve ticaret kategorizasyonunda bu alan çoğunlukla, kimya sanayii içinde ele alınmaktadır (Gürdal, 2000, s.44).

-Örme Sanayi: Fransızca 'tricotage' sözcüğünden lugatımıza dahil olan triko veya makinelerden elde edilen örme kumaşın ismidir. İplik elde edilmesi, dokuma ve dikme gibi usullerin M.Ö. 5000-6000 senelerinden itibaren kullanılmasına karşın örmeciliğin başlangıç zamanı net bilinmemektedir. Araştırmalarda, örmeyle ilgilenenlerin Orta Asya coğrafyasında bulunan Türkler ile Mısır halkının olduğu tespit edilmiştir.

-Konfeksiyon (Hazır Giyim) Sanayii: Tekstil ve konfeksiyon sektörü birbirini bütünleyen 2 kavram olmakla beraber, tekstil sektörünün ana fonksiyonu, konfeksiyon endüstrisinin hammaddesini meydana getiren kumaş yapımıdır. Konfeksiyon sektörü dokumadan giyim eşyası gibi pek çok alt daldan ve yan sanayilerden meydana gelmektedir (Eren, 2006, s.9).

-Halı, Kilim ve Benzeri Eşya Üretim Sanayii: Halıcılık sektörünün tarihçesi oldukça eski tarihlere dayanmaktadır. Teknolojiye paralel olarak eskiden elde üretilen halı ve kilimler halihazırda çoğunlukla makinelerde yapılmaktadır. Elle dokunanlar kullanılan hammaddenin türüne bağlı olarak kategorize edilmektedir. Seri üretim halıları; dokuma, yapıştırma, örme, elyaf, keçe vb. kategorilere ayrılmaktadır. El yapımı halılar için kullanılan tezgâhlar çoğunlukla aile içinde görülmektedir.

3.2. Dünya Tekstil Sektöründeki Gelişmeler

Tekstil tarih süresince dünyada en çok kazanç sağlayan sektörlerin başında gelmiştir. Çoğu ülke açısından erken sanayileşme bakımında kritik görev almıştır. Fakat özellikle 1970 yılından itibaren tekstil sektörü gelişmiş ülkelerden çıkarak daha çok gelişmekte olan ülkelere doğru bir geçiş göstermeye başlamıştır. Japon şirketlerin yatırımları bu tarihten itibaren Asya ülkelerine sevk ettiği belirtilmektedir. Bu çerçevede özellikle G.Kore, Hong Kong ve Tayvan gibi ülkeler tekstilin merkezi haline gelmeye başlamış ve bu ülkeler tekstil sektörü sayesinde coğrafyanın sanayileşen ülkeler pozisyonuna geçmiştir (Au and Chan, 2003). Diğer yandan, Endonezya ve Bangladeş başta olmak üzere az gelişmiş bazı ülkeler iş gücünün daha ucuz olması sebebiyle uluslararası arenada sektörde konum edinmeye başlamıştır.

Tekstilin dünyada tüketimin ana ürününü olması, farklı girişimcilerin düşük sermayeyle sektörde yer almalarının rahat olması; tekstil endüstrisinin sanayileşmenin her periyodunda uluslararası ticarette ciddi bir konuma sahip olmasına sebep olmuştur.

Tekstil endüstrisi, ülkelerin gelişmiş sanayiye geçmeleri maksadıyla oluşturduğu sermaye ve kalifiye insan kaynağı nedeniyle sahip oldukları en ehemmiyetli aşamalardan bir tanesi pozisyonundadır (Aydoğdu, 2012, s.28).

1980'li yıllardan başlayan küreselleşen dünya düzeni sektörde ticaret akışını ivmelendirmiş ve tekstilin toplam hacminin neredeyse yarısına yakınının gelişmiş ülkelerden çıkarak gelişmekte olan ülkelere yönelmesine neden olmuştur (Ramaswamy ve Gereffi, 2000) Literatürde tekstil en çok küreselleşen sektörlerin başında gelmektedir. Yaşanan bu gelişmeler çerçevesinde sektör gelişmekte olan ülkelerin ekonomisinin ve istihdamının temelini oluşturmuştur (Gelb, 2007). Dünya çapında sektörde sadece üretim birimlerinde yaklaşık 15 milyon kişi görev yapmaktadır. Bu sayıya perakende sektörü gibi yan sektörlerinde ilave edilmesi ile sayı ciddi şekilde artmaktadır.

Tekstil sektöründe üretimin gelişmekte olan ülkelere kaymasına rağmen, moda ve tasarım sektörleri halen daha gelişmiş ülkelerde istihdam sağlamaya ve sektörü temsil etmeye devam etmektedir (Anderson vd., 2003).

Tekstil çıktılarının rahat bir şekilde nakliyesinin sağlanması, bu ürünlerin dünyada hızlı bir şekilde dağıtılmasına imkân vermesi nedeniyle gelişmiş ülkelerin imalat

faaliyetlerinin bir kısmını gelişmekte ülkelere yönlendirmelerine neden olmuştur (Dilber, 2004, s.86). İlk önceleri hammadde ve iş gücü esas üretimi esas alan sektör küreselleşmenin de tesiriyle son yıllarda ciddi bir değişim geçirmiş ve tasarım mücadelenin ana konusu olmuştur.

Küreselleşen dünya düzeni kapsamında sektördeki aktörlerin pozisyonları ve birbirleri ile olan iletişimi dinamik bir yapıya evirilerek, Paris'te tasarlanan ürünün, Tayvan'da kesilen bir kumaş ile Endonezya'daki fabrikada üretilmesi ve Amerika'da dağıtımının sağlanması manasına dönüşmüştür.

Tekstil sektörünün hızlı ve ciddi bir şekilde küreselleşmesinin ana faktörleri;

- Sektördeki imalat teknolojilerinde insan gücünün fazla kullanılması,

- Gelişmiş ülkelerin nispi rekabet kuvvetlerini yitirmeleri,

- İletişim, ulaştırma ve taşımacılık gibi konulardaki maliyetlerin ciddi şekilde azalması,

- Nispi olarak daha ucuz üretim imkanlarının aranması,

- Yapılan anlaşmalar ile ihracat alanındaki sınırlamaların kaldırılmasıdır.

Hali hazırda özellikle üretim bakımından gelişmekte ülkeler tekstil sektöründe dünya pazarında tekel konumuna yükselmektedir. Başta Çin olmak üzere Asya coğrafyası her geçen gün tesirini hissedilir şekilde yükseltmektedir. İstatistiklerde bu durumu açıkça ortaya koymakta olup gelişmekte olan ülkelerin uluslararası tekstil ihracatındaki oranı %75 seviyelerine ulaşmıştır. (Allwood vd., 2006).

DTÖ tarafından 1995 senesinde imzalanan ve 2005'de tekstil ticaretinin bütünüyle serbest dolaşımını esas alan 'Tekstil ve Hazır Giyim Anlaşmasıyla' beraber 2001 senesinde ÇHÇ'nin DTÖ'ye üyeliğinin onaylanması ile dünya tekstil pazarında bambaşka bir periyot kendini göstermiştir. Tekstil malzemelerine tabi tutulan sınırlamaların 2005 senesine kadar 4 aşamada ve her aşamada artan şekilde kaldırılması planlanmıştır. Böylece ÇHÇ'nin tekstil üretim üssü görevine başlama dönemine girilmiş, Bangladeş, Malezya, Tayvan ve Vietnam gibi ülkeler maliyetlerinin asgari seviyede

olması ve tercihli ticaret anlaşmaları vasıtasıyla ciddi üretici ve ihracatçı ülkeler durumuna ulaşmıştır (Uzunoğlu,2008, s.23).

Bölgesel iş birlikleri, ticarette işleri basitleştirici ve ivmelendirici bir tesir oluşturmaktadır. Amerika ve Avrupa'daki işletmeler coğrafi yakınlık parametreleri içinde kısa sürede ulaştıracak, aynı moda trendini izleyen, yüksek kaliteli fakat az maliyetli temine eğilmektedir. Bu yönelmenin doğal bir sonucu olarak örneğin Kuzey Amerika'da Meksika kuvvetlenirken, Malezya ve Endonezya gibi ülkelerin nispeten pazar oranlarında azalma görülmektedir. Benzer şekilde AB de, Türkiye ve Afrika coğrafyasına dikkat çekmektedir (Owen, 2001).

3.3. Dünya Tekstil Sektörü Ticaret Hacmi

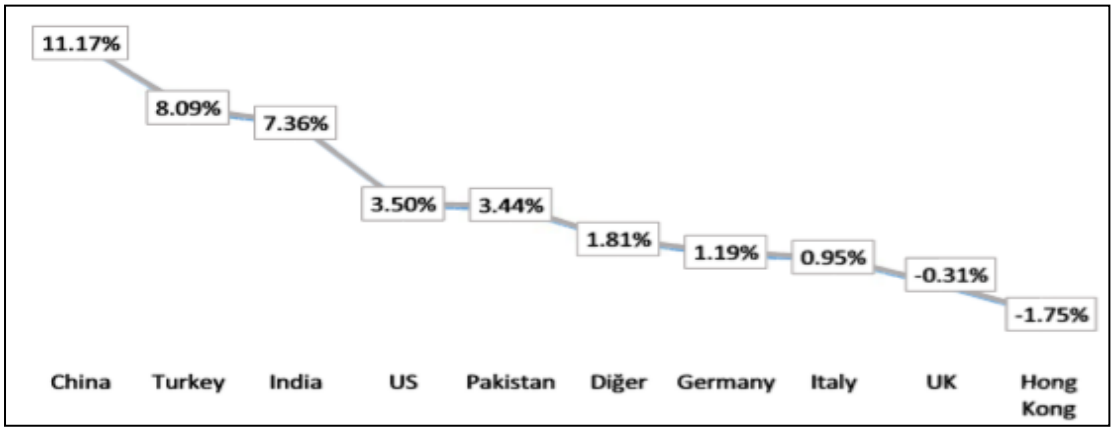
Sanayii devrimini müteakip geleneksel üretim metotlarını terk ederek toplu üretime geçen sektör, hali hazırda teknolojik imkân ve kabiliyetler sayesinde çok ciddi bir ürün gamıyla ehemmiyetli bir endüstri dalıdır.

Tekstil çıktıları elyaf ve iplikten yapılan malzemelerin üretimiyle bunların biçimlendirilerek ve ürüne dönüştürülmesini kapsamaktadır. Tekstil alt dalları da dikkate alındığında çoğunlukla sermaye esas bir endüstridir. Tekstil sektörü elyaftan dokumaya iplikten ev ürünlerine kadar geniş bir spektruma sahiptir. Dünya tekstil sektörünün ihracatında ülke payları Tablo 5'te sunulmuştur. Daha önce de ifade edildiği gibi tekstil ürünleri imalatı hali hazırda çoğunlukla gelişmekte olan ülkelerde odaklanmaktadır. Sermaye esas sanayi dalı kimliğine karşın gelişen ülkelerin işgücü maliyetleri açısından ucuz olması bu odaklanmada tesirli olmaktadır (Öngüt, 2007, s.40).

Tablo 5. Dünya Tekstil Sektörünün İhracatında Ülke Paylar

Yıl	Çin	Almanya	Hong Kong	Hindistan	İtalya	Pakistan	Türkiye	BK	ABD	Diğer
1990	6,55%	12,74%	7,45%	1,98%	8,62%	2,42%	1,31%	3,97%	4,57%	50,39%
1991	6,95%	11,44%	8,47%	2,19%	8,14%	2,77%	1,24%	3,60%	4,86%	50,33%
1992	6,88%	11,10%	8,79%	2,35%	8,13%	2,88%	1,30%	3,46%	4,72%	50,40%
1993	7,24%	8,88%	9,34%	2,43%	7,70%	2,92%	1,33%	3,02%	5,02%	52,13%
1994	8,45%	8,32%	8,99%	2,74%	7,64%	2,85%	1,57%	3,07%	4,71%	51,67%
1995	8,52%	8,81%	8,46%	2,67%	7,88%	2,61%	1,55%	3,09%	4,51%	51,90%
1996	7,38%	8,42%	8,62%	3,01%	8,06%	3,00%	1,66%	3,22%	4,88%	51,77%
1997	8,26%	7,43%	8,72%	3,13%	7,76%	2,75%	2,00%	3,20%	5,49%	51,24%
1998	8,02%	8,06%	8,16%	2,85%	8,23%	2,69%	2,22%	3,41%	5,76%	50,61%
1999	8,28%	7,36%	7,79%	3,23%	7,64%	2,70%	2,21%	3,12%	6,03%	51,64%
2000	9,69%	6,52%	8,07%	3,36%	7,23%	2,72%	2,21%	2,79%	6,58%	50,83%
2001	10,66%	6,68%	7,74%	3,50%	7,70%	2,87%	2,50%	2,76%	6,63%	48,97%
2002	12,50%	6,61%	7,55%	3,53%	7,37%	2,91%	2,58%	2,60%	6,48%	47,86%
2003	14,63%	6,70%	7,12%	3,50%	7,51%	3,16%	2,86%	2,62%	5,92%	45,98%
2004	16,18%	6,79%	6,92%	3,58%	7,41%	2,96%	3,11%	2,52%	5,82%	44,71%
2005	19,17%	6,34%	6,46%	3,89%	6,93%	3,31%	3,30%	2,25%	5,79%	42,55%
2006	21,17%	6,29%	6,05%	3,86%	6,69%	3,25%	3,30%	2,14%	5,51%	41,73%
2007	22,47%	6,47%	5,38%	3,86%	6,66%	2,96%	3,59%	2,06%	4,98%	41,57%
2008	25,24%	6,30%	4,73%	4,01%	6,23%	2,78%	3,63%	1,84%	4,83%	40,43%
2009	27,43%	5,92%	4,57%	4,18%	5,41%	2,99%	3,54%	1,67%	4,55%	39,73%
2010	29,48%	5,43%	4,34%	4,92%	4,97%	3,01%	3,44%	1,53%	4,67%	38,23%
2011	31,17%	5,38%	3,73%	5,06%	4,86%	3,00%	3,56%	1,46%	4,57%	37,20%
2012	32,71%	4,98%	3,61%	5,26%	4,51%	2,98%	3,79%	1,47%	4,62%	36,08%
2013	34,37%	4,83%	3,45%	5,61%	4,34%	3,01%	3,92%	1,40%	4,49%	34,58%
2014	34,80%	4,82%	3,05%	5,71%	4,34%	2,83%	3,90%	1,38%	4,47%	34,70%
2015	36,62%	4,45%	3,06%	5,81%	3,95%	2,77%	3,68%	1,32%	4,68%	33,67%
2016	36,22%	4,63%	2,73%	5,61%	4,05%	2,66%	3,78%	1,26%	4,47%	34,60%

Kaynak: Öngüt, 2007, s.40.

Şekil 9. Tekstil Sektörünün Ortalama Büyüme Oranları

Kaynak: Öngüt, 2000, s.40.

Tekstilde kayıt dışılık gibi problemler nedeniyle ülkelerin yaptığı ihracat, üretimi göstermesi açısından değer ifade etmektedir. Düşük personel giderleri sebebiyle maliyet üstünlüğünde egemen olan Çin ve Hindistan, 2016 yılında en fazla ihracatı gerçekleştiren ülkeler olarak sıralamada yerini almıştır. Tekstil sektörünün ortalama büyüme oranları Şekil-9'da sunulmuştur. Pakistan gibi dünya ticaretinden az orana sahip olan diğer gelişmekte ülkelerde tekstil sektöründe önemli aktörleri içinde yerini almaktadır. Çin son 25 yılda ihracatını 5.52 kat artırarak yaklaşık yüzde 37 seviyelerine yükseltmiştir.

Refah düzeyi yüksek ülkeler ise, geçmiş on senelik periyotta başarılı bir tablo gösterememiştir. Bu periyotta, genel çerçevede gelişmiş ulusların ihracatı yükselmekle beraber, toplam ihracatta sahip oldukları oran azalmıştır. Almanya ve Amerika'nın sektör ürünleri ihracatı yükselme göstermesine karşın, global ihracattaki oranları yüzde 5'in aşağısına inmiştir. (Hodzic, 2018, s.15).

Tablo 6. Ürünlere Göre Dünya Tekstil İhracatı

Toplam İhracat (milyar USD)	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Değ.* (%)
Dokumaya elverişli maddelerden diğer hazır eşyalar	31,8	34,5	37,9	41,9	39,3	44,6	51,3	51,2	57,5	59,7	7,3
Tekstil iplikleri	40,9	44,3	48,1	47,0	38,0	50,4	58,4	54,8	59,1	59,3	4,2
Özel iplikler ve dokunmamış mensucat	30,2	32,7	36,7	40,2	34,5	41,6	48,2	45,9	48,5	50,3	5,8
Sentetik flamentler ve mensucat	32,3	33,7	36,6	38,0	32,5	36,2	44,2	43,4	46,2	49,1	4,7
Örme mensucat	19,9	21,9	24,3	25,0	21,9	26,2	30,7	30,3	32,9	34,2	6,2
Pamuklu mensucat	29,0	29,5	30,1	31,3	24,2	28,5	33,8	31,5	34,5	32,7	1,3
Halılar ve diğer yer kaplamaları	12,0	12,8	14,5	14,8	12,4	14,1	15,5	15,3	16,4	16,7	3,7
Kordelalar, etiketler ve tüller	8,2	9,0	9,5	9,5	7,5	8,7	9,7	9,6	10,4	10,8	3,1
Diğer maddelerden dokunmuş mensucat	11,1	11,5	12,0	12,0	8,9	9,9	11,3	10,6	10,6	10,5	-0,6

*2005-2014 arası yıllık ortalama

Kaynak: Hodzic, 2018, s.15

Ürünlere göre dünya tekstil ihracatı Tablo 6'da sunulmuştur. Tekstil sektörünün ürün esas dağılımı dikkate alındığında, ev tekstilini de kapsayan dokunmuş malzemelerden diğer hazır eşyalar bölümünün son dönemde global seviyede ihracatının ciddi bir yükselme gösterdiği belirlenmektedir. Nitekim, 2005 senesinde yaklaşık 32 milyar dolarlık ihracatla sektörde en yüksek üçüncü kalem olan bu üründe ticaret, son on senelik periyotta diğerlerinden pozitif manada ayrışmış ve 2014 senesinde yaklaşık 60 milyar dolarla en fazla ihracata egemen olan ürün grubunu teşkil etmiştir.

Sektörün temel malzemelerini teşkil eden tekstil iplikleri ile sentetik flamentler ve mensucat ihracatı global daralmanın ciddi yaşandığı 2009 senesinde yüzde 20 seviyesinde daralmıştır. Pamuk ücretlerinin 2011 senesinde tavan göstermesine müteakip pamuklu mensucat ihracatı stabil pozisyon izlemiş, sentetik flamentler ve mensucat ihracatı ise bu periyotta daha fazla petrol bazlı ürünlere yönlenmesi doğrultusunda kuvvetli bir yükseliş göstermiştir (Çevik, 2015, s.10).

Tablo 7. Dünya Tekstil Sektörü Üretim Maliyetleri

Üretim Maliyeti* (2012, USD)	Brezilya	Çin	Mısır	Hindistan	Endonezya	İtalya	G. Kore	Türkiye	ABD
Nitelikli İşçi Ücreti (saatlik)	7,2	3,0	2,2	1,5	2,3	29,0	15,1	10,8	19,3
Makine Operatörü Ücreti (saatlik)	5,5	2,0	1,3	0,6	1,4	25,0	10,6	6,8	15,4
Niteliksiz İşçi Ücreti (saatlik)	4,2	1,2	1,0	0,5	0,9	22,0	8,0	6,0	12,7
Makinaların Çalıştığı Saat**	8.200	7.400	7.700	8.400	8.640	8.000	7.400	7.800	8.300
Elektrik Ücreti (kw/saat)	0,14	0,12	0,04	0,11	0,09	0,20	0,07	0,11	0,05
Kira Gideri (m^2)	403	175	217	181	128	1.250	500	217	1.055
Hammadde Maaliyeti***	1,9	1,6	1,8	1,5	1,8	2,0	1,7	1,9	2,2

*%95 verimle çalışan makinede günde 2.600 kg dokuma kumaş üretimi
**Yıllık
***Ham polyester ipliği (kg)

Kaynak: Çevik, 2015, s.10

Dünya tekstil sektörü üretim maliyetleri Tablo 7'de sunulmuştur. Dünyanın ileri gelen tekstil devlerinin üretim maliyeti analiz edildiğinde, gelişen ülke işçi maliyetlerinin ciddi seviye az olduğu anlaşılmaktadır. İşçi maliyetinin minimum seviyede olduğu Hindistan'da tekstilde istihdam olan niteliksiz bir çalışanın aldığı saatlik ücret bir dolar altında olurken, bu ücret İtalya'da 22 dolar seviyesindedir. Hammadde fiyatları yönünden de Çin ve Hindistan gibi Asya coğrafyası avantajlı durumdadır.

Maliyet yapısı açısından Türkiye, öncelikle işçi maliyetleri olmak üzere Asya coğrafyası ile mücadele edebilecek pozisyona sahip değildir. Diğer taraftan, ülke içinde tekstilin göreceli olarak moda/marka odaklı, ciddi katma değerli olması, gelişmiş ülkelerin fazlalaşan talebiyle beraber Türkiye Asyalı rakiplerine oranla üstün durumdadır

Tablo 8. Dünya Tekstil Sektörü Pamuk Üretim ve Tüketimi

Pamuk Üretimi (bin ton)	2011	2012	2013	2014	Pamuk Tüketimi (bin ton)	2011	2012	2013	2014
Çin	7.403	7.620	7.131	6.532	Çin	8.274	7.838	7.512	7.185
Hindistan	6.314	6.205	6.750	6.423	Hindistan	4.235	4.736	5.084	5.334
ABD	3.391	3.770	2.811	3.553	Pakistan	2.177	2.341	2.264	2.308
Pakistan	2.308	2.025	2.068	2.308	Türkiye	1.219	1.317	1.372	1.393
Brezilya	1.894	1.306	1.742	1.524	Bangladeş	806	1.023	1.154	1.197
Özbekistan	871	1.002	893	849	Vietnam	365	490	697	882
Türkiye	749	577	501	697	ABD	718	762	773	778
Diğer	4.813	4.466	4.320	4.007	Diğer	4.873	5.091	5.105	4.975
Toplam	27.743	26.971	26.216	25.893	Toplam	22.667	23.598	23.961	24.052

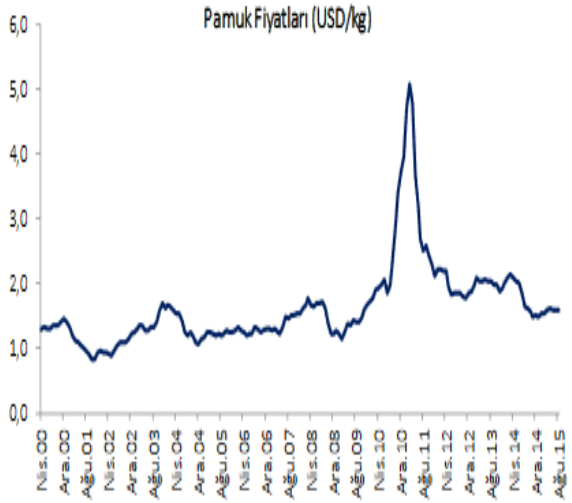
Kaynak: Çevik, 2015, s.10

Dünya tekstil sektörü pamuk üretim ve tüketimi Tablo 8'de sunulmuştur. Pamuk ve sentetik tekstilin temel 2 hammaddesidir. Sektörde ihracatta söz hakkı bulunan ülkeler pamukta ön sıralarda bulunmaktadır. Birinci sırada bulunan Hindistan'ın üretimi 2014 senesinde 6,4 milyon ton seviyelerinde gerçekleşmiştir. İkinci konumdaki Çin'in ise pamuk arzını, üreticiye sağladığı yardımları kısmasıyla beraber azalttığı tespit edilmiştir (Çevik, 2015, s.11).

Dünyada, pamuk tüketimi de son senelerde düzenli bir artış göstermektedir. Global krizin ardından düşük işgücü ücretleri sebebiyle imitasyon üretimin yükseldiği Asya ülkeleri çoğunlukla pamuğa yönelik isteği yükseltmiştir. ÇHC'nde ise, pamuk arzının sınırlanmasına bağlı olarak tüketim de düşüş göstermekle beraber ülke en büyük pamuk tüketicisi olma konumunu muhafaza etmektedir.

Küresel Pamuk Stokları (bin ton)

	Çin	ABD	Diğer	Toplam
2011	2.087	566	6.824	9.477
2012	6.181	729	7.481	14.391
2013 (*)	9.607	903	6.354	16.864
2014 (**)	12.074	651	6.805	19.530
2015 (**)	12.080	1.150	8.280	21.510

Şekil 10. Dünya Pamuk Stokları ve Fiyatları

Kaynak: Çevik, 2015, s.10

Dünya pamuk stokları ve fiyatları Şekil 10'da sunulmuştur. Global pamuk fiyatları, üreticilerin üretiminle beraber pamuk stoğu düzeyine de tesir etmektedir. Bu kapsamda, dünyanın önde gelen üreticileri Hindistan ve Amerika ile fazla üretiminin ötesinde dünya stoğunun yüzde 50'sinden fazlasını elinde bulunduran Çin global ölçekte pamuğun fiyatını tespit etmektedir.

Üretimdeki düşüş sebebiyle artma trendine girerek Mart 2011'de yüksek seviyelere gelen pamuk ücretleri senenin kalanında düşüş trendi göstermiş ve takip eden senelerde stabil düz bir rota takip etmiştir. En yüksek tüketici olan ve 2014 senesine kadar depolarını hızla dolduran ÇHC'nin, DTÖ düzenlemelerine ayak uydurmak maksadıyla pamuk ithalat kotasını kısıtlamasının piyasalarda arz fazlalığı oluşturacağı düşüncesi pamuk ücretlerinde baskı meydana getirmektedir. Bu trendin ilerleyen periyotta da sürmesi tahmin edilmektedir. Global pamuk ücretlerinin asgari düzeyi tekstil üstündeki maliyet baskısını kısıtlamaktadır (Çevik, 2015, s.13).

Zaman zaman pamuk arzında görülen problemler ve ürünün yapısal karakteristikleri sebebiyle suni elyaftan yapılmış kumaşlara yönelim fazlalaşmaktadır.

Tekstil alanında sentetik malzemelere ilişkin trend, üretim ücretlerinin petrol ücretlerindeki gelişmelere yönelik hassasiyetini yükseltmektedir.

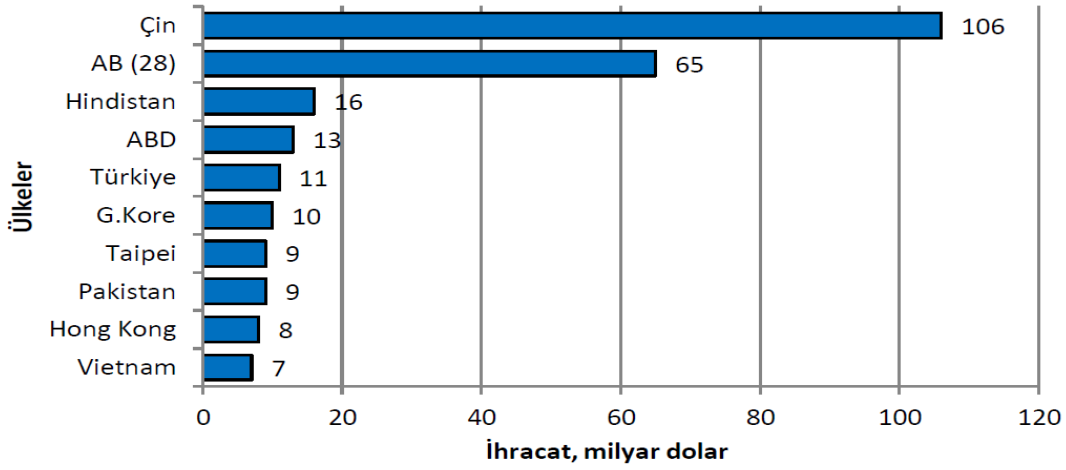
4. ÇİN'DEN TEKSTİL İTHALATININ ÜRETİCİ FİRMALARA ETKİLERİ

4.1. Türkiye'de Tekstil Sektörünün Mevcut Durumu

Tekstil sektörünün, istihdam ve ihracatta potansiyeline sağladığı katkılar dikkate alındığında Türkiye tekstil sektörü önemli bir sektör olduğunun göstergesidir. Türkiye imalat sanayi üretim %8,8'ini ve oluşturulan katma değerin %9,9'unu bu sektör tarafından sağlanmaktadır (Uyanık S, Oğulata R.T., 2013, ss.59-78).

Tekstil sektörünün gelişmesi özellikle ABD ve AB pazarlarına yapılan ihracatlar ile sağlanmıştır. 1996 yılında AB ile imzalanan Gümrük Birliği Anlaşması'yla, AB pazarına kotasız ihracat yapma imkânı elde edilmiştir.

Çin, ucuz iş gücü sayesinde dünyada fiyattaki rekabet gücü ile 2007 yılı itibaren AB tarafından kotaların kaldırılması ile AB pazarına girmiştir. Türkiye'de, Çin'in fiyattaki rekabetine karşın aynısı yapmak yerine, moda/marka endeksli kaliteli ürünler üreterek pazardaki gücünü korumayı seçmiştir (Ekti E, 2013, ss.1-39).

Şekil 11. Tekstil Sektörü İhracatçı Ülkeler/2017 Dünya Pazar Payı

Kaynak: https://www.ihracat.co/2017/12/turkiye-tekstil-ihracati.html(Erişim Tarihi: 13.10.2019)

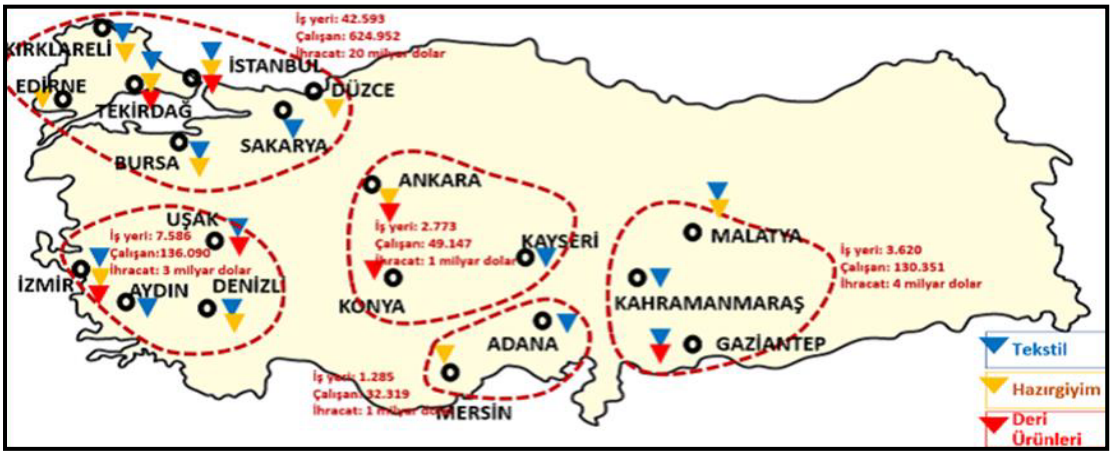
Şekil 11'de, 2017 yılı Dünya Tekstil Sektörü İhracatçısı ülkeler gösterilmektedir. Çin, tekstil ihracatında birinci sırada yer almakta, Çin'den sonra sırasıyla Avrupa Birliği

(İtalya, Almanya, Fransa, İspanya başta olmak üzere) Hindistan, ABD, Türkiye, Pakistan, Vietnam, gibi ülkeler yer almaktadır.

Türkiye, 2015 yılında Dünya Tekstil ihracatındaki %3,5'lik payı ile Dünya tekstil sektörü sıralamasında 7'nci olmuştur. Tekstil sektörü bir bütün olarak değerlendirildiğinde GSYH'nın %10'unundan fazlasını sağlamaktadır (Teknoloji Bakanlığı, Tekstil Sektör Raporu-2017).

Tekstil sektörü, hazır giyim sektörüyle alt bileşenlerini kapsayan geniş bir üretim yapısına sahiptir. Elyaf, iplik, örme/dokuma kumaş, keçe ve tafting yüzeylerin dâhil olduğu dokusuz yüzeyler, ev tekstili ürünleri, halılar, bunların yanında ağ, ip, tekstil kablo, taşıyıcı tekstil bandı, branda, koruyucu bez, filtre, paraşüt, fren bezi gibi teknik kullanıma yönelik teknik tekstiller, tekstil sektöründe yer almaktadır. Türk Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu (GTİP)'nun 50-60 arası fasılları tekstil sektörü ürünler olarak değerlendirilmektedir (T Teknoloji Bakanlığı Tekstil Sektör Raporu-2017).

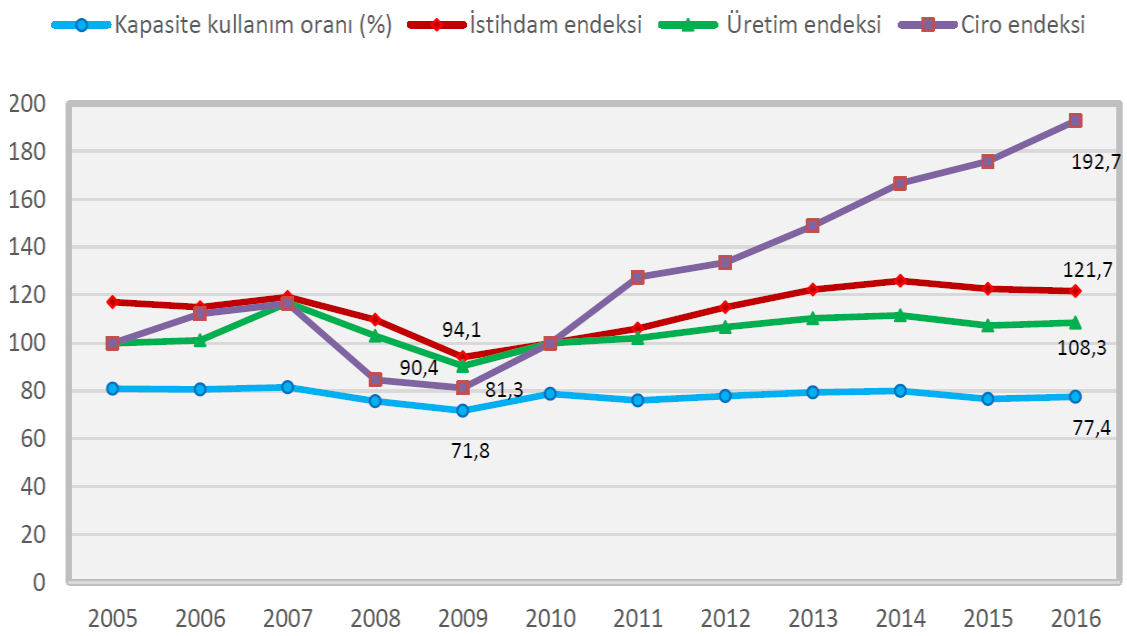
İplik üretimi genel olarak bakıldığında ağırlıklı olarak Kahramanmaraş, İstanbul, Gaziantep, Bursa'da, havlu, bornoz ve ev tekstili gibi ürünlerin üretimi Denizli'de, iplik, battaniye, geri dönüşüm gibi ürünlerin üretimi Uşak'ta, terbiye Çorlu ve Çerkezköy'de, pamuklu dokuma ve terbiye Adana'da, dokusuz yüzey, makine halıcılığı Gaziantep'te, konfeksiyon ve örme üretimi de İstanbul'dadır. Pamuk üretiminde Şanlıurfa başı çekmektedir. Şekil 12'de üretim açısından sektörün bölgesel yapısını gösteren harita verilmiştir (Teknoloji Bakanlığı, Tekstil, Sektör Raporu-2017).

Şekil 12. Tekstil Sektörü Bölgesel Kümelenme Haritası

Kaynak: Teknoloji Bakanlığı, Tekstil, Sektör Raporu-2017.

Tekstil Sektörünü 2005-2016 yılları arasındaki kapasite kullanım oranı, istihdam endeksi, üretim endeksi ve ciro endeksini gösteren grafik Şekil 13'te verilmiştir.

Şekil 13. Tekstil Sektörü Endeksleri

Kaynak: https://ekonomi.isbank.com.tr/UserFiles/pdf/s r02_tekstilsektoru.pdf. (Erişim tarihi: 13.10.2019)

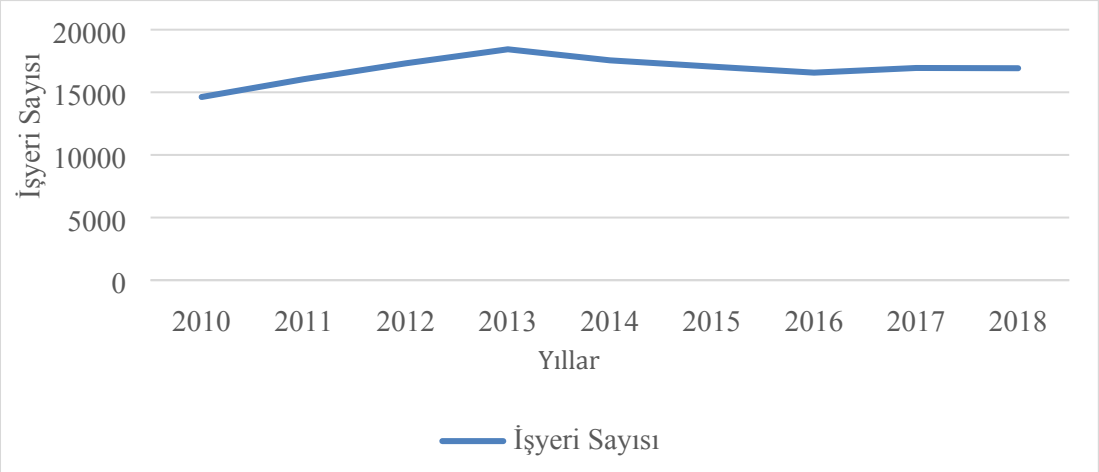
Tekstil ürünleri imalatındaki kapasite kullanım oranları 2005 yılından itibaren %75-80 arasında stabil (paralel) bir seyir göstermekte, 2016 yılında kapasite kullanım oranı tekstil sektöründe %77,4 iken imalat sanayinde ise ortalama %75,6 olarak karşımıza çıkmaktadır.

2008-2009 yıllarındaki krizinden ötürü üretimde düşüş yaşanmış ve sonrası, sektörde 2013 yılına kadar genel bir düzelme hissedilmiş ancak 2008 öncesi yılların üretim endeksi değerlerine varılamamıştır. 2016 yılı üretim endeksi 108,3'tür.

2015 yılı TÜİK faktör maliyeti değerlerine göre; Tekstil sektörünün katma değer imalatı, sanayi katma değerinin %9,9'una, ülkede üretilen toplam katma değerin %3,6'sına denk gelmektedir.

Türkiye'nin 2010-2018 yılları arasında tekstil sektöründe faaliyet gösteren işyeri sayısı yıllara sair olarak Grafik 1'de gösterilmiştir. 2010 yılında 14.624 işyeri sayısı var iken bu sayı 2013 yılında %25'lik artış ile 18.434 işyeri sayısına ulaşmıştır. Ancak 2014-

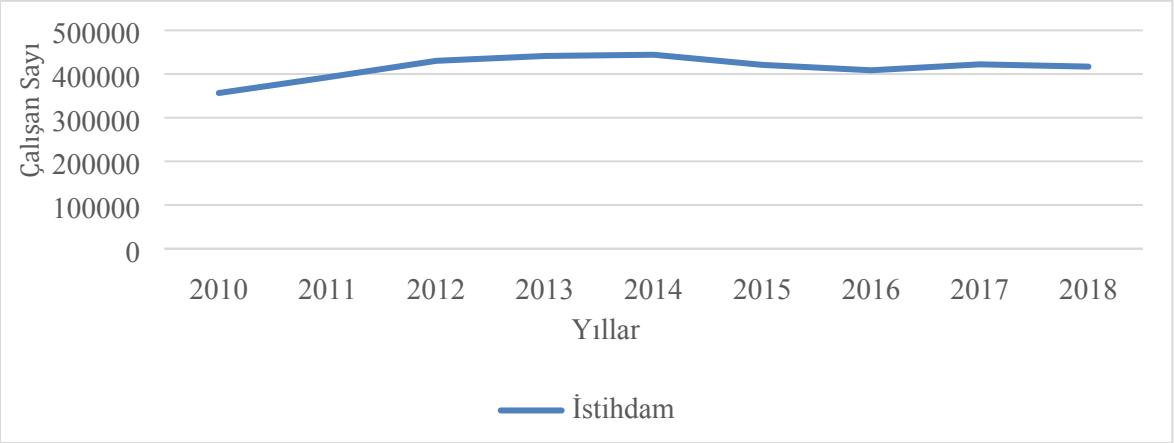
2016 yılları arasında işyeri sayısında ortalama %13'lük bir düşüş olmuş, 2017 yılından itibaren işyeri sayısında yükselme başlamıştır.

Grafik 1. Türkiye 2010-2018 Yılları Arası Tekstil Sektörü İşyeri Sayısı

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 13.11.2019)

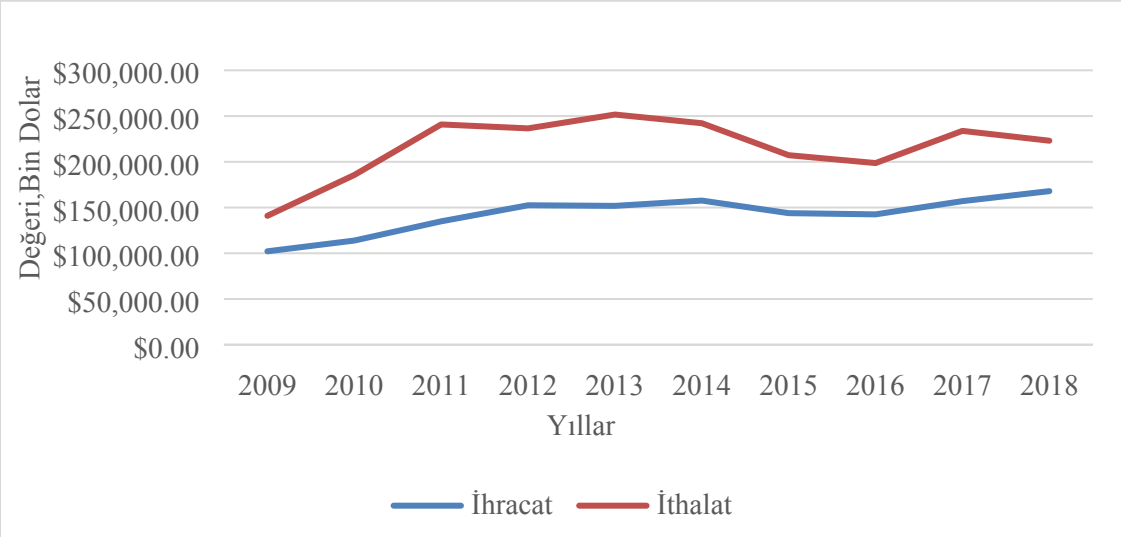
Türkiye'nin 2010-2018 yılları arasında tekstil sektöründe istihdam edilenlerin sayısı yıllara göre Grafik 2'de gösterilmiştir. 2010 yılında 356.477 kişi istihdam edilirken, bu sayı 2014 yılında yaklaşık %25'lik artış ile 444.156 kişiye ulaşmıştır. Ancak 2015-2016 yılları arasında tekstil sektöründe istihdam edilen kişi sayısında ortalama %5'lik bir düşüş yaşanmış, 2018 yılında istihdam edilen kişi sayısı 418.800 kişi olmuştur.

Grafik 2. Türkiye 2010-2018 Yılları Arası Tekstil Sektörü İstihdam Verileri

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 13.11.2019)

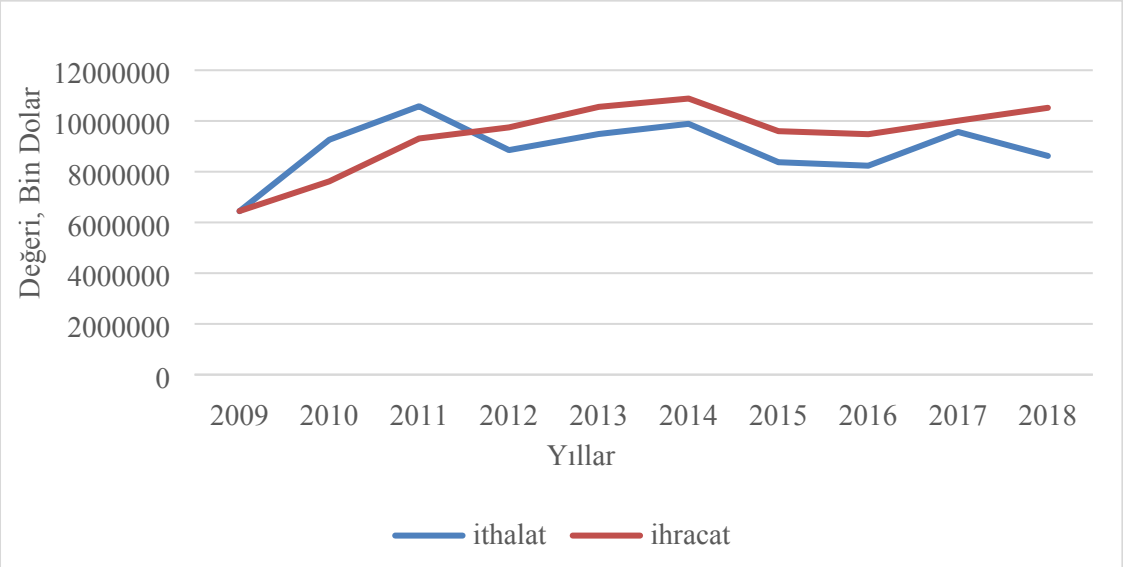
İstihdam endeksi ise yıllara göre üretim endeksine ile aynı yönlü olduğu görülmüştür. 2017 yılı SGK kayıtlarına göre 13.775.188 sigortalı çalışan arasında 3.519.638'i imalat sanayinde kayıtlı olup, bunlardan 408.554 kişi tekstil imalatında (16.568 firmada) istihdam edilmiştir. 2016 yılında tekstil sektörü istihdam endeksi 121,7 olup istihdam kaybı yaşanmıştır (Uyanık S, Oğulata R.T., 2013, s.59-78).

Grafik 3. 2009-2018 Yılları Arası Türkiye'nin İthalat ve İhracat Değerleri

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

Türkiye'nin 2009-2018 yılları arasındaki ithalat ve ihracattaki değerleri Grafik 3'de sunulmuştur. Bahse konu değerler incelendiğinde ithalatın, ihracata göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Örneğin; 2018 yılında Türkiye'nin ihracatı bir önceki yıla göre %7 artış göstererek 167,9 milyar dolara yükselirken, ithalat ise bir önceki yıla kıyasla %4,6 oranında azalarak 223 milyar dolara düşmüştür.

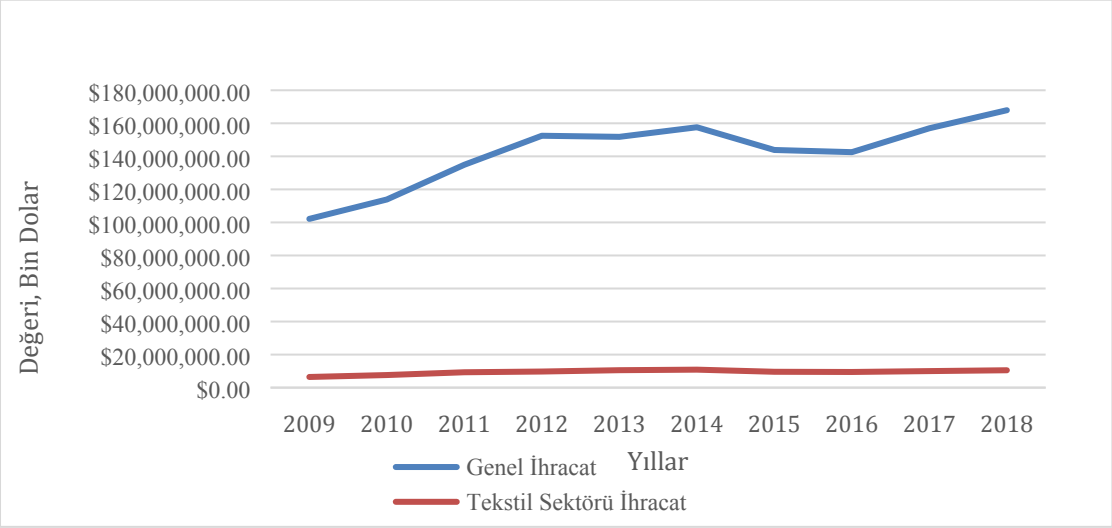

Grafik 4. 2009-2018 Yılları Arası Türkiye Tekstil Sektörünün İthalat ve İhracat Değerleri

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

Türkiye tekstil sektörünün 2009-2018 yılları arasındaki ithalat ve ihracat değerleri Grafik 4'de sunulmuş olup 2011 yılına kadar ithalat önde iken bu tarihten itibaren ihracat öne geçmiş ve pozisyonunu devam ettirmiştir.

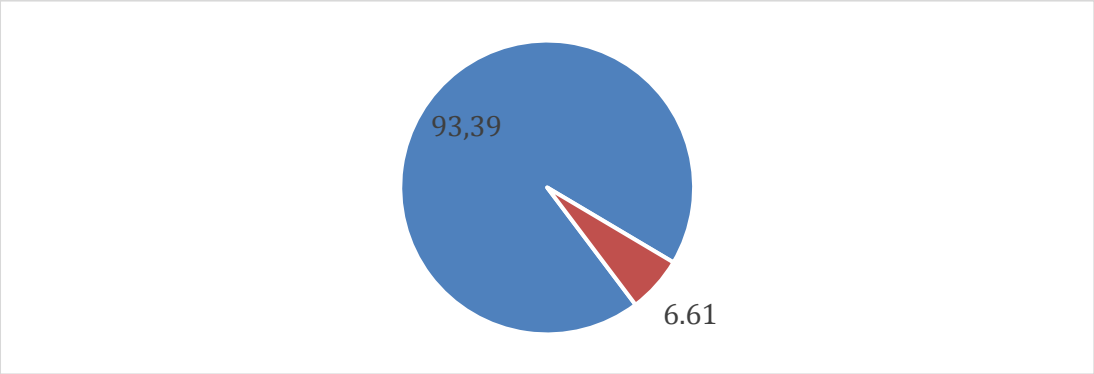
Grafik 3 ve Grafik 4'deki değerler birlikte değerlendirilmediğinde Türkiye'nin ithalat ve ihracat dengesi kapsamında tekstil sektöründe ihracatçı konumda olduğu görülmektedir.

Grafik 5. 2009-2018 Yılları Arası Tekstil Sektörünün İhracattaki Değeri

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

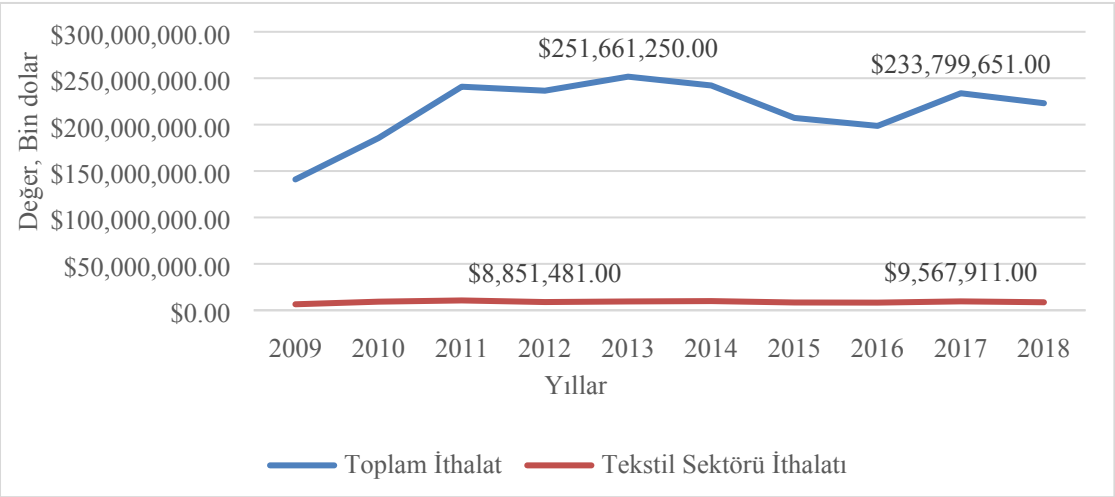
Türkiye'nin, 2009-2018 yılları arasındaki genel ihracat değerleri ile tekstil sektörü ihracat değerleri Grafik 5'de sunulmuştur. 2017 yılında Türkiye'nin toplam ihracatı yaklaşık 156 milyar dolar seviyesinde gerçekleşirken, bahse konu olan dönemde tekstil sektörü ihracatı yaklaşık 10 milyar dolar civarında gerçekleşmiştir. Tekstil ihracatı genel ihracat değerlerindeki artıştan bağımsız bir şekilde yıllara bakıldığında paralel bir grafik arz etmiş ve ihracattaki payı genel olarak belirli bir seviyede gerçekleşmiştir.

Şekil 14. 2009-2018 Yılları Arası Tekstil Sektörünün İhracattaki Payı

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

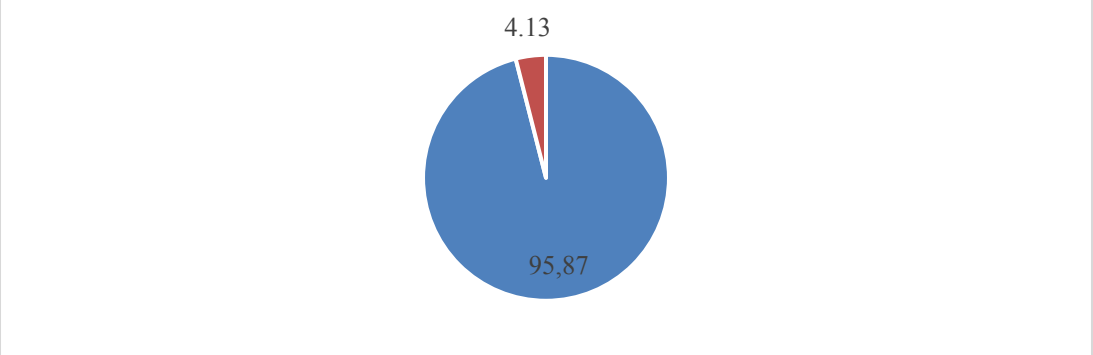
Türkiye'nin 2009-2018 yılları kapsamında tekstil sektörünün ihracattaki payı Şekil 14'te sunulmuştur. Bahse konu yıllar baz alındığında tekstil sektörünün genel ihracatındaki payı ortalama %6,61 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 6. 2009-2018 Yılları Arası Tekstil Sektörünün İthalattaki Değeri

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

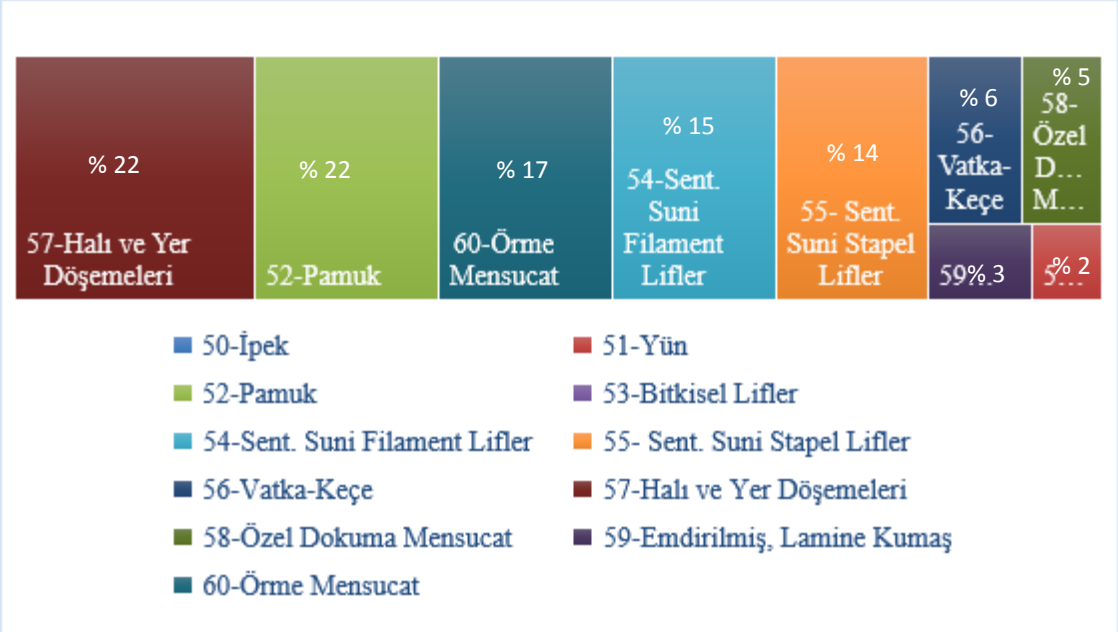
Türkiye'nin, 2009-2018 yılları arasındaki genel ithalat değerleri ile tekstil sektörü ithalat değerleri Grafik 6'de sunulmuştur. 2018 yılında Türkiye'nin toplam ithalatı yaklaşık 233 milyar dolar seviyesinde gerçekleşirken, bahse konu olan dönemde tekstil sektörü ithalatı 9.5 milyar dolar civarında gerçekleşmiştir. Aynı ihracat verilerinde olduğu gibi tekstil ithalatı da genel ithalattan bağımsız olarak paralel bir grafik izlemiştir.

Şekil 15. 2009-2018 Yılları Arası Tekstil Sektörünün İthalattaki Payı

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

Türkiye'nin 2009-2018 yılları kapsamında tekstil sektörünün ithalattaki payı Şekil 15'te sunulmuştur. Bahse konu yıllar baz alındığında tekstil sektörünün genel ithalattaki payı ortalama %4,13'dür.

Şekil 169. 2017 Yılına ait Fasıl Bazında Tekstil İhracatı

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

Türkiye'nin tekstil sektörü kapsamında fasıl bazında ihraç ettiği ürünlerin, tekstil sektörü ihracatındaki payları Şekil 16'da sunulmuştur. Bahse konu tekstil ürünleri incelendiğinde tekstil ihracatında en çok paya sahip olan ürün kalemleri sırasıyla; Halı ve Yer Döşemeleri, Pamuk, Örme Mensucat yer almaktadır.

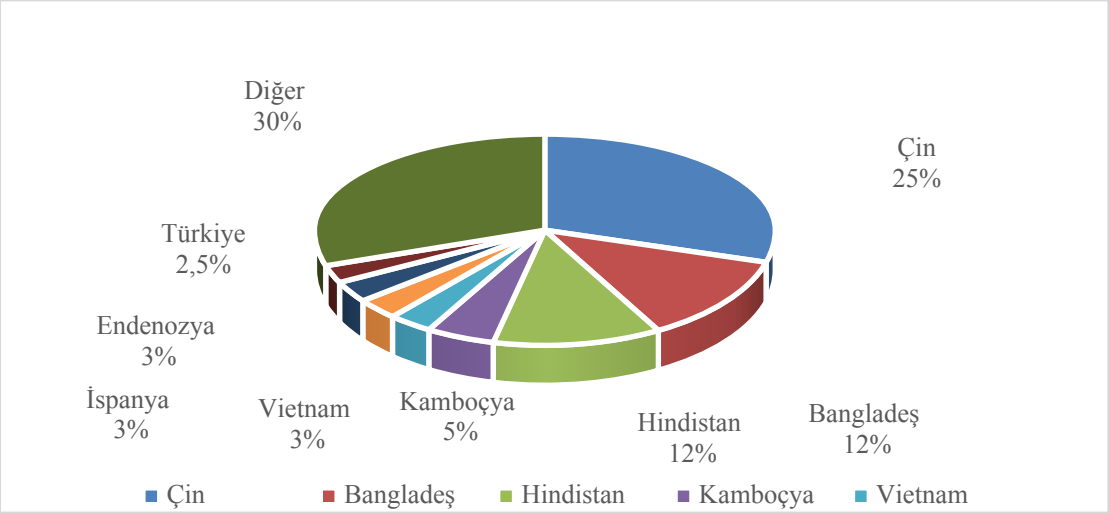
4.2. Türkiye Tekstil Sektöründe Pazar Payına Sahip Firmalar

İstanbul Sanayi Odası (İSO) verilerine göre 2019 Temmuz ayı itibariyle Türkiye'nin en büyük 500 şirketi arasında 77 tekstil firması yer almaktadır. Bu firmalar özellikle İstanbul, Gaziantep ve Kahramanmaraş'ta yoğun olarak bulunmaktadır.

4.2.1. Bebek Giyim Sektörü

Bebek giyim sektörü, dünya hazır giyim sektörünün %2,21'ini oluşturmaktadır. Bebek giyim sektörünü pamuktan bebek giyim eşyası ve aksesuarları oluşturmaktadır. 2017 yılı dünya ihracat verilerine göre bebek giyim sektörü 9,98 milyar dolar seviyesinde işlem gerçekleştirmiştir (Ekonomi Bakanlığı Bilgi Sitemi, 2018).

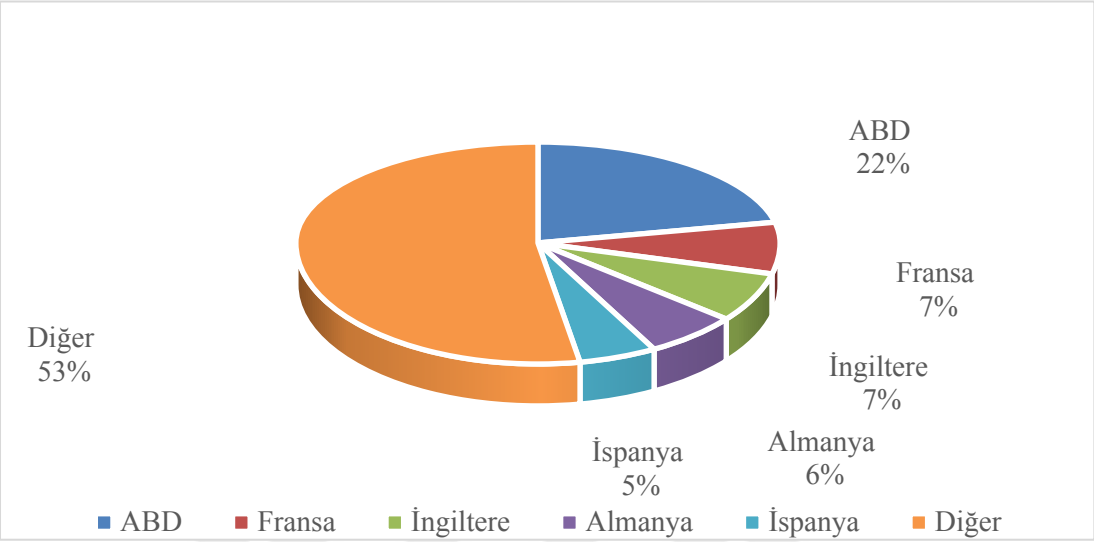
Dünya bebek giyim sektöründe en çok ihracat yapan ülkeler Şekil 17'de gösterilmiştir. Bu ülkeler sırasıyla; Çin %25, Bangladeş %12, Hindistan %12, Kamboçya, Vietnam, İspanya ve Endonezya izlemektedir. Türkiye ise %2,5 pay ile 9'uncu sırada yer almaktadır.

Şekil 17. 2014-2017 Yılları Arasında Dünyada En Çok Bebek Giyim İhracat Yapan Ülkeler

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

Dünya bebek giyim sektörünün ithalatı 9,95 milyar dolar değerindedir. Dünya bebek giyim sektöründe ithalatında başlıca ülkeler Şekil 18'de sunulmuştur. Bu ülkeler arasında sırasıyla; ABD %22, Fransa %7, İngiltere %7, Almanya %6 ve İspanya %5 yer almaktadır.

Şekil 18. 2014-2017 Yılları Arasında Dünyada En Çok Bebek Giyim İthalatı Yapan Ülkeler

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

Türkiye'de bebek giyim sektörüne giren ürünler Gümrük Tarife İstatistik Pozisyon (GTİP) sınıflandırmasına göre 6111 ve 6209 nolu fasıllarda yer almaktadır (www.ticaret.gov.tr/ Erişim Tarihi:25.10.2019).

Pamuk, bebek giyim sektörünün temelini oluşturmakta ve özellikle pamuktan örme ve örülmemiş bebek eşyaları ve aksesuarları üretiminde doğal bir rekabet üstünlüğü sağlamaktadır. Türkiye, dünya pamuk üreticileri arasında önemli bir yeri olması sebebiyle, bebek giyim sektöründe değişen koşullara rahatlıkla uyum sağlayabilmektedir.

4.2.1.1. Türkiye-Dünya Pazarı İhracat ve İthalat

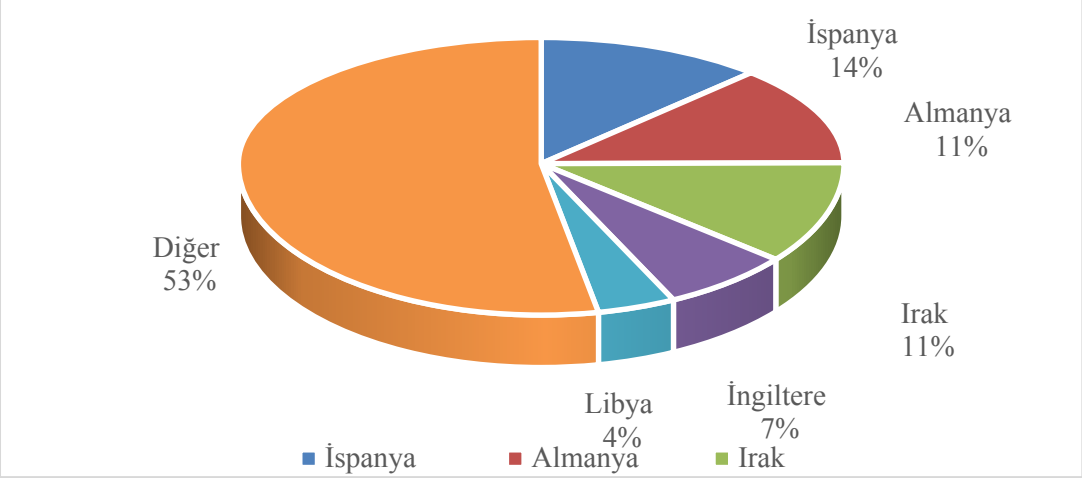
Türkiye'nin bebek giyim ihracat verileri Tablo 9'da sunulmuştur.2010-2016 yılları arasında bebek giyim ihracatı 118.5 milyon Dolar seviyesinden, yıllar geçtikçe artışını sürdürmüş ve 269,6 milyon Dolar seviyesine kadar ulaşmıştır. Ancak 2017 yılından itibaren bebek giyim sektörü ihracatı düşüşe geçmiştir (www.ticaret.gov.tr/ Erişim Tarihi:25.10.2019).

Tablo 9. Türkiye'nin İhracat Verileri (ABD Doları)

Yıllar	İhracat Değeri	Yıllar	İhracat Değeri
2010	118.5	2015	231,1
2011	142.2	2016	269,6
2012	160.9	2017	254,1
2013	196.9	2018	249,0
2014	220.8	-	-

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

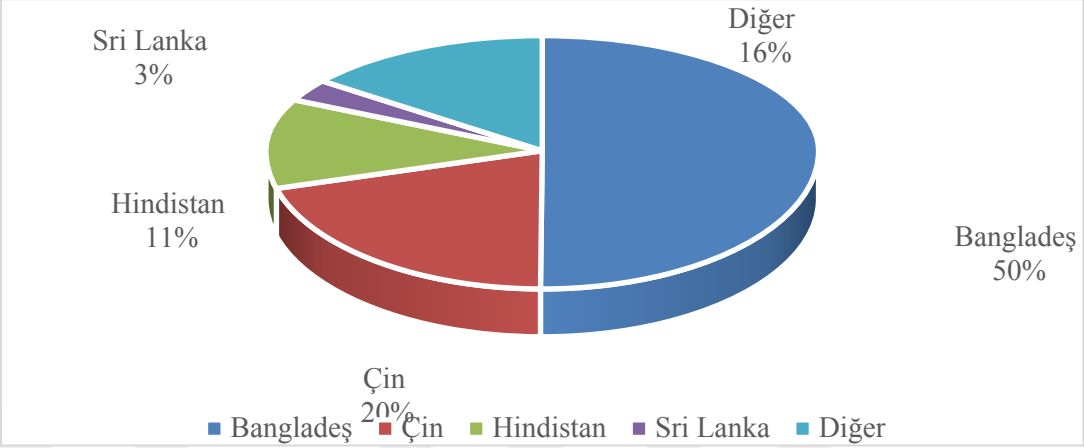
Bebek giyim sektöründe, 2018 yılı baz alındığında en fazla ihracat yapılan ülkeler Şekil 19'da sunulmuştur. Bu ülkeler sırasıyla; İspanya %14, Almanya %11, Irak %11, İngiltere %7 ve Libya %4 pay ile pazarlarında yer almaktadır. AB ülkeleri (Fransa, Hollanda, Belçika ve İtalya gibi) yanı sıra Kırgızistan, Ukrayna, İsrail ve Suudi Arabistan diğer pazarlarındır.

Şekil 19. 2018 Yılına Türkiye'nin En Çok Bebek Giyim İhracat Yaptığı Ülkeler

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

Türkiye'nin bebek giyim sektöründeki ithalatı düzenli bir şekilde artarak gerçekleşmektedir. Bu artış, 2013'de %34,4 ile 63,3 milyon dolar iken, 2014 de %8,6 artış ile 65,6 milyon dolar seviyelerinde gerçekleşmiştir (Ticaret Bakanlığı Bilgi Sistemi).

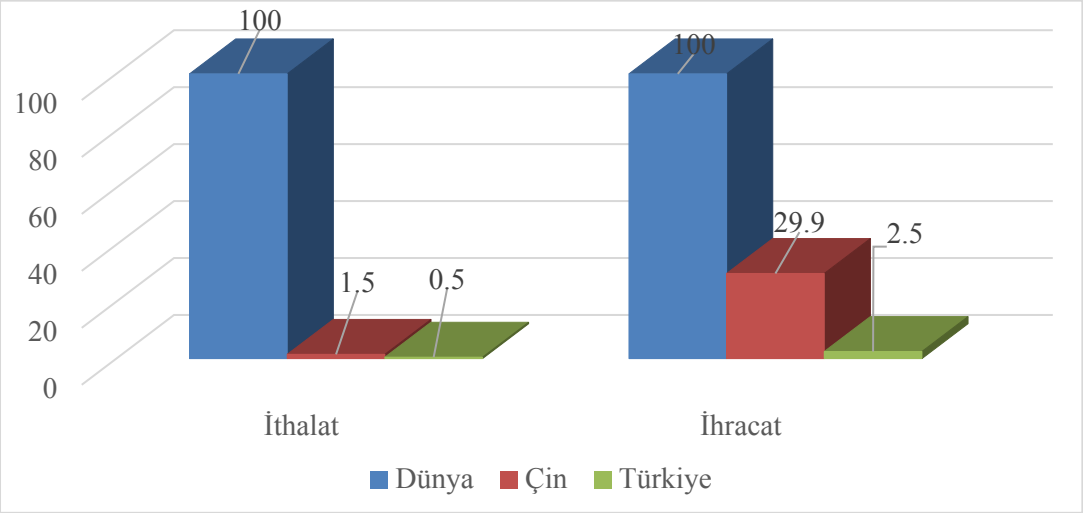
Şekil 20. 2018 Yılına Türkiye'nin En Çok Bebek Giyim İhracat Yaptığı Ülkeler

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

Bebek giyim sektöründe, en fazla ithalat yapılan ülkeler Şekil 20'de sunulmuştur. Bu ülkeler sırasıyla; Bangladeş %50, Çin %20, Hindistan %11, Sri Lanka %3 ile gerçekleştirilmiştir.

4.2.1.2. Türkiye-Çin İhracat ve İthalat

Dünya bebek giyim sektöründeki Türkiye-Çin ihracat ve ithalat oranları Şekil 21'de sunulmuştur. Çin, dünya bebek giyim ihracatındaki payı %30, ithalatının ise yaklaşık %1,5, Türkiye'de aynı sektördeki ihracattaki payı %2,5, ithalattaki payı ise %0,5'dir.

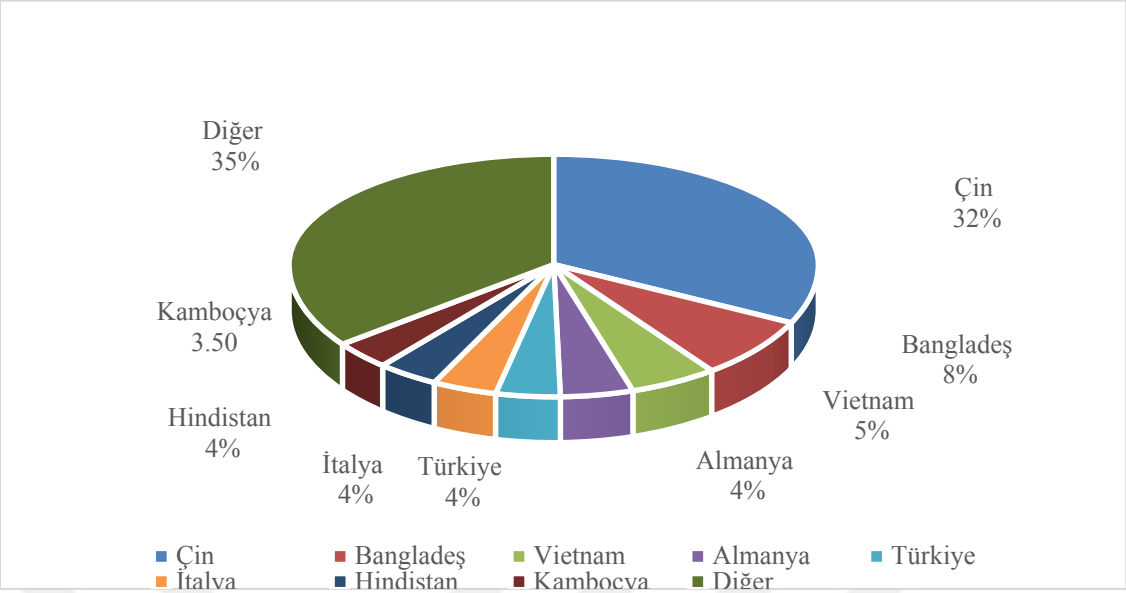
Şekil 21. Türkiye-Çin İhracat ve İthalat Oranları

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

4.2.2. Erkek ve Kadın Giyim Sektörü

2005 yılı itibariyle tekstil sektöründeki kotaların kaldırılmasıyla, giyim sektöründe büyük bir rekabet ortamı oluşmuştur. Özellikle olumsuz ekonomik koşullar nedeniyle büyük ülkelerde tüketicilerin kararlarında ürün fiyatları en önemli faktör olmaya başlamıştır. Bu durumda giyim sektöründe fiyat rekabeti yaşanmasına neden olmuştur. Dünya giyim sektöründe 2017 yılı ihracat rakamları dikkate alındığında 452,4 milyar dolar civarında gerçekleşmiştir.

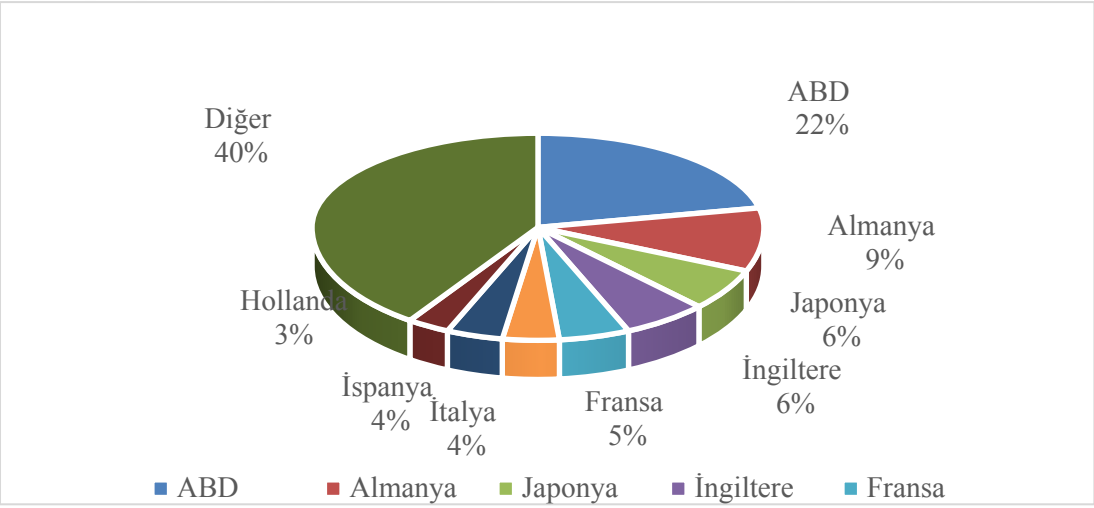
Dünya erkek ve kadın giyim sektöründe, en fazla ihracatı yapılan ülkeler Şekil 22'de sunulmuştur. Bu ülkeler sırasıyla; Çin %32, Bangladeş %8, Vietnam %5, Almanya %4, Türkiye %4, İtalya %4 ile gerçekleştirilmiştir.

Şekil 22. Dünyada En Çok Erkek ve Kadın Giyim İhracat Yapan Ülkeler

Kaynak: http://www.trademap.org/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

Dünya erkek ve kadın giyim sektöründe, en fazla ithalatı yapılan ülkeler Şekil 23'te sunulmuştur. Bu ülkeler sırasıyla; ABD %22, Almanya %9 Japonya %6, İngiltere %6, Fransa %5, İtalya % 4, Hollanda %3 gerçekleştirilmiştir.

Şekil 23. Dünyada En Çok Erkek ve Kadın Giyim İthalatı Yapan Ülkeler

Kaynak: http://www.trademap.org/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

4.2.2.1. Türkiye-Dünya Pazarı İhracat ve İthalat

Türkiye'nin tekstil sektörü ihracat ve ithalat verileri Tablo 10'da sunulmuştur. Türkiye erkek ve kadın giyim sektörü ihracatta artış trendi göstermekte olup, 2018 yılında, 2017 yılına kıyasla %3,6 oranında artış göstererek 15,3 milyar dolar işlem hacmi olmuştur.

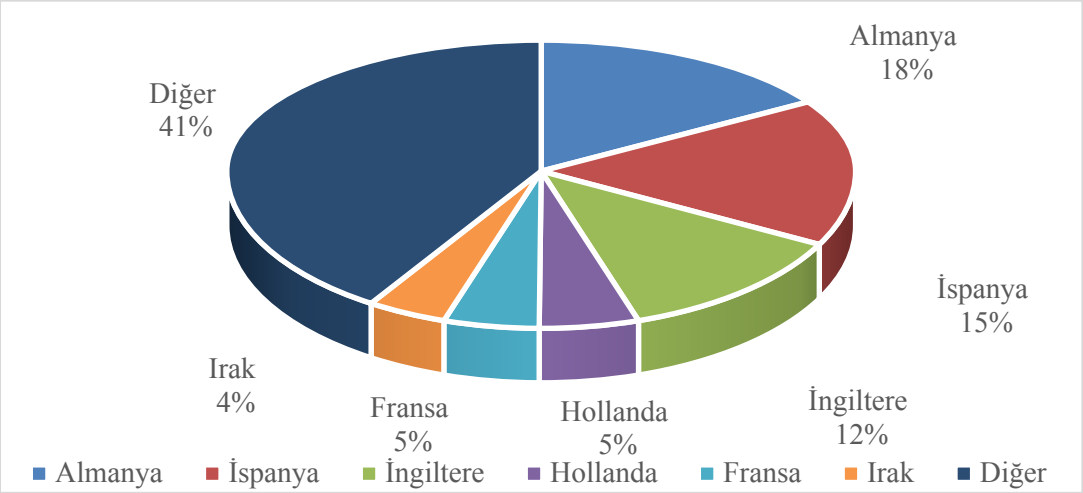
Tablo 10. Türkiye'nin Tekstil Sektörü İhracat ve İthalat Verileri (ABD Doları)

Yıllar	İhracat Değeri		İthalat Değeri	
	Örme	Örülmemiş	Örme	Örülmemiş
2015	$ 8.849.344.000	$ 5.925.409.000	$ 789.745.136	$ 1.693.937.897
2016	$ 8.840.031.000	$ 5.947.845.000	$ 735.651.573	$ 1.342.510.936
2018	$ 9.054.182.000	$ 6.269.12.000	$ 621.304.374	$ 1.068.928.864

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

Erkek ve kadın giyim sektörü ele alındığında örme ürünler arasında sırasıyla; tişörtler, kazaklar, kadın ve kız çocuklar için takımlar ve çoraplar olurken örülmemiş ürünlerde ise sırasıyla; kadın ve kız çocuklar için takımlar, erkek ve erkek çocuklar için takımlar, kadın ve kız çocukları için bluz ve gömlekler ve erkek ve erkek çocuklar için gömlekler en önemli ihracat kalemleri olmuştur.

Erkek ve kadın giyim sektöründe, 2018 yılı baz alındığında en fazla ihracat yapılan ülkeler Şekil 24'te sunulmuştur. Almanya %18'lik pay ile lider pozisyonda bulunurken, bu ülkeyi sırasıyla %15'lik pay ile İspanya, %12'lik pay ile İngiltere ve %5'lik pay ile Hollanda ve Fransa izlemektedir.

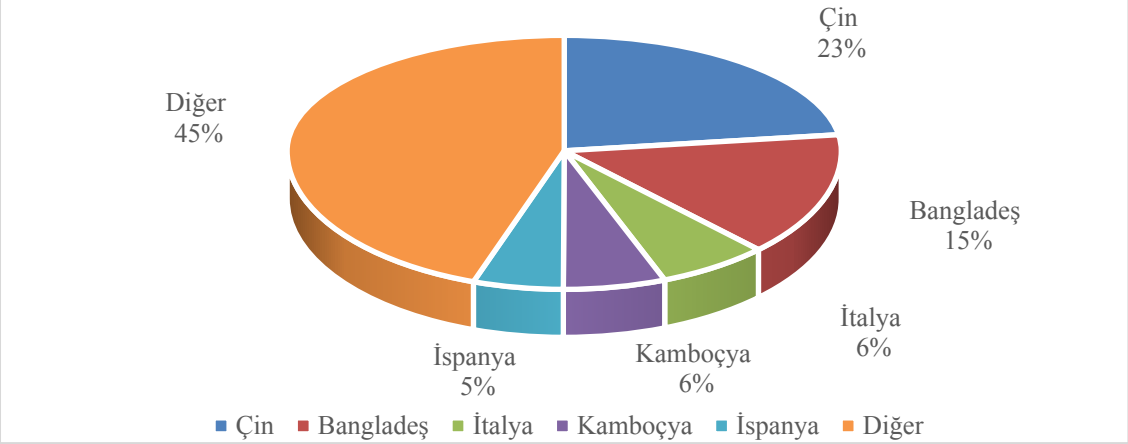

Şekil 24. Türkiye'nin En Çok Erkek ve Kadın Giyim İhracat Yaptığı Ülkeler

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

Türkiye erkek ve kadın giyim ithalatı incelendiğinde, örme ürünlerde sırasıyla; kazak ve tişörtler, örülmemiş ürünlerde de sırasıyla; kadın ve kız çocukları için takımlar ile erkek ve erkek çocukları için takımları önemli bir ithalat kalemi olmuştur.

Erkek ve kadın giyim sektöründe, 2018 yılı baz alındığında en fazla ithalat yapılan ülkeler Şekil 25'te sunulmuştur. Çin %23'lük payı ile birinci sırada yer alırken, Çin'den sonra sırası ile Bangladeş %15, Kamboçya %6, İtalya %6 ve İspanya %5'lik pay ile yer almaktadır.

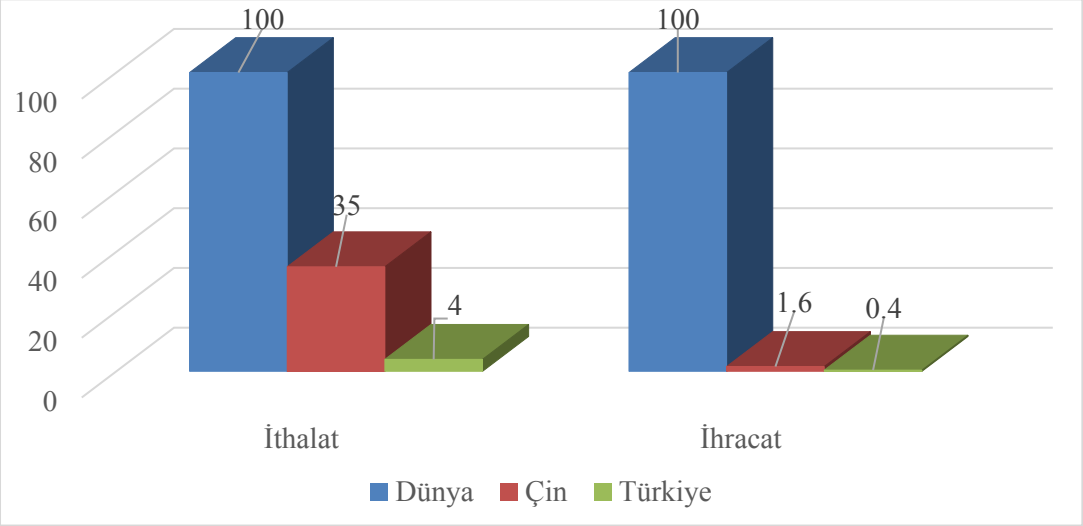

Şekil 25. Türkiye'nin En Çok Erkek ve Kadın Giyim İhracat Yaptığı Ülkeler

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

4.2.2.2. Türkiye-Çin İhracat ve İthalat

Dünya erkek ve kadın giyim sektöründeki Türkiye-Çin İhracat ve ithalat oranları Şekil 26'da sunulmuştur. Çin'in ithalattaki payı %35, ihracattaki payı ise yaklaşık %1,6 iken, Türkiye'nin aynı sektördeki ithalat payı %4, ihracat payı ise %0,4'dür.

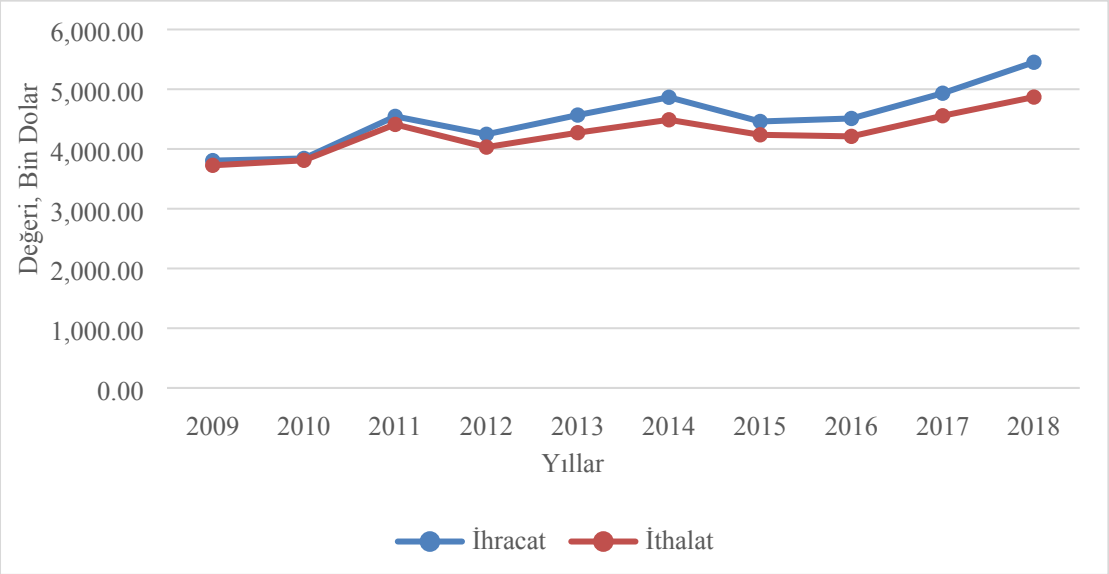

Şekil 26. Türkiye-Çin İhracat ve İthalat Oranları

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

4.2.3. Spor Giyim Sektörü

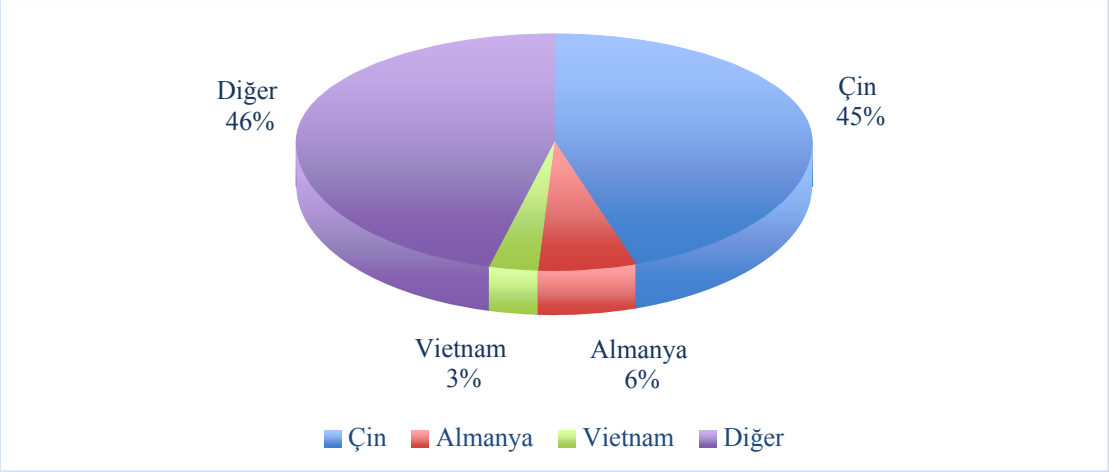
Dünya spor giyim sektörü ithalat ve ihracat değerleri Grafik 7'de sunulmuştur. Yıllar geçtikçe spor giyim sektörünün ithalat-ihracat değerleri düzenli bir artış göstermekte olup, 2009 yılında ihracat değeri yaklaşık 3,8 milyar dolar civarında iken, 2018 yılında yaklaşık olarak %42'lik artış ile 5,4 milyar dolar olduğu, ithalat da aynı yıllar ile kıyaslandığında, 3,7 milyar dolardan yaklaşık %30'luk artış ile 4,8 milyar dolara yükseldiği görülmektedir.

Grafik 7. Dünya Spor Giyimi İthalat ve İhracat Değerleri

Kaynak: http://www.trademap.org/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

Dünya spor giyim sektöründe en çok ihracatı yapan ülkeler Şekil 27'de gösterilmiştir. Çin'in pazardaki payı yaklaşık %45 ile birinci sırada yer almaktadır. Çin, yaklaşık olarak dünya spor giyim ihracatının yarısını yapmakta olup, Çin'de sonra sırasıyla Almanya %6 ve Vietnam %3 yer almaktadır.

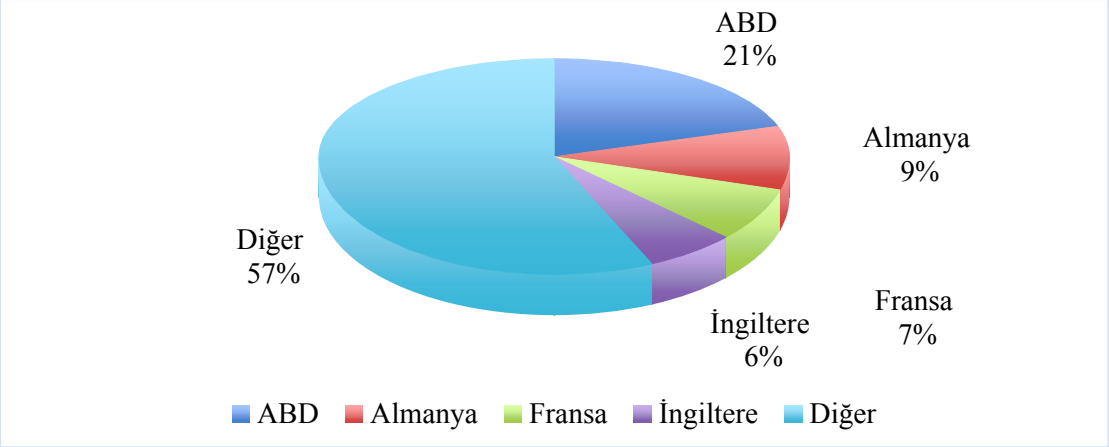

Şekil 27. Dünya En Çok Spor Giyimi İhracat Yapan Ülkeler

Kaynak: http://www.trademap.org/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

Dünya spor giyim sektöründe en çok ithalatı yapan ülkeler Şekil 28'de gösterilmiştir. Dünya spor giyim sektöründe en çok ithalat yapan ülkeler arasında Avrupa ülkeleri ve

ABD yer almaktadır. ABD %21'lik payı ile en çok ithalat yapan ülke konumunda olup, ABD'den sonra sırasıyla, Almanya %9, Fransa %7 ve İngiltere %6 ile yer almaktadır.

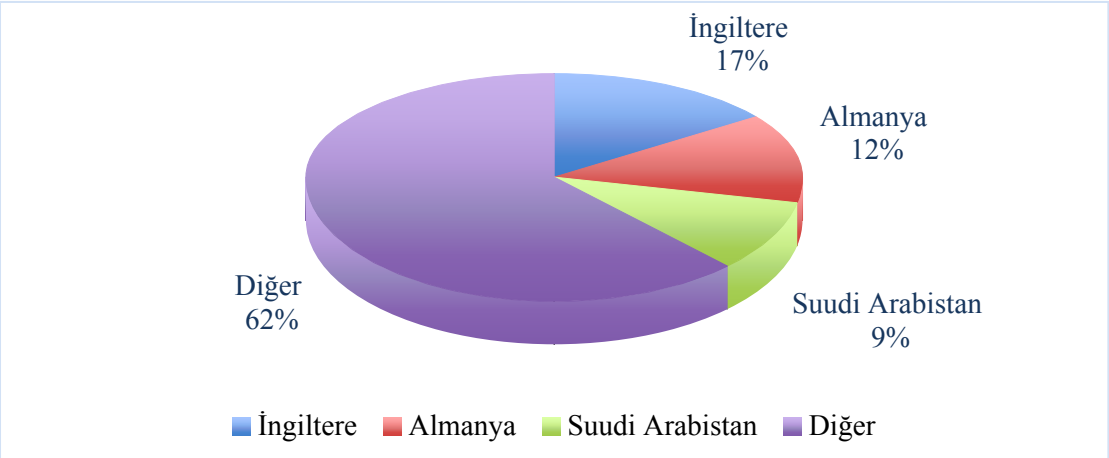

Şekil 10. Dünya En Çok Spor Giyimi İthalatını Yapan Ülkeler

Kaynak: http://www.trademap.org/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

4.2.3.1. Türkiye-Dünya Pazarı İhracat ve İthalat

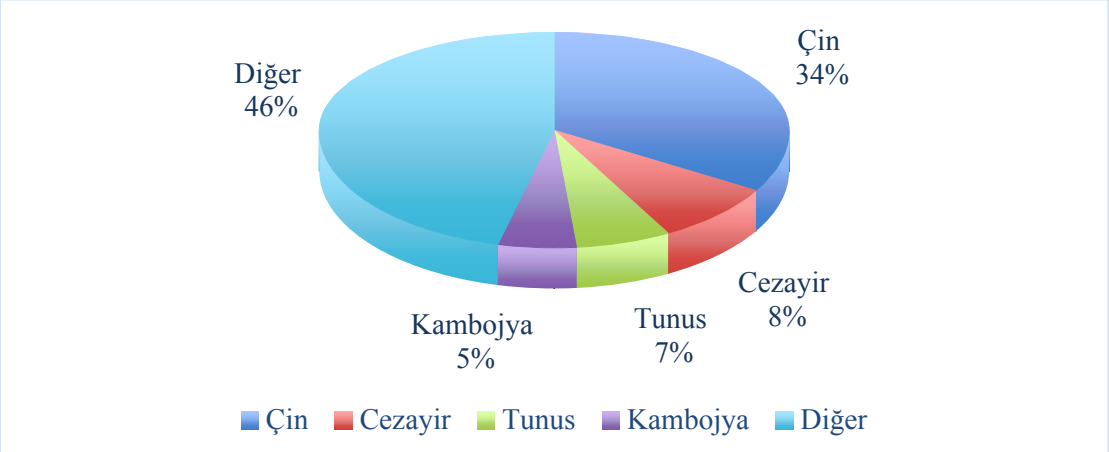
Türkiye'nin spor giyim sektöründe en çok ihracatı yaptığı ülkeler Şekil 29'da gösterilmiştir. Türkiye genel olarak spor giyim ihracatını Avrupa ülkelerine yapmaktadır. İngiltere %17'lik pazar payı ile birinci sırada yer almaktadır. Sırasıyla %12'lik pay ile Almanya ve %9'luk pay ile Suudi Arabistan bulunmaktadır.

Şekil 29. Türkiye'nin En Çok Spor Giyimi İhracatını Yatığı Ülkeler

Kaynak: http://www.trademap.org/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019

Türkiye'nin spor giyim sektöründe en çok ithalatı yaptığı ülkeler Şekil 30'da gösterilmiştir. Türkiye'nin en çok ithalatı yaptığı ülkelerin başında %34'lük pay ile Çin, sonrasında sırasıyla %8'lik pay ile Cezayir, %7'lik pay ile Tunus ve %5'lik pay ile Kamboçya yer almaktadır.

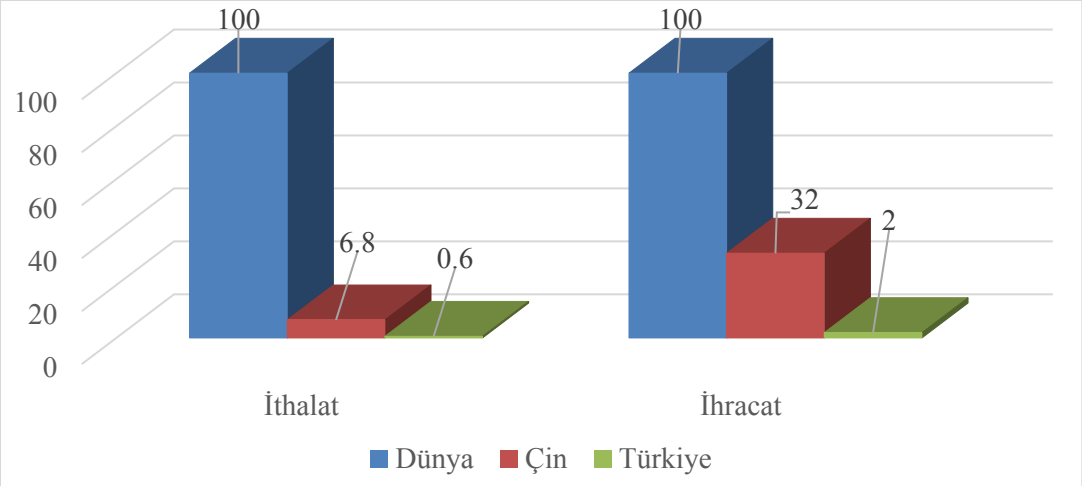

Şekil 30. Türkiye'nin En Çok Spor Giyimi İthalatını Yatığı Ülkeler

Kaynak: http://www.trademap.org/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

4.2.3.2. Türkiye-Çin İhracat ve İthalat

Dünya spor giyim sektöründeki Türkiye-Çin ihracat ve ithalat oranları Şekil 31'de sunulmuştur. Çin'in ihracatındaki payı %32, ithalatındaki payı ise yaklaşık %6,8, Türkiye'de aynı sektördeki ihracattaki payı %2, ithalattaki payı ise %0,6'dır.

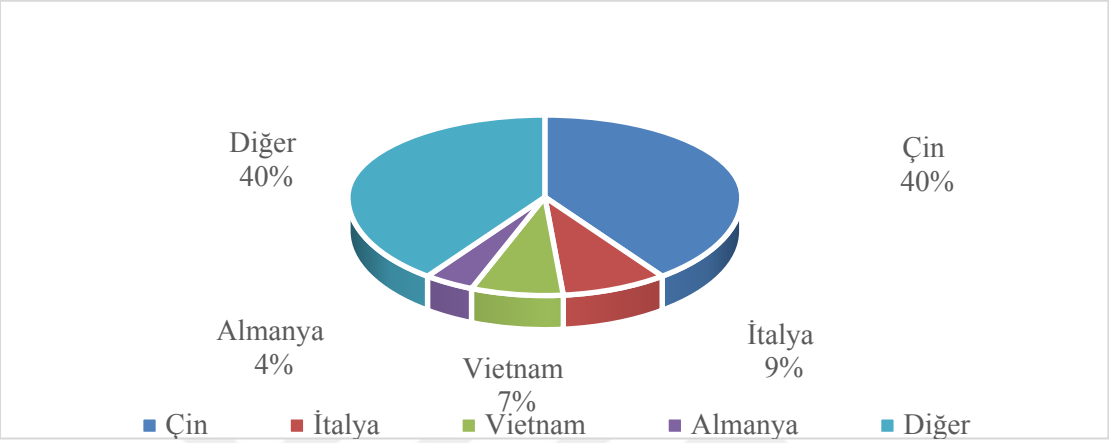

Şekil 11. Türkiye-Çin İhracat ve İthalat Oranları

Kaynak: http://www.trademap.org/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

4.2.4. Ayakkabı Sektörü

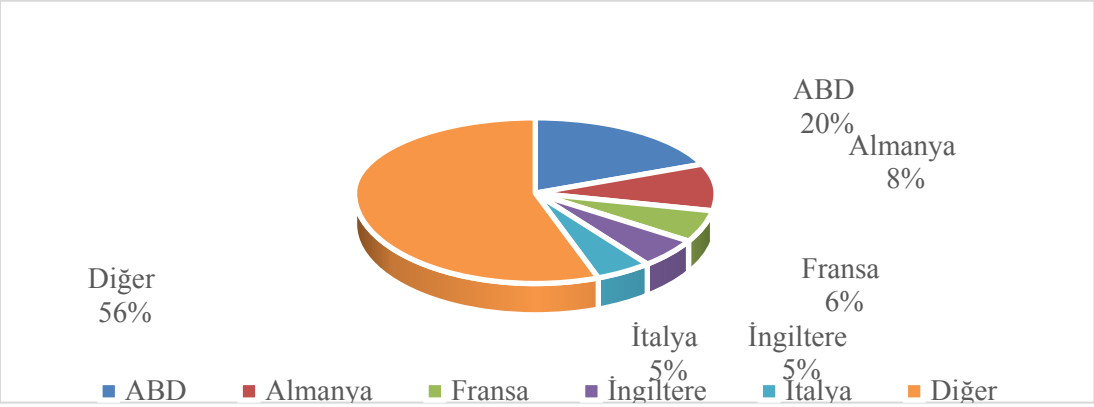
Dünya ayakkabı ihracatı 2000 yılından itibaren artış göstermeye başlayarak, 37,9 milyar dolar seviyelerinden 140 milyar dolar seviyesine kadar yükselmiştir. Dünya ayakkabı sektöründe en çok ihracatı yapan ülkeler Şekil 32'de gösterilmiştir. Bu ülkeler sırasıyla; Çin %40, İtalya %8, Vietnam %7,6 ve Almanya %4,1'dır.

Şekil 12. Dünyada En Çok Ayakkabı İhracat Yapan Ülkeler

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

Dünya ayakkabı sektörü ithalatı, 2000 yılından itibaren 2015 yılına kadar hızlı bir artış göstererek yaklaşık olarak 49,6 milyar dolardan, 131,4 milyar dolar seviyelerinde kadar gelmiştir. Dünya ayakkabı sektöründe en çok ithalatı yapan ülkeler Şekil 33'te gösterilmiştir. Ayakkabı ithalat sektöründe %20'lik pay ile ABD ciddi bir farkla önde iken bu ilkeyi sırasıyla %8'le Almanya, %6'la Fransa, %5'le İngiltere ve İtalya izlemektedir.

Şekil 13. Dünyada En Çok Ayakkabı İthalatı Yapan Ülkeler

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

4.2.4.1. Türkiye-Dünya Pazarı İhracat ve İthalat

Türkiye'nin tekstil sektörü ihracat ve ithalat verileri Tablo 11'de sunulmuştur. İthalat ve ihracat değerleri karşılaştırıldığında genel olarak ithalatın daha yüksek olduğu, ancak, yıllar geçtikçe ithalat ve ihracat değerlerinin dengeye geldiği görülmektedir. Türkiye ayakkabı sektörü ithalat rekabeti kaynaklı sorunlardan dolayı ihracat potansiyeli yeterince değerlendirilememektedir.

Tablo 11. Türkiye'nin Tekstil Sektörü İhracat ve İthalat Verileri (ABD Doları)

Yıllar	İhracat Değeri	İthalat Değeri
2010	395.624.111	659.673.910
2011	441.246.902	871.463.821
2012	545.923.172	863.682.220
2013	723.219.481	992.947.486
2014	719.258.058	953.894.053
2015	670.445.226	794.561.643

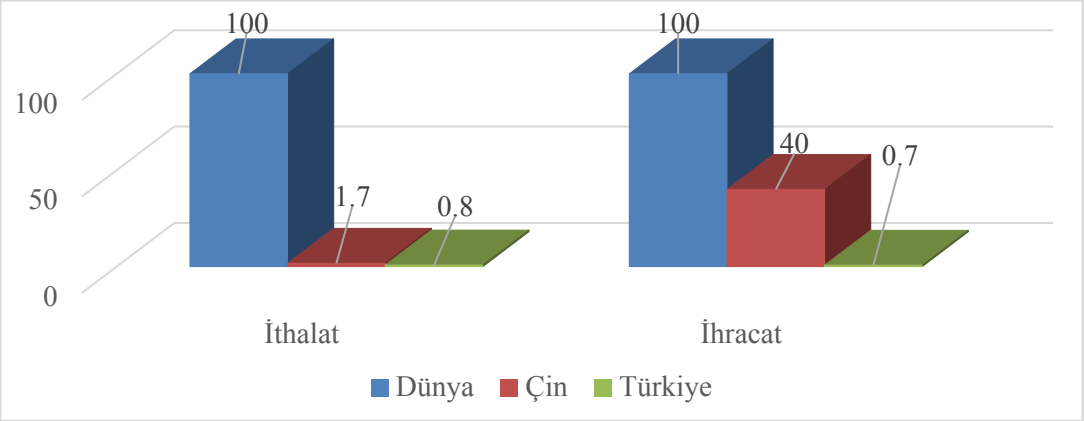
Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

Ayakkabı sektöründe başlıca ihracat yapılan ülkeler sırasıyla; Irak, Rusya Federasyonu, Almanya, Suudi Arabistan ve İngiltere'dir.

Ayakkabı sektöründe başlıca ithalat yapılan ülkeler ise sırasıyla; Çin, Vietnam, İtalya, Endonezya ve İspanya'dır.

4.2.4.2. Türkiye-Çin İhracat ve İthalat

Dünya ayakkabı sektöründeki Türkiye-Çin ihracat ve ithalat oranları Şekil 34'te sunulmuştur. Çin'in ihracatındaki payı %40, ithalatı ise yaklaşık %1,7, Türkiye'de aynı sektördeki ihracattaki payı %0,8, ithalattaki payı ise %0,7'dir. İki ülke arasında özellikle ihracatta 58 katlık ciddi bir fark bulunmaktadır.

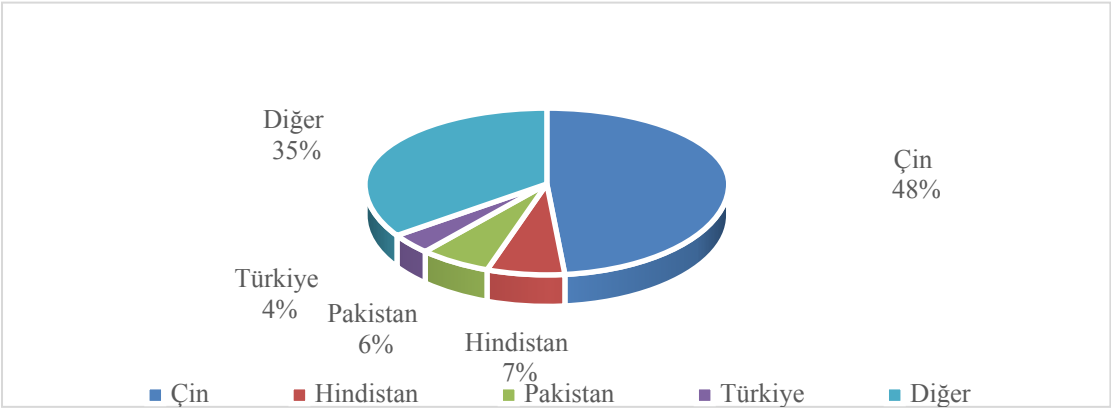
Şekil 14. Türkiye-Çin İhracat ve İthalat Oranları

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

4.2.5. Ev Tekstili Sektörü

Dünya ev tekstili sektörü 2014 ve 2013 yılları kıyaslandığında, 2014 yılında %7,4'lük bir artış ile 50,4 milyar dolar civarında gerçekleşmiştir. Dünya ev tekstili sektörü ürün içerikli bakıldığında havlu ve bornozların ticaretin en üstünde olduğu ve yaklaşık dörtte birine karşılık geldiği görülmektedir.

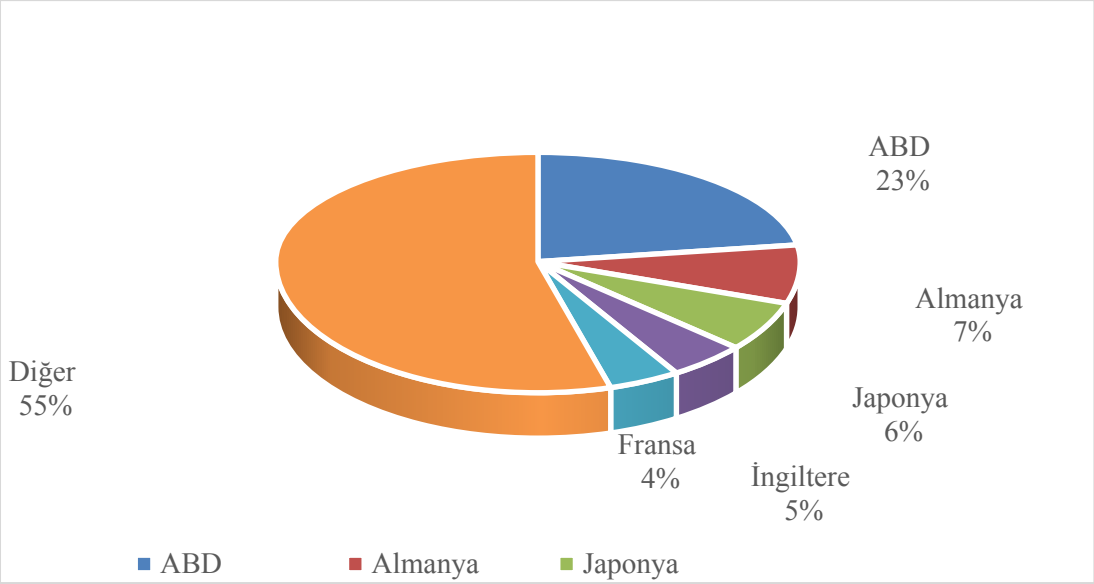
Dünya ev tekstili sektöründe, en fazla ihracat yapan ülkeler Şekil 35'te sunulmuştur. Bu ülkeler sırasıyla; %48 ile Çin, %7 ile Hindistan, %6 ile Pakistan ve %4 ile Türkiye'dir. Çin sektörün neredeyse yarısına sahip olup ezici bir üstünlüğü söz konusudur. Türkiye'nin ev tekstili sektörü, dünya ev tekstili ihracatının yükselmesine endeksli olarak artış göstermektedir.

Şekil 15. Dünyada Ev Tekstili İhracat Yapan Ülkeler

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

Dünya ev tekstili sektörünün ithalatı yaklaşık olarak 50 milyar Dolar değerindedir. Dünya ev tekstili sektörü ithalatında başlıca ülkeler Şekil 36'da sunulmuştur. Bu ülkeler sırasıyla %23'lük pay ile ABD, %7'lik pay ile Almanya, %6'lık pay ile Japonya, %5'lik pay ile İngiltere ve %4'lük pay ile Fransa'dır.

Şekil 36. 2014-2017 Yılları Arasında Dünyada Ev Tekstili İthalatı Yapan Ülkeler

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

4.2.5.1. Türkiye-Dünya Pazarı İhracat ve İthalat

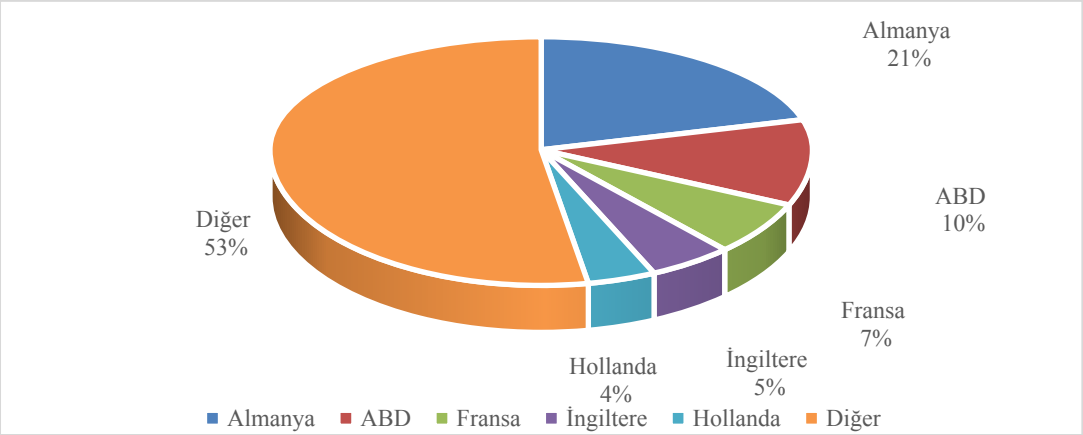
Türkiye'nin tekstil sektörü ihracat ve ithalat verileri Tablo 12'de sunulmuştur. İthalat ve ihracat değerleri karşılaştırıldığında 2009-2015 yılları arasında ihracatta ortalama % 21 düşüş, ithalatta ise % 27 artış olduğu tespit edilmiştir. Bahse konu yıllar incelendiğinde ihracat ve ithalat değerlerinin dengede olduğu görülmektedir (T.C. Ekonomi Bk.Ev Tekstil Sektörü Raporu,2016).

Tablo 12.Türkiye'nin Ev Tekstil Sektörü İhracat ve İthalat Verileri (Bin ABD Doları)

Yıllar	İhracat Değeri	İthalat Değeri
2009	2.498.784	246.693
2010	2.671.573	326.589
2011	2.970.817	446.226
2012	2.745.593	316.202
2013	3.108.294	369.644
2014	2.267.384	364.197
2015	1.942.825	344.557

Kaynak: Ekonomi Bk.Ev Tekstil Sektörü Raporu,2016)

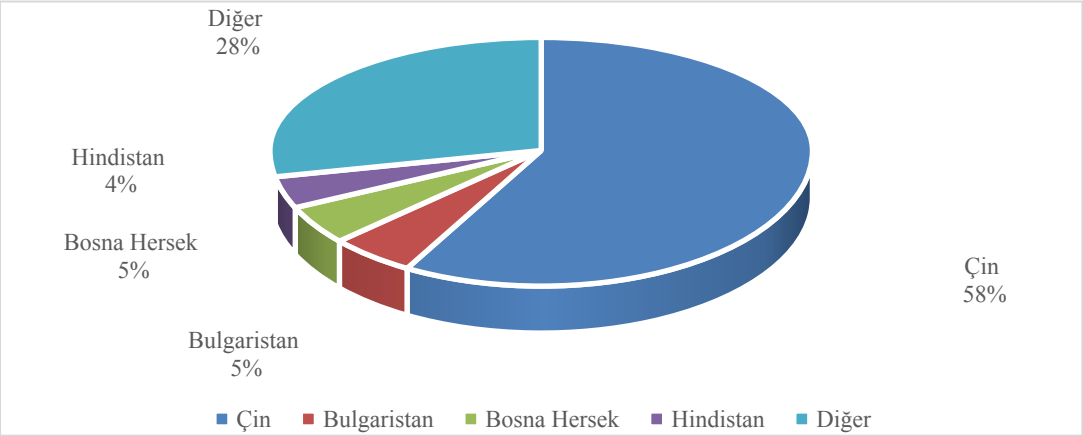
Türkiye'nin ev tekstili sektöründe, en fazla ihracat yaptığı ülkeler Şekil 37'de sunulmuştur. Bu ülkeler arasında %21'lik pay ile Almanya birinci sırada yer alırken, %10'luk pay ile ABD ikinci %7'lik pay ile Fransa üçüncü sırada yer almaktadır.

Şekil 16. Türkiye'nin En Çok Ev Tekstili İhracat Yaptığı Ülkeler

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

Türkiye'de ev tekstili sektöründe, en fazla ithalat yapılan ülkeler Şekil 38'de sunulmuştur. Bu ülkeler sırasıyla; %58 ile Çin, %5 ile Bulgaristan, %5 ile Bosna Hersek ve %4 ile Hindistan'dır. Çin yarısından fazla paya sahip olması ile öne çıkmaktadır. Türkiye'nin ev tekstili sektöründeki ithalatı, ihracata oranla oldukça düşük seviyededir.

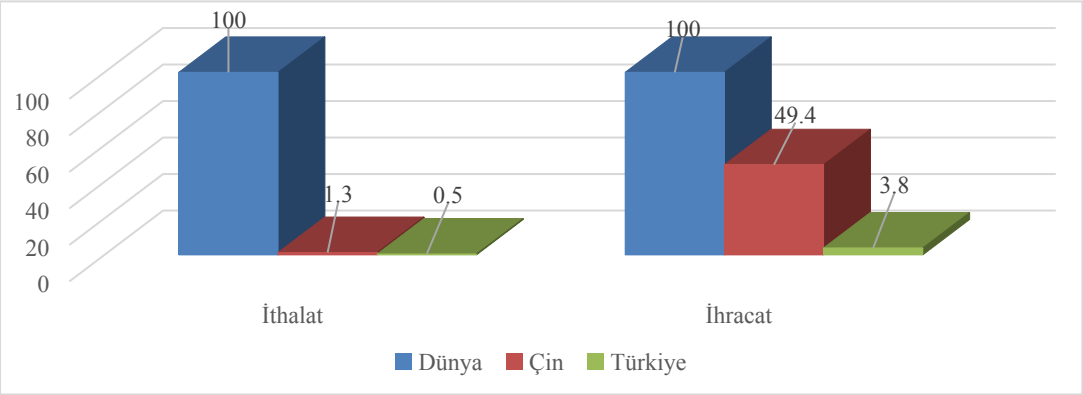

Şekil 38. Türkiye'nin En Çok Ev Tekstili İhracat Yaptığı Ülkeler

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

4.2.5.2. Türkiye-Çin İhracat ve İthalat

Ev tekstili sektöründeki Türkiye-Çin ihracat ve ithalat oranları Şekil 39'da sunulmuştur. Çin'in ihracatındaki payı yaklaşık %49.5, ithalattaki payı ise yaklaşık %1,3, Türkiye'nin aynı sektördeki ihracattaki payı %3,8, ithalattaki payı ise %0,5'dir. Çin sektörde dünya ihracatının yaklaşık yarısına sahiptir.

Şekil 39. Türkiye-Çin İhracat ve İthalat Oranları

Kaynak: http://www.tuik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

4.3. Türkiye Tekstil Sektörünün SWOT Analizi

Türkiye tekstil sektörünün SWOT analizi kapsamında, sektörün güçlü yönleri ve zayıf yönleri, karşılaşılacak tehditler ve fırsatlar tespit edilmeye çalışmıştır. Bu kapsamda Türk tekstil sektör için yapılan SWOT analizi Şekil 40'ta sunulmuştur (Ulaş, vd., 2008, s.2). Sektörün güçlü yönleri; Türkiye'nin sahip olduğu coğrafi konumdan dolayı hız ve esneklik, pamuk yetiştirmeye uygun olmasından kaynaklı doğal kaynak zenginliği eğitimli işgücü, edindiği tecrübe, markalaşma konusundaki bilinci şeklinde sıralanabilmektedir. Sektörün zayıf yönlerin ise; iş gücü, enerji, hammadde maliyetleri ve kayıt dışılığın yaygın şeklinde sıralanabilmektedir. Karşılaşılacak tehditler; kotaların kalkması ile birlikte Çin'in oluşturdu haksız rekabeti ortamı, İhracat benzerliği bulunan ülkelerin (Asya ülkeleri) maliyet avantajı, uluslararası rekabetin artması ve Çin'in üretimde katma değerinin artması şeklinde sıralanabilmektedir. Tekstil sektörünü fırsatları ise; AB pazarına ve gelişen pazarların birçoğuna yakın olması ve 2005 sonrası başta Çin, ABD ve Japonya olmak üzere her pazara rahat giriş kolaylığıdır.

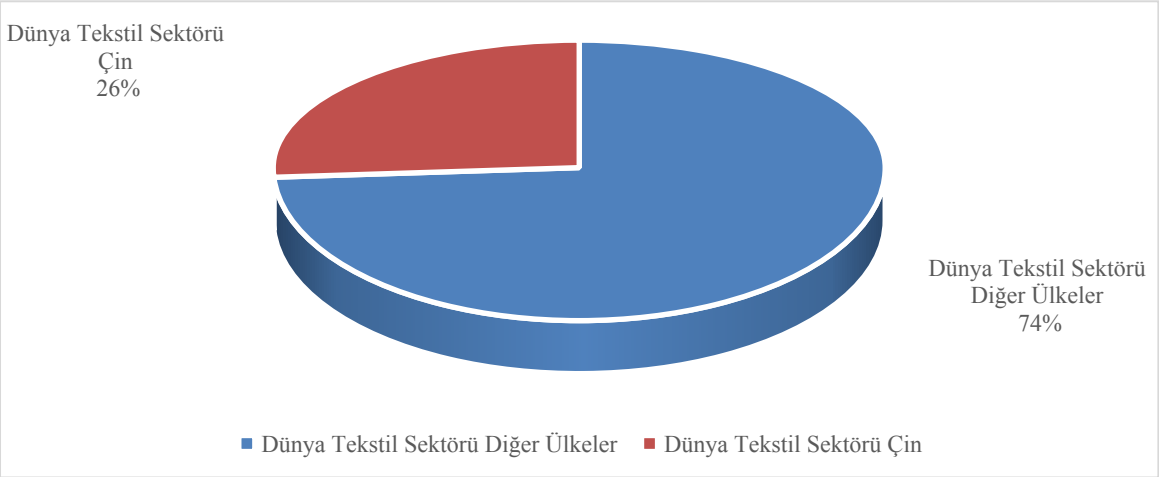

Şekil 170. Türk Tekstil Sektörüne İlişkin SWOT Analizi

Kaynak: Ulaş, vd., 2008, s.2

4.4. Çin Tekstil Sektörünün Mevcut Durumu

Çin'in dünya tekstil sektöründeki ihracat payı Şekil 41'de sunulmuştur. Çin, dünya tekstil sektörünün dörtte birinden fazlasına sahiptir.

Şekil 41. Çin'in Tekstil Sektörünün İhracatındaki Payı

Kaynak: http://www.trademap.org/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

Çin'in tekstil sektöründe ihracatçı ülke konumu her geçen yıl artarak devam etmekle birlikte, sanayide faaliyet gösteren firmaların üretim maliyetleri açısından daha düşük durumda olan yakın konumdaki ülkelere de yatırımları artmaktadır. Bundan dolayı Çin'in Asya bölgesindeki önde gelen tekstil üreticisi ülkelere (Bangladeş gibi) yatırımları hızla artmaktadır (Kalkınma Bakanlığı,2014, s.106).

4.5. Çin Tekstil Sektörünün Dış Ticareti

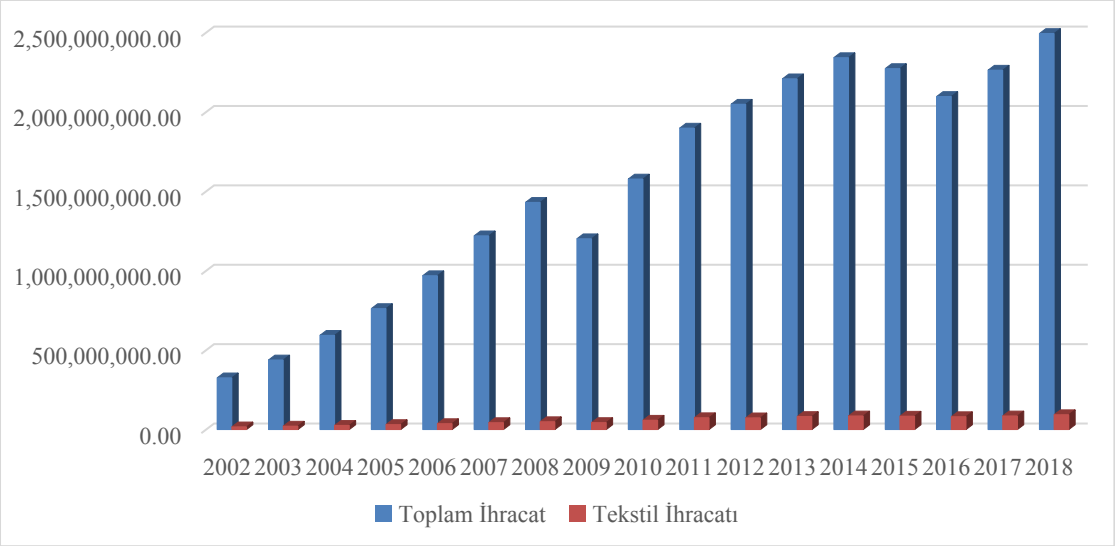
Çin tekstil ihracatında pamuk, örme, lif, iplikte dünyada önde gelen ülke konumundadır. Ayrıca, Çin'in tekstil sektörü özellikle ucuz iş gücü nedeniyle yabancı yatırımcıların ilgi odağı olduğu görülmektedir (Arslan,2008, s.33).

Tekstil sektörünün ham madde ve emek yoğun bir sisteme dayanmasından ve Çin'in bu kapsamda sahip olduğu hammadde ve işgücü açısından avantajlı olması, bu sektörün gelişmesini, büyüme kapasitesini ve ticaretini arttırmaktadır (Dilber,2004, s.94).

Çin menşeili tekstil ürünlerinin çoğunluğunun kalitesinin iyi olmamasından dolayı, Çin'in katma değeri ve kalitesi yüksek tekstil ürünlerinin üretimine yönelerek piyasadaki konumunu güçlendirmeyi ve bu kapsamda dış ticaretini artırmayı hedeflemektedir.

4.5.1. İhracat

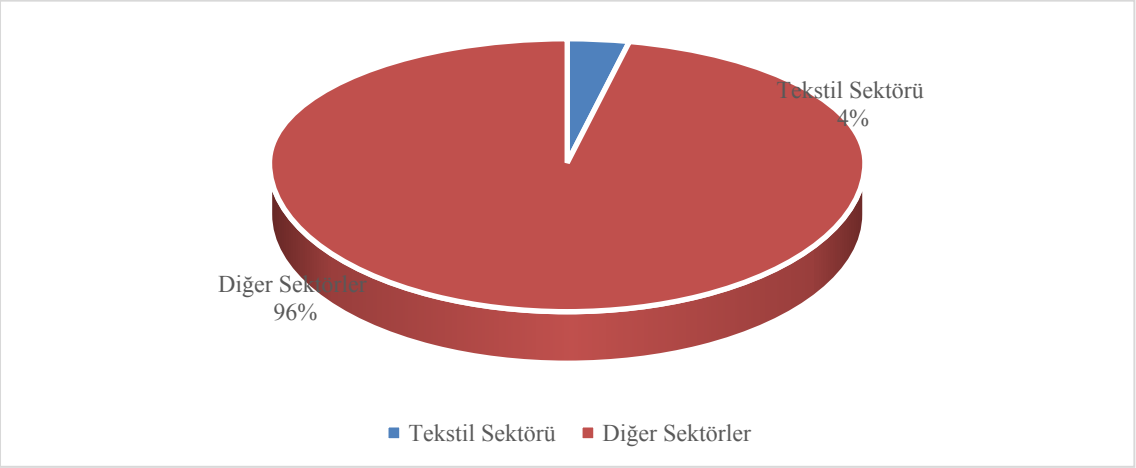
Çin'in tekstil sektöründeki ihracatının yıllar itibariyle gelişimini Grafik 9'da sunulmuştur. Yıllar geçtikçe tekstil sektörü artış göstermektedir.

Grafik 8. Çin'in Tekstil Sektörünün İhracattaki Yeri

Kaynak: http://www.trademap.org/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

2018 yılında Çin'in toplam ihracatı yaklaşık 2,5 trilyon dolar seviyesinde gerçekleşirken, bahse konu dönemde tekstil sektörü ithalatı 93 milyar dolar civarında gerçekleşmiştir.

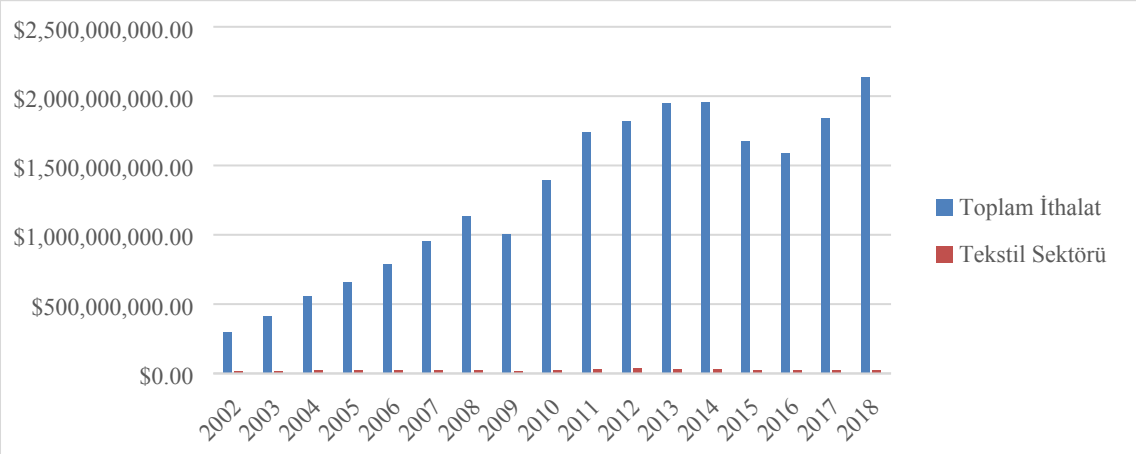
Şekil 42. Çin'in Tekstil Sektörünün İhracattaki Payı

Kaynak: http://www.trademap.org/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

Çin'in 2009-2018 yılları kapsamında tekstil sektörünün ihracattaki payı Şekil 42'de sunulmuştur. Bahse konu yıllar baz alındığında tekstil sektörünün genel ihracatındaki payı ortalama %4'dür.

4.5.2. İthalat

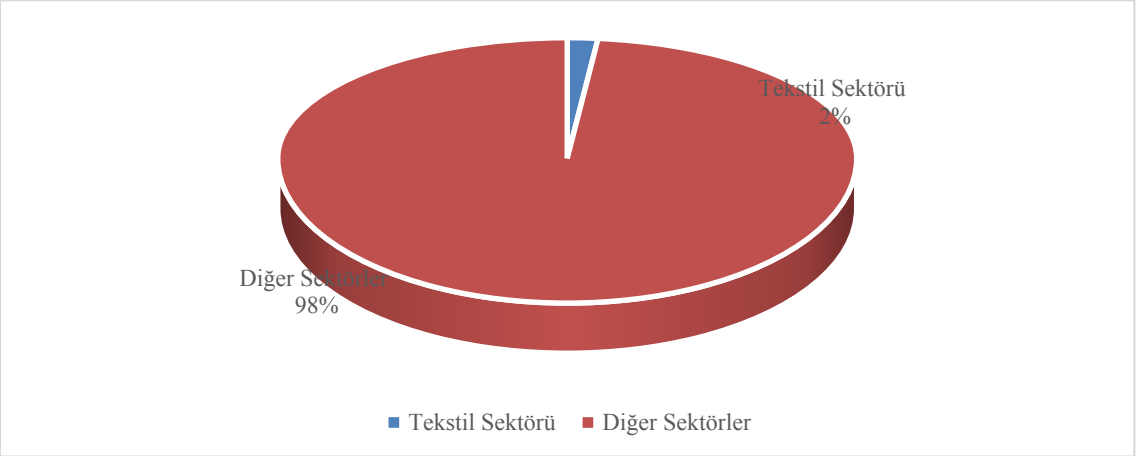
Çin'in tekstil sektöründeki ithalatının yıllar itibariyle gelişimini Grafik 9'da gösterilmiştir. 2018 yılında Çin'in toplam ithalatı yaklaşık 2,2 trilyon dolar seviyesinde gerçekleşirken, bahse konu dönemde tekstil sektörü ithalatı 26 milyar dolar civarında gerçekleşmiştir.

Grafik 9. Çin'in Tekstil Sektörünün İthalattaki Yeri Payı

Kaynak: http://www.trademap.org/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

Çin'in 2009-2018 yılları kapsamında tekstil sektörünün ithalattaki payı Şekil 43'te sunulmuştur. Bahse konu yıllar baz alındığında tekstil sektörünün genel ithalattaki payı ortalama %2'dir.

Şekil 43. Çin'in Tekstil Sektörünün İthalattaki Payı

Kaynak: ITC, Trademap verilerinden hesaplanmıştır. Erişim Tarihi: 13.10.2019)

4.6. Çin'in Dünya Ticaret Örgütü Üyeliğinin Dünya Tekstil Sektöründeki Yansımaları

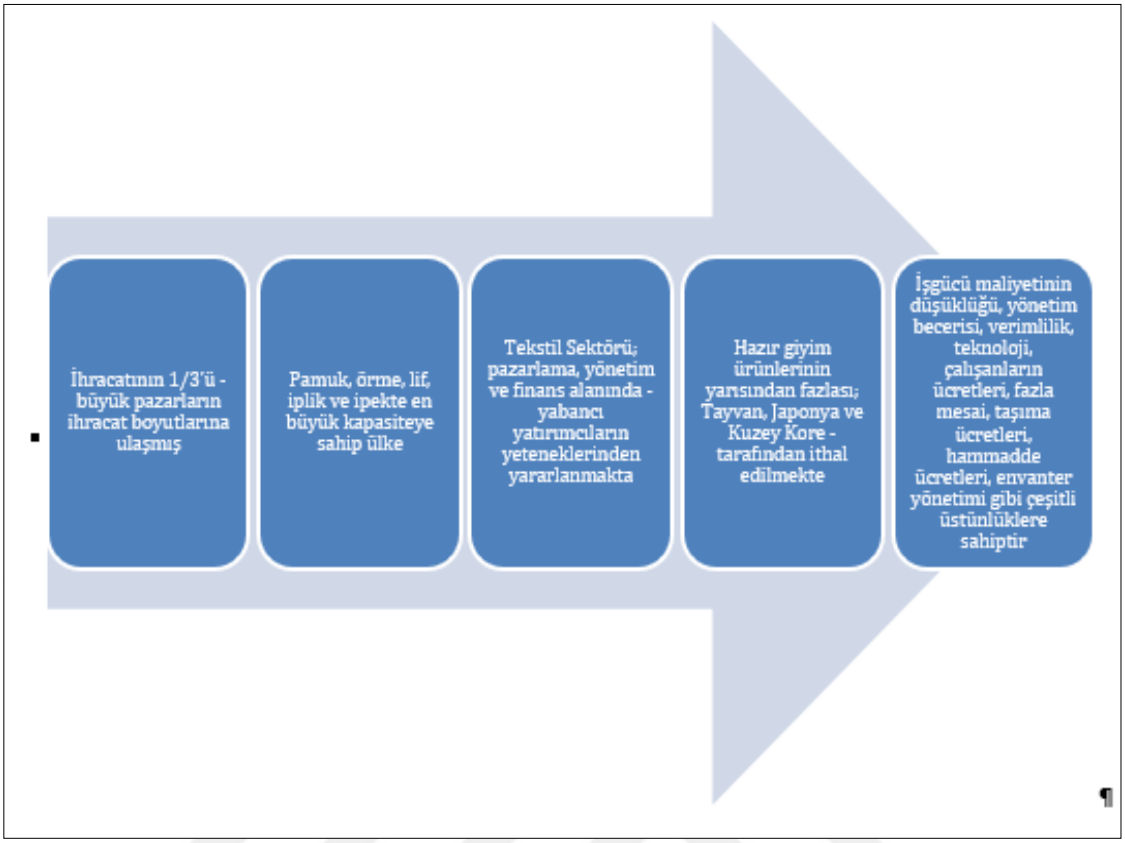
Çin'in Dünya Ticaret Örgütüne üyeliğinden sonra tekstil sektöründe AB pazarında Çin'in payı yaklaşık olarak %10 yükselmiş, bu pazardaki diğer ülkelerin paylarında ise yaklaşık olarak %2-2,5 oranında düşüş olmuştur.

4.6.1. Çin'in Rekabet Avantajı

Çin, 2001 yılına kadar Dünya Ticaret Örgütüne üye olan kadar, DTÖ imkanlarını kullanamamıştır. Çin'in DTÖ'ye üye olması ve 2005 yılında da tekstil sektöründeki kotaların kalkması ile bu durumu avantaja çevirmiştir (Güleryüz,2011: 55).

Dünya Bankası'nın Çin'in DTÖ'ye girmesi kapsamına yaptığı araştırma neticesinde, Çin'in dünya tekstil sektörünün %45'ine sahip olabileceği öngörülmüştür (Eurotex 2008).

Çin'in rekabet avantajları Şekil 44'te sunulmuştur.

Şekil 184. Çin'in Rekabet Avantajı

Kaynak: MFA, Global Research Report, 2005.

Çin'in dünya tekstil sektöründe giderek hakimiyetinin arttığı ve net ihracatçı konumunun olduğu görülmektedir.

4.6.2. Çin'e Karşı Alınan Önlemler

Ülkelerin kendi iç piyasalarını korumak amacıyla uluslararası ticaretlerinde önlemlerini tarife önlemlerinden daha çok tarife dışı önlemler ile yapmaktadırlar. Özellikle, global ticareti kolaylaştırmak için ticareti kısıtlayan kotaların kalması istenmektedir. Ancak, dış ticarette korumacı politikaları savunan ülkeler kendilerine göre korunma önlemleri alma yolunu seçmektedirler. Gümrük tarifelerine alternatif olarak ülkeler tarafından başvurulan korunma politikası araçları tarife dışı önlemler olmuştur. Ülkeler kotaya eşdeğer gümrük vergileri ile tekstil sektörünü ülkeler korumaya almaya çalışmıştır. Özellikle ABD, Çin ve Hindistan'a karşı yüksek koruma uygulamaktadır (Elitaş, 2017, s.70).

DTÖ'nün raporuna göre G-20 ülkelerinin, örgütçe serbest ticareti kısıtlayıcı olarak nitelediği uygulamaları, 2008 küresel krizi ile beraber hızla artmaya başlamıştı. Örgüte göre 2008'den 2013 sonlarına kadar 1.200'den fazla uygulama gerçekleşmişti, ortalama olarak ayda 18 yeni kısıtlayıcı uygulama gerçekleşiyordu. Raporun dayandığı veriler incelendiğinde, bu verilerin ağırlıklı olarak anti damping vergi uygulamalarından oluştuğu ve önemli bir bölümünün Çin'e karşı gerçekleştirildiği görülmektedir (Oktay,2016,s545).

Konu ile ilgili bir çalışmaya göre DTÖ anlaşmaları çerçevesinde Çin'e karşı 2012 yılına kadar 900'den fazla anti damping uygulaması gerçekleştirilmişti (Y.Chen,2013).

Çinli üreticilerin ABD ve AB'ye satışlarında büyük düşüşlere yol açan bu uygulamalar, Çin'de bu sektörde fazla kapasite oluşumuna ve şirketlerin borçluluk düzeylerinde artışa yol açtı ve teknolojik gelişim hızları üzerinde olumsuz bir etki yaptı (Oktay,2016,s546).

Başka ülkelerdeki fiyatları temel alarak Çinli üreticilere anti damping vergileri uygulama yaklaşımının gelişmiş Batı ülkelerinin ekonomileri, dolayısıyla Çin ekonomisi üzerindeki etkilerini, konu ile ilgili bir AB raporu ortaya koymaktadır. Rapora göre, anti damping değerlendirmeleri Çin'deki fiyatlar temel alınarak yapılırsa, bu ülkeye uygulanan anti damping vergilerinde %27, dolayısıyla bu ürünlerin AB'de satış fiyatlarında %19 azalma olacak, bu da ilgili sektörlerde 80.000'e yakın iş kaybına yol açabilecektir (Rubinacci ve Mueller,2016).

Bu gelişmeler Çin'in yükselişinin, bunu kolaylaştırdığı düşünülen dünya dış ticaret kurallarının yukarıda ele alınan yeni tür ticaret ve yatırım anlaşmalarıyla sistemli bir şekilde değiştirilmesiyle olmazsa, günümüzdeki kurallar içinde ve bunlar esnetilerek de engellenmesinin söz konusu olabileceğini göstermektedir. (Oktay,2016,s547).

4.6.3. Türkiye'de Çin'e Karşı Rekabet Gücünü Korumak İçin Alınan Önlemler

Çin tekstil sektöründe sahip olduğu ucuz işçilik, enerji gibi nedenlerden dolayı aynı sektörde ticaret yapan ülkelere karşı avantajlı olmuş, bu durumda haksız rekabete yol açmıştır. Bundan dolayı Mart 2004'de İstanbul'da Ulusal İstanbul Hazır Giyim ve Konfeksiyon İhracatçıları Birliği (İHKİB), İstanbul Tekstil ve Hammaddeleri İhracatçılar Birliği (İTHİB), Türkiye Tekstil Sanayii İşverenleri Sendikası (TUTSİS), Amerikan

Tekstil Üreticileri Enstitüsü (ATMI) ile Kuzey Amerika Tekstil Şirketleri (NATCO) gibi kuruluşlar ile ortaklaşa İstanbul Deklarasyonu yayınlanmıştır. Bahse konu deklarasyon ile Çin'in tekstil sektörünü sahip olduğu avantajlı durumu ile kontrol altına alacağı ve diğer ülkelerin de ticaretlerinin olumsuz yönden etkileneceği vurgulanmıştır (Elitaş,2017s.60).

Tekstil sektöründeki rekabetin fazla olmasından dolayı iç piyasayı koruyucu eğilimler artmıştır. Türk tekstil sektöründe de rekabetin artmasıyla, özellikle Çin'den ithal edilen kalitesiz ve ucuz ürünlerin sayısı artmıştır. Türkiye'deki hammadde, iş gücü gibi önemli girdilerin yükselmesi ile ürün fiyatları da yükselmiş, dolayısıyla piyasaya ithal edilen ucuz ve kalitesiz ürünler ile rekabet edememe sorunu önemli bir sorun olarak ortaya çıkmıştır (Yücel, 2010, s.235).

Türkiye'de özellikle Çin'in haksız rekabeti için firmalar desteklenmeye çalışılmaktadır. Türkiye de sektörler arasında en çok korunan sektör tekstil sektörüdür.

Tekstil sektöründeki yerli firmalarımız, Dış Ticaret Müsteşarlığı'nca uygulanan referans fiyat uygulaması ile Uzakdoğu menşei ile ürünlerin neden olduğu haksız rekabetin önlenmesine çalışılmaktadır. Ayrıca, ithal edilen tekstil ürünlerinin değerlerini reel maliyetleri esas alınarak belirlemek için Dış Ticaret Müsteşarlığı kontrolünde meslek kuruluşlarının da desteğiyle çalışmalar yapılmakta ve bu hususlara Gümrük Müsteşarlığınca uygulanmaktadır.

Ayrıca, 2008/5 sayılı İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesine İlişkin Tebliğ ile yürürlükte bulunan tekstil ürünü için dampinge karşı önlemlerin etkinliğini takip yakinen takip edilmektedir.

4.6.4. Türk Tekstil Sektörünün İhracatının Rekabetini Arttırıcı Öneriler

Türkiye'de tekstil sektöründeki bazı firmalar ihraç kaydıyla ülkeye soktukları ham madde ve yarı mamul ürünleri iç piyasaya satmaktadır. Bu durum Türkiye'deki üretim yapan tekstil firmalarına ciddi anlamda zarar vermektedir. Maliyetlerin yurt dışından gelen ham madde veya yarı mamullere göre daha pahalı çıkmasından ötürü Türkiye'deki tekstil firmaları yerli üretim firmalarından ihtiyaçlarını tedarik etmemektedir. Bu durum üretim firmalarını finansal anlamda güç duruma sokmaktadır. Bu konuda dahilde işleme rejimi çatısı altında ithalata müsaade edilen tekstil ürünlerinin gümrük denetimleri arttırılmalıdır.

Tekstil sektörünün önemli problemlerinden birisi olan kayıt dışı iş gücü, ihracat yapan üretim firmalarına karşı haksız rekabet oluşturmaktadır. Devlet desteğiyle birlikte kayıt dışı istihdamın önüne geçilmelidir.

Dünya tekstil sektöründe Çin'in en büyük avantajlarından birisi de yüksek istihdama karşılık ucuz maliyetler üreterek ürün satmasıdır. Türkiye'nin Çin gibi düşük maliyetlerle ürün üreten ülkelere karşı dünya tekstil ihracatında söz sahibi olabilmesi için mücadele etmesi gerekmektedir. Türkiye'nin İç Anadolu, Karadeniz bölgelerinde ki illerde işçilik maliyetleri batı bölgelere göre daha ucuzdur. Bu durumu üretim firmaları o bölgelerde konfeksiyon atölyeleri kurarak avantaja çevirmelidir. Üretim firmalarına o bölgelerde fabrika kurabilmesi için devlet teşvikleri arttırılmalıdır. Böylelikle hem üretim maliyetleri indirgenebilir, hem de o bölgede yaşayan halka istihdam sağlanabilir.

Türkiye GTIP 50-60 fasıllarını kapsayan tekstil sektöründe rekabet gücü yüksek ürün gruplarında yoğunlaşarak, ürün gamını ve üretim sürecini buna göre yönlendirmek zorundadır. Çin gibi Asya ülkelerinin güçlü olduğu ürün gruplarında Türkiye'ye göre çok düşük maliyetli ürünlere karşı mücadele etmek yerine, Türkiye'nin güçlü olduğu fasıllarda yoğunlaşılması gerekmektedir. Bu durum hızlıca yükselen dünya tekstil piyasasına karşı avantaj sağlar ve vakit kaybını önler. Tekstil sektörü gibi agresif piyasalarda her zaman gerçekçi yatırımlar yapmak hem ihracatçı ülkeye hem de o ülkenin üretim firmalarına pozitif etki sağlar.

4.6.5. Çin'den İhraç Edilen Tekstil Ürünleri

Türkiye'nin tekstil sektörü kapsamında fasıl bazında Çin'den ihraç ettiği ürünlerin, tekstil sektörü ihracatındaki tutarları Tablo 13'de sunulmuştur. Bahse konu tekstil ürünleri incelendiğinde tekstil ihracatında en çok paya sahip olan ürün kalemleri sırasıyla; Pamuk, Sentetik ve Suni Devamsız Lifler, Halılar ve Diğer Dokumaya Elverişli Maddelerden Yer Kaplamaları yer almaktadır.

Tablo 13.Türkiye'nin Çin'den İhraç Ettiği Tekstil Ürünleri (Bin ABD Doları)

Ürün Kodu	Ürün Grubu	Türkiye'nin Çin'e İhracatı			
		2016 Tutarları	2017 Tutarları	2018 Tutarları	2019 Tutarları
TOPLAM	Tüm Ürünler	2329371	2936262	2912539	2587298
'52	Pamuk	40871	37289	29510	23243
'55	Sentetik ve suni devamsız lifler	24543	24937	42905	19633
'57	Halılar ve diğer dokumaya elverişli maddelerden yer kaplamaları	24632	21373	19249	17069
'54	Sentetik ve suni filamentler, şeritler ve benzeri sentetik ve suni dokumaya elverişli maddeler	10006	11588	10728	9366
'51	Yapağı ve yün, ince veya kaba hayvan kılı; at kılından iplik ve dokunmuş mensucat	15712	44234	44109	8949
'59	Emdirilmiş, sıvanmış, kaplanmış veya lamine edilmiş dokumaya elverişli maddelerden mensucat, dokumaya elverişli maddelerden teknik eşya	20395	8042	8137	7190
'58	Özel dokunmuş mensucat; tufte edilmiş dokumaya elverişli mensucat; dantela; duvar halıları; şeritçi ve kaytancı eşyası; işlemeler	2531	2543	1905	2421
'60	Örme	2558	2184	1541	2107
'56	Vatka, keçe ve dokunmamış mensucat; özel iplikler; sicim, kordon, ip, halat ve bunlardan mamul eşya	742	556	1046	1162
'53	Dokumaya elverişli diğer bitkisel lifler; kağıt ipliği ve kağıt ipliğinden dokunmuş mensucat	544	241	847	314
'50	İpek	502	614	134	170

Kaynak: Trademap (www.trademap.org) verileri kullanılarak hazırlanmıştır. (Erişim Tarihi: 15.07.2020)

4.6.6. Çin'den İthal Edilen Tekstil Ürünleri

Türkiye'nin tekstil sektörü kapsamında fasıl bazında Çin'den ithal ettiği ürünlerin, tekstil sektörü ithalatında tutarları Tablo 14'de sunulmuştur. Bahse konu tekstil ürünleri incelendiğinde tekstil ithalatında en çok paya sahip olan ürün kalemleri sırasıyla; Halılar ve Diğer Dokumaya Elverişli Maddelerden Yer Kaplamaları, İpek, Vatka, Keçe ve Dokunmamış Mensucat yer almaktadır.

Tablo 14.Türkiye'nin Çin'den İthal Ettiği Tekstil Ürünleri (Bin ABD Doları)

Ürün Kodu	Ürün Grubu	Türkiye'nin Çin'den İthalatı			
		2016 Tutarları	2017 Tutarları	2018 Tutarları	2019 Tutarları
TOPLAM	Tüm Ürünler	25440454	23370620	20719061	18397044
'57	Halılar ve diğer dokumaya elverişli maddelerden yer kaplamaları	11886	10538	6381	4704
'50	İpek	27023	27887	28498	27899
'56	Vatka, keçe ve dokunmamış mensucat; özel iplikler; sicim, kordon, ip, halat ve bunlardan mamul eşya	31059	39746	41198	36638
'51	Yapağı ve yün, ince veya kaba hayvan kılı; at kılından iplik ve dokunmuş mensucat	58562	67819	65552	55158
'53	Dokumaya elverişli diğer bitkisel lifler; kağıt ipliği ve kağıt ipliğinden dokunmuş mensucat	30057	28665	47787	57052
'52	Pamuk	114747	119845	92302	75241
'58	Özel dokunmuş mensucat; tufte edilmiş dokumaya elverişli mensucat; dantela; duvar halıları; şeritçi ve kaytancı eşyası; işlemeler	99874	108918	101148	130864
'59	Emdirilmiş, sıvanmış, kaplanmış veya lamine edilmiş dokumaya elverişli maddelerden mensucat, dokumaya elverişli maddelerden teknik eşya	124706	138642	135605	142221
'60	Örme	236481	262890	189127	149517
'55	Sentetik ve suni devamsız lifler	279695	254722	238868	278710
'54	Sentetik ve suni filamentler, şeritler ve benzeri sentetik ve suni dokumaya elverişli maddeler	635080	703696	643800	793365

Kaynak: Trademap (www.trademap.org) verileri kullanılarak hazırlanmıştır. (Erişim Tarihi: 15.07.2020)

4.7. Çin Tekstil Sektörünün SWOT Analizi

Çin tekstil sektörünün SWOT analizi kapsamında, sektörün güçlü yönleri ve zayıf yönleri, karşılaşılacak tehditler ve fırsatlar tespit edilmeye çalışmıştır. Bu kapsamda Çin tekstil sektör için yapılan SWOT analizi Şekil 45'te sunulmuştur (Çakmak, A.Ö, 2005, ss. 25-65). Sektörün güçlü yönleri; özellikle sahip olduğu işgücü maliyetleri önemli bir avantajı olmakla beraber, finansman, doğal kaynak zenginliği ve edindiği tecrübe şeklinde sıralanabilmektedir. Zayıf yönleri; coğrafi konumundan kaynaklı pazarlara uzaklık, haberleşme ve ulaşım alt yapı olanaklarındaki eksiklikler, markalaşamamak ve kalitesiz ürün üretimi şeklinde sıralanabilmektedir. Sektörü bekleyen tehditler; yüksek kalite ve verimli ürün üretimi, hızlı servis, özgün ürün geliştirme şeklinde sıralanabilir. Bekleyen fırsatlar; Asya pazarına yakınlık, komşu ülkeler ile ticaretin gelişmesi ve 2005'ten sonra her pazara giriş kolaylığıdır.

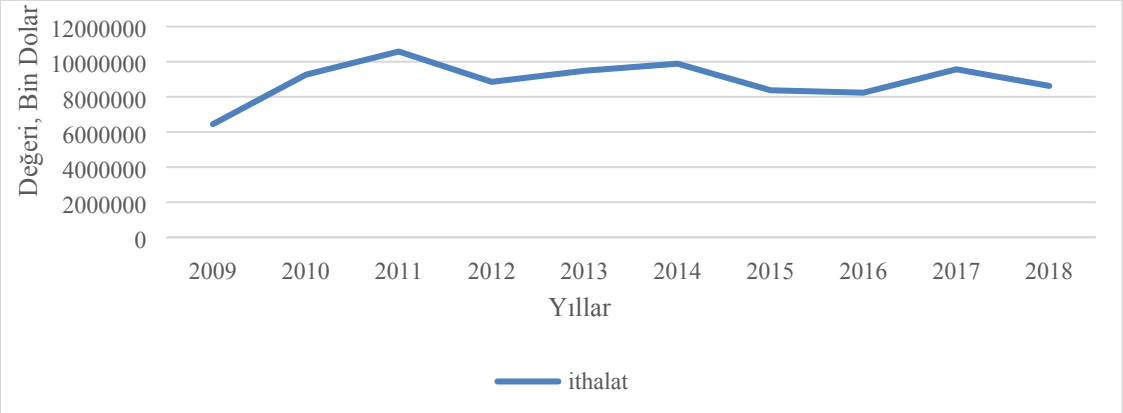

Şekil 45. Çin Tekstil Sektörüne İlişkin SWOT Analizi

Kaynak: Çakmak, A.Ö, 2005, s. 25-65.

4.8. Çin'den Tekstil İthalatının Türkiye'deki Üretim Firmalarına Etkileri

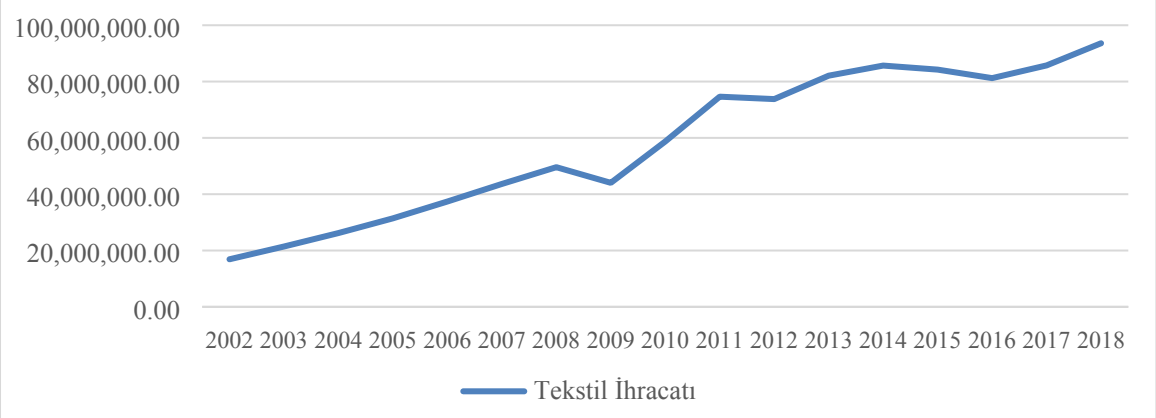
Türkiye, Dünya'nın 6'ncı büyük pamuk üreticisi ve AB'nin ise 2'nci büyük tedarikçisi konumunda bulunmaktadır. Türkiye'nin tekstil ihracat değerleri Grafik 10'da sunulmuş olup, veriler incelendiğinde 2009-2011 yılları arasında yaklaşık yüzde 80'e yakın bir artış görülürken 2011 yılından itibaren artış eğilimi durmuş ve tekstil sektörü ihracatı kısmen dengede bir seyir izlemiştir.

Grafik 10. 2009-2018 Yılları Arası Türkiye Tekstil Sektörünün İhracat Değerleri

Kaynak: http://www.trademap.tr/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

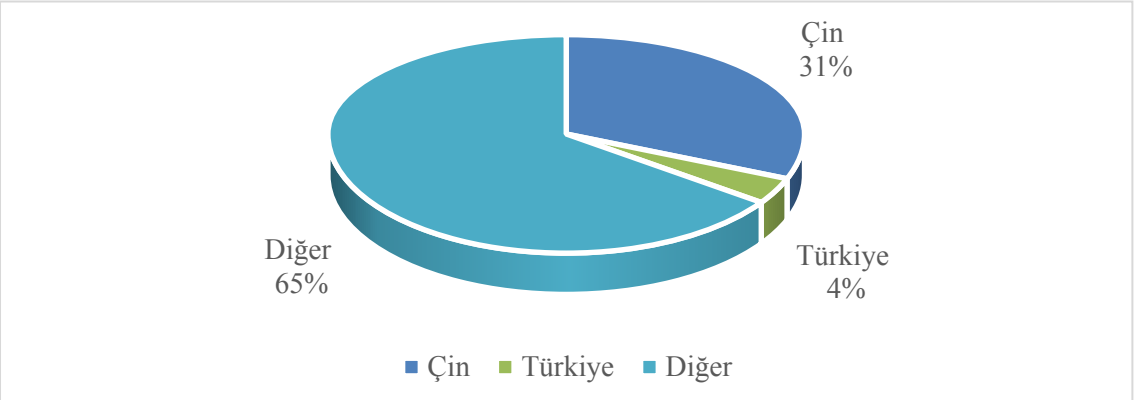
Çin'deki özellikle ucuz iş gücü ve hammadde kaynağından dolayı yabancıların Çin'e yatırımı arttıkça üretim de buna paralel olarak hızla artmaktadır. Ayrıca Çin'in, 2001'de DTÖ'ye üye olması, 2005'de de kotaların kaldırılması ile tekstil sektöründe sıçrama yaptığı Grafik 11'de açıkça kendini göstermektedir. 2009 senesinden itibaren çoğunlukla düzenli bir artış görülmektedir.

Grafik 11. Çin'in Tekstil İhracatı

Kaynak: http://www.trademap.org/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

Dünya tekstil sektörü dikkate alındığında Türkiye ve Çin'in pazar payları Şekil 46'da sunulmuştur. Özellikle Dünya tekstil sektörünün en önemli tedarikçisi konumunda olan Çin, Dünya tekstil sektörünün yaklaşık olarak %31'ine, Türkiye ise yaklaşık %4'üne sahiptir.

Şekil 46. Dünya Tekstil Sektörü Pazar Payları

Kaynak: http://www.trademap.org/ (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

Türk tekstil sektörü Dünya piyasaları ile yarışabilmek için gelişmekte ancak, ekonomik tetkikler, piyasaların durumu ve Çin'in tekstil sektöründeki gücü eklenince, tekstil sektöründeki firmaları bazı konularda olumsuz etkileyebilmektedir (Aydoğdu, 2012, s. 1-32).

Çin de üretilen ürünlerin ucuz olması, maliyet düşüklüğü, işçilik, yurtdışından ithal edilen ürünlerin ihracatı gibi nedenlere bağlanmaktadır. Bu durumlar Türkiye ile karşılaştığında en az 4-5 kat daha pahalı olduğu gözlenmektedir. Bu durum da ürün fiyatını etkilemektedir (Dilber, 2004, s.58-75).

Türkiye tekstil sektöründeki bazı firmaların 'ihraç kaydıyla' ülkeye soktukları iplik ve kumaşlar benzeri ürünlerden dolayı tekstil sektörü ciddi sorunlarla karşılaşmaktadır. Örnek verecek olursak; hiçbir altyapısı olmayan bazı firmalar, işleyip ihraç etme kaydıyla ithal olarak aldıkları iplik ve kumaşları iç piyasaya dağıtmaktadır. Bu tarz ithal ürünler, özellikle Çin üzerinden yapılmaktadır. İthal edilen bu ürünler yerli üretimimizi tehlikeye sokmaktadır. Benzer üretimi yapan fabrikalarında kullanımı ithal edilen ürünlerden dolayı hızlıca düşüşe geçmekte, sonuç olarak fabrikalar küçülmeye gitmektedir. Bu durum haksız rekabete neden olmaktadır (Aydoğdu, 2012, 1-34).

5. TEKSTİL SEKTÖRÜNÜN REKABET GÜCÜNÜN DEĞERLENDİRİLMESİ

5.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı, tekstil sektörünün, 2002-2018 yılları baz alınarak; son 16 yıl kapsamında dünya piyasalarındaki rekabet gücünün nasıl bir değişim gösterdiğini ortaya koyarak çıkarmaktır. Araştırmalara sonucu ortaya çıkacak veri ve bulguların, tekstil sektörüne katkıda bulunulması, rekabet gücünün artırtılmasına yönelik stratejilerin belirlenmesinde yardımcı olacağı değerlendirilmektedir.

5.2. Araştırmanın Yöntemi

Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (AKÜ) yaklaşımı, rekabet gücünü ölçmek amacıyla kullanılan yöntemlerdendir. Bir ülkenin sanayi veya ürün bazındaki ihracat dengesinin ülkenin karşılaştırmalı üstünlüklerini, ithalat dengesini ise karşılaştırmalı dezavantajlarını gösterdiği AKÜ yaklaşımında, bir malın ticaret yapısı pozitif ise, söz konusu ülke o üründen karşılaştırmalı üstünlüğe, negatif ise bu ürünün ihracatında rekabet edebilme gücünün zayıf olduğunu gösterir (Bekmez ve Terzioğlu, 2008:17). Türk tekstil sektörünün rekabet gücünü belirleyebilmek amacıyla Balassa Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (RXA) indeksi, Vollrath Endeksi (RC) ve Ticaret Dengesi indeksinden (TBI) yararlanılmıştır.

5.2.1. Balassa AKÜ

Balassa, bir ülkenin belli bir ürün ticaretinde karşılaştırmalı üstünlüğünü ölçmek için, bu ürünün toplam dünya ihracatındaki payının, ülkenin genel dünya ölçeğindeki ihracatındaki payına oranını veren bir indeks oluşturmuştur. Buradaki amaç, ülkenin karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olup olmadığının belirlemektir (Çakmak, 2005:69).

Balassa'nın formülü;

$$AKÜ(RCA) = (Xij / Xj) / (Xiw / Xw)$$

Formülde, ‘i’ rekabeti yapılan ürün, ‘j’ rekabet yapan ülke, ‘w’ toplam dünya ihracatı, ‘x’ ise ihracatı temsil etmektedir. Hesaplama neticesinde sonuç 1’den büyükse ülkenin avantajı olduğu, küçükse dezavantajı olduğu anlaşılmaktadır.

5.2.2 Vollrath Endeksi

Vollrath, Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlüklerinin bulunabilmesi için farklı yöntemler dile getirilmiştir. İhracat ve ithalat değerleri kapsamında Nispi Ticaret Avantajı, Nispi İhracat Avantajı ile Nispi İthalat Avantajı arasındaki farka eşittir. Vollrath rakip ülkelerin aynı sektördeki ihracat performanslarına bağlı olarak rekabet güçlerinin kıyaslanmasını sağlamasından yaygın bir kullanımı vardır (Altay; 2008:226).

Vollrath Endeksi formülü;

$$RXA = (Xij / Xit) / (Xnj / Xnt)$$

$$RMA = (Mij / Mit) / (Mnj / Mnt)$$

$$RCij = Ln (RXAij) – Ln (RMAij)$$

X ve M sırasıyla ihracat ve ithalatı, i seçilen ülkeyi, j ölçüm yapılan ürünü, t toplam ürün miktarını, n ise karşılaştırması yapılan ülke veya ülke grubunu temsil etmektedir.

RCij ise j ülkesinin i malında göreli rekabet üstünlüğü indeksidir. Vollrath endeks değerinin sonucunun 0’dan büyük olması ülkenin ilgili sektörde avantaja sahip olduğunun, 0’dan küçük olması ise dezavantaja sahip olduğunu göstermektedir.

5.2.3. Ticaret Dengesi İndeksi

Lafay, tarafından geliştirilen bu indeks ile ürün bazında ülkenin net ihracatçı veya net ithalatçı olup olmadığını anlamak için kullanılmaktadır (Widodo, 2008, s.159; Ishchukova ve Smutka, 2013, s.16). İndeks şu şekilde formüle edilmektedir:

$$TBIij=(Xij-Mij)/(Xij+Mij)$$

Formül ’de i ülkeyi, j ürünü, X ihracatı, M ithalatı göstermektedir. TBI indeksi -1 ile +1 arasında bir değer almaktadır. Eğer indeks değeri +1 ise ülkenin net ihracatçı konumda olduğu söylenir. Buna karşın eğer indeks değeri -1 ise ülkenin net ithalatçı konumda

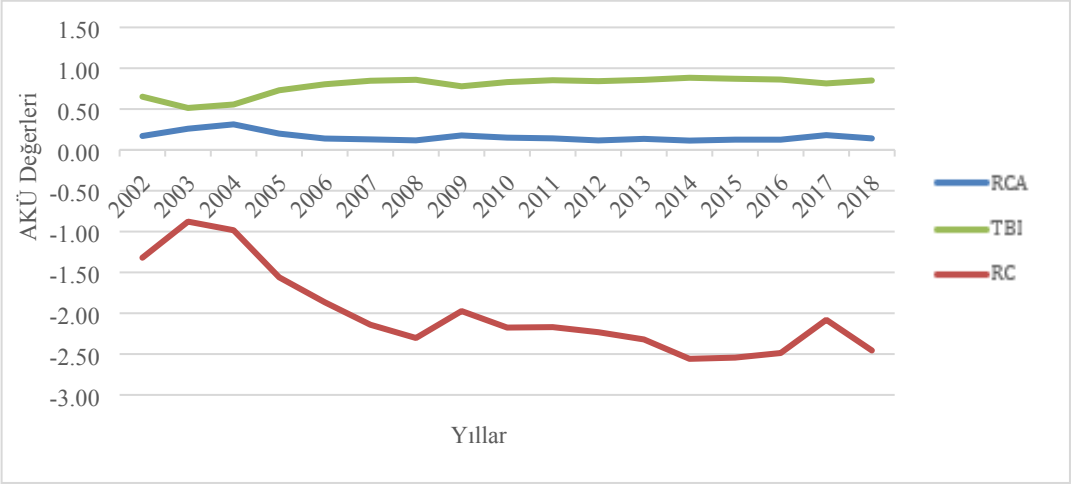
olduğu söylenir. Eğer indeks değeri 0 ise ülkenin ihracat ve ithalat değerlerinin birbirine eşit olduğu söylenir (Altay Topçu ve Sümerli Sarıgül, 2015, s.336).

5.3. Araştırmanın Veri Kümesi

Araştırmada, Uluslararası Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu Tarife Cetveli (HS)'nin, TR'deki uygulaması olan Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu (GTİP) ürün sınıflandırması kullanılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre; GTİP 11. Bölüm 50-60. Fasıllar arası tekstil sektörünü ürünler, 2002-2018 yılları arası baz alınarak; son 16 yıllık dönem itibari ile AKÜ değerleri hesaplanmıştır. Hesaplanan AKÜ değerleri ile konu sektörün rekabet gücü incelenmiştir. Ülkelerin dış ticaret verilerine ulaşmak için BM COMTRADE ve ITC TradeMap veri tabanından faydalanılmıştır. Çalışmadaki hesaplamalar bu kaynaklardan ele edilen veriler kullanılarak yapılmıştır.

5.4. Araştırmanın Bulguları

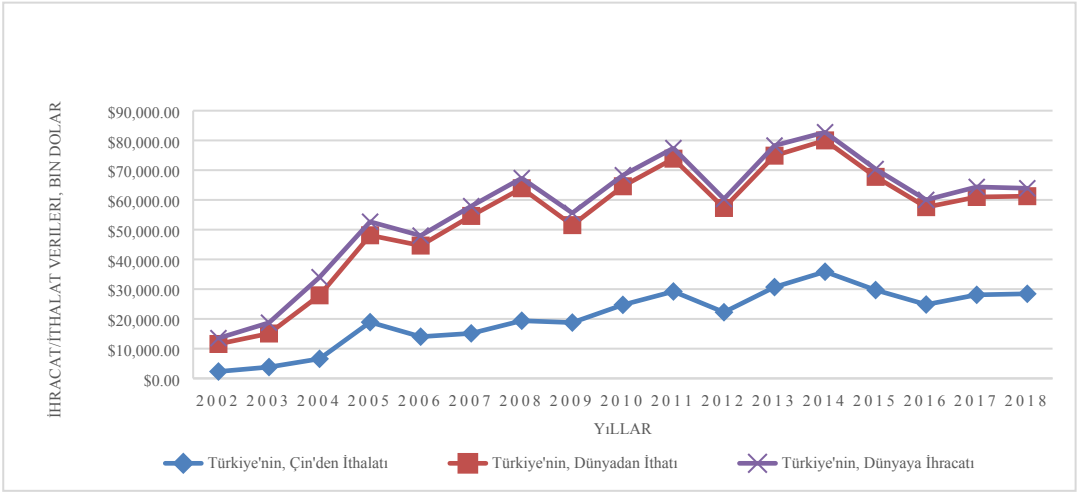
Türkiye'nin Tekstil Sektörünün, 2002-2018 yılları esas alınarak son 16 yıllık dönem itibari ile sahip olduğu rekabet gücünü incelemek ve değerlendirmek amacıyla AKÜ indeksleri hesaplanmış ve grafikler üzerinden değerlendirilmiştir. Yapılan incelemede RCA>1, RC>0 ve TBI>0 olması aranmıştır. Yapılan analizlerin sağlaması da bahse konu zaman periyotlarındaki tekstil sektöründe önemli bir gücü olan Çin'den, Türkiye'nin yaptığı ithalat verileri, aynı şekilde aynı ürün için Türkiye'nin dünyaya yaptığı ihracat ve ithalat verileri ile oluşturulan grafikler ile AKÜ değerlerinin karşılaştırması suretiyle yapılmıştır. Bahse konu sektörün, 50-60. Fasılları arasındaki 10 adet ürün grubu, 2002-2018 dönemi itibari ile hesaplanan AKÜ indekslerinin gösterildiği grafikler, Türkiye'nin, Çin'den ve Dünyadan yaptığı ithalat ve ihracat verilerinin gösterildiği grafikler ile değerlendirmeler aşağıda olduğu gibidir:

Grafik 12. GTİP 50 İpek AKÜ Değerleri

Kaynak: Trademap (www.trademap.org) verileri kullanılarak hazırlanmıştır. (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

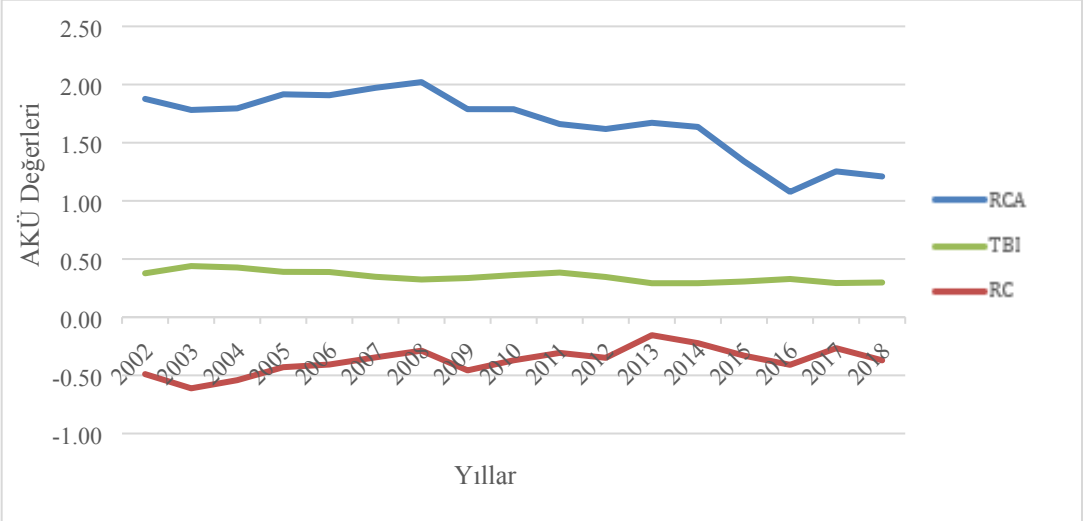
GTİP 50 İpek AKÜ Değerleri hesaplanmış ve Grafik 12'de sunulmuştur. Grafik 12, incelendiğinde AKÜ endeksinin 1 altında olduğu görülmektedir. Bu durum, rekabet gücünün değerlendirilmesi açısından zayıf olduğunu ifade etmektedir. TBI'nın ise 0'ın üzerinde olduğu görülmektedir. Bu durum rekabet gücünün iyi olduğunu ve ihracatçı ülke konumunda olduğunu ifade eder. Vollrath'ın RC endeksi ise genel olarak dünya pazarda rekabet gücünü gösteren bir diğer endekstir. RC endeksinin -2 civarında bir eğilim gösterdiği görülmektedir. RC endeksinin negatif değerler alması Türkiye'nin bu üründe karşılaştırmalı dezavantajına sahip olduğunu; diğer bir ifade ile rekabet gücüne sahip olmadığını teyit etmektedir.

Grafik 13. GTİP 50 İpek İhracat ve İthalat Verileri

Kaynak: Trademap (www.trademap.org) verileri kullanılarak hazırlanmıştır. (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

GTİP 50 İpek ihracat ve ithalat verileri Grafik 13'de sunulmuştur. Grafik 12'deki hesaplanan değerler ile, Grafik 13'deki ihracat ve ithalat verilerinin uyumlu olduğu görülmüştür.

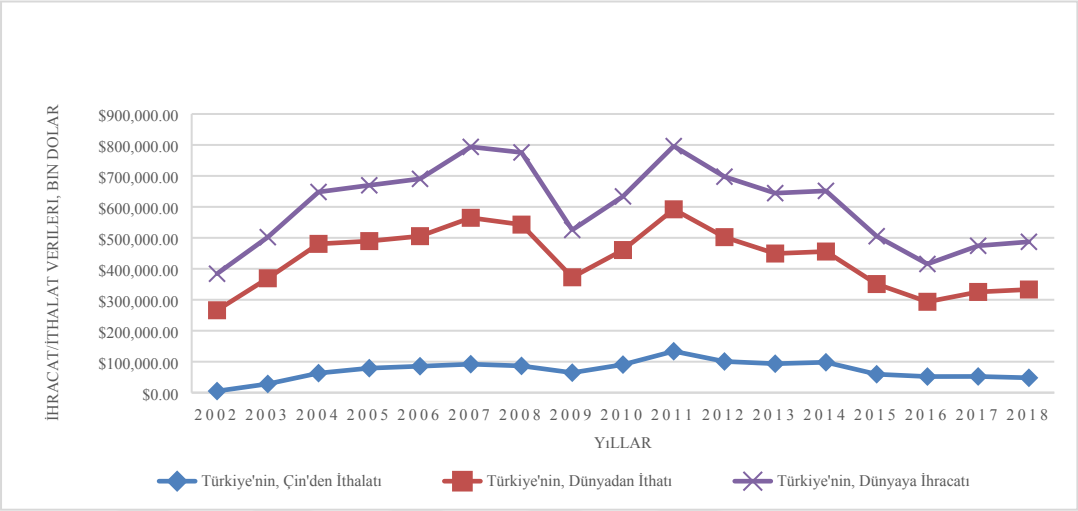

Grafik 14. GTİP 51 Yapağı ve Yün, İnce veya Kaba Hayvan Kılı; At Kılından İplik Ve Dokunmuş Mensucat AKÜ Değerleri

Kaynak: Trademap (www.trademap.org) verileri kullanılarak hazırlanmıştır. (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

GTİP 51 yapağı ve yün, ince veya kaba hayvan kılı; at kılından iplik ve dokunmuş mensucat AKÜ değerleri hesaplanmış ve Grafik 14'de sunulmuştur. Grafik 14, incelendiğinde AKÜ endeksinin 1'in üzerinde olduğu, TBI'nın ise 0'ın üzerinde olduğu görülmektedir. Bu durum rekabet gücünün iyi olduğunu ve ihracatçı ülke konumunda

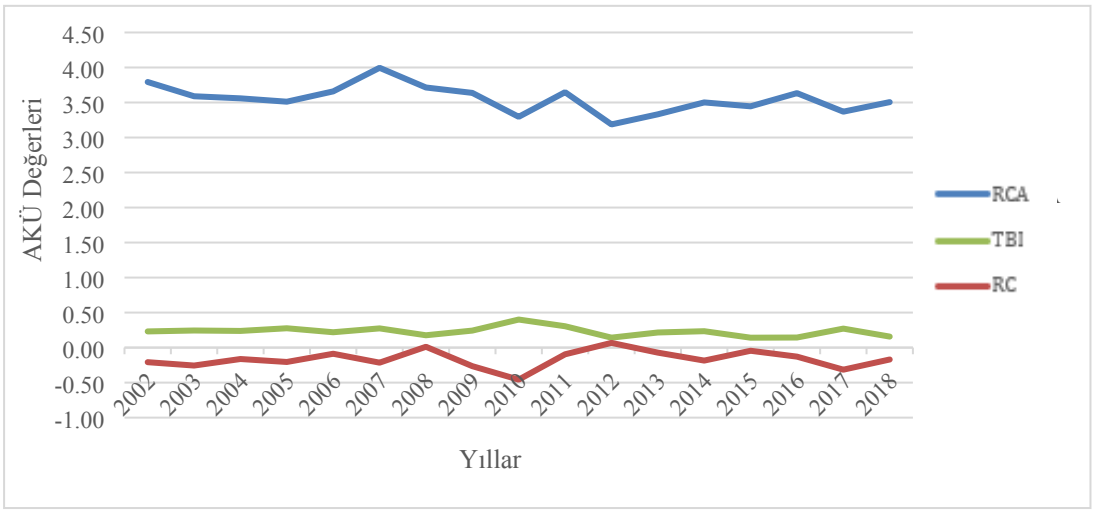
olduğunu ifade eder. Vollrath'ın RC endeksi ise 0 civarında ama negatif bir eğilim gösterdiği görülmektedir. Türkiye'nin bu üründe belli seviyede rekabet gücüne sahip olduğu teyit etmektedir.

Grafik 15. GTİP 51 Yapağı ve Yün, İnce veya Kaba Hayvan Kılı; At Kılından İplik ve Dokunmuş Mensucat İhracat ve İthalat Verileri

Kaynak: Trademap (www.trademap.org) verileri kullanılarak hazırlanmıştır. (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

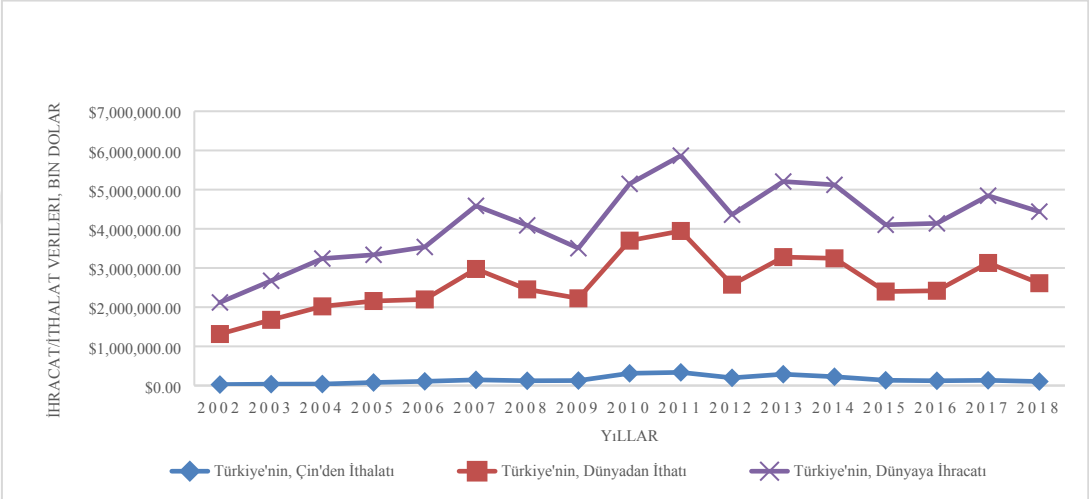
GTİP 51 yapağı ve yün, ince veya kaba hayvan kılı; at kılından iplik ve dokunmuş mensucat ihracat ve ithalat verileri Grafik 15'de sunulmuştur. Grafik 14'deki hesaplanan AKÜ değerleri ile Grafik 15'deki ihracat ve ithalat verilerinin uyumlu olduğu görülmüştür.

Grafik 16. GTİP 52 Pamuk AKÜ Değerleri

Kaynak: Trademap (www.trademap.org) verileri kullanılarak hazırlanmıştır. (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

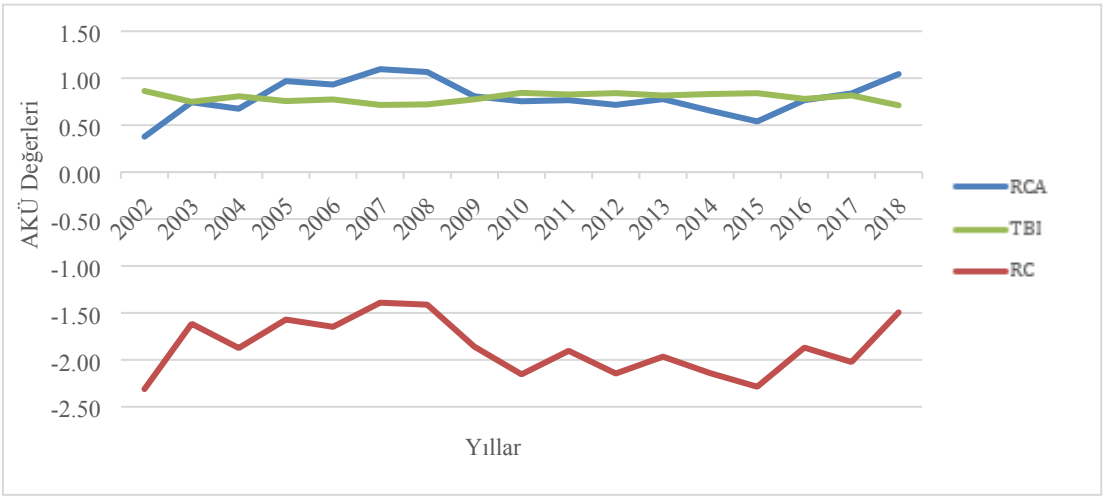
GTİP 52 Pamuk akü değerleri hesaplanmış ve Grafik 16'da sunulmuştur. Grafik 16, incelendiğinde AKÜ endeksinin 1'in üzerinde olduğu, TBI'nın ise 0 civarında olduğu görülmektedir. Bu durum rekabet gücünün iyi olduğunu ve ne ihracatçı ne ithalatçı ülke konumunda olduğunu ifade etmektedir. Vollrath'ın RC endeksi ise 0 civarında ama negatif bir eğilim gösterdiği görülmektedir. Türkiye'nin bu üründe belli seviyede rekabet gücüne sahip olduğu teyit etmektedir.

Grafik 17. GTİP 52 Pamuk İhracat ve İthalat Verileri

Kaynak: Trademap (www.trademap.org) verileri kullanılarak hazırlanmıştır. (Erişim Tarihi: 13.10.2019))

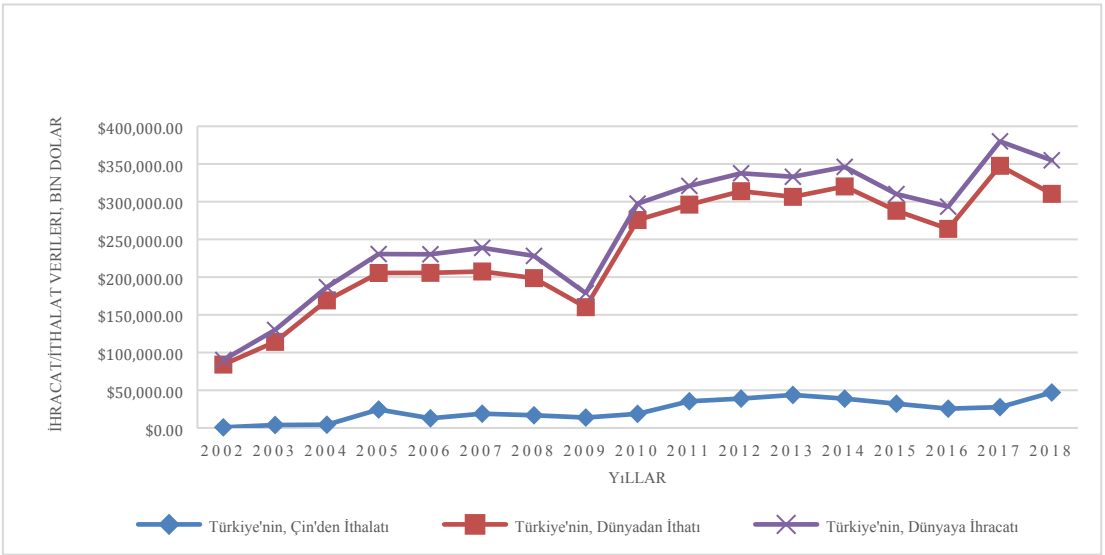
GTİP 52 Pamuk ihracat ve ithalat verileri Grafik 17'de sunulmuştur. Grafik 16'da hesaplanan AKÜ değerleri ile Grafik 17'deki ihracat ve ithalat verilerinin uyumlu olduğu görülmüştür.

Grafik 18. GTİP 53 Dokumaya Elverişli Diğer Bitkisel Lifler; Kağıt İpliği Ve Kağıt İpliğinden Dokunmuş Mensucat AKÜ Değerleri

Kaynak: Trademap (www.trademap.org) verileri kullanılarak hazırlanmıştır. (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

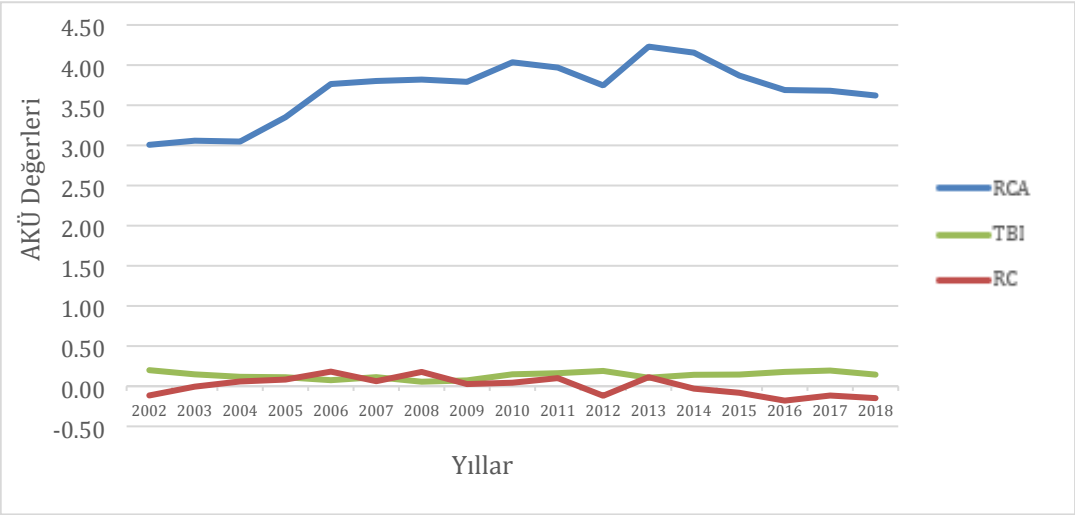
GTİP 53 dokumaya elverişli diğer bitkisel lifler; kağıt ipliği ve kağıt ipliğinden dokunmuş mensucat AKÜ değerleri hesaplanmış ve Grafik 18'de sunulmuştur. Grafik 18, incelendiğinde AKÜ endeksinin ve TBI'nın 1 civarında olduğu olduğu görülmektedir. Bu durum rekabet gücünün iyi olduğunu ve net ihracatçı ülke konumunda olduğunu ifade eder. Ancak, Vollrath'ın RC endeksi ise -2 civarında bir eğilim gösterdiği görülmektedir. Türkiye'nin bu üründe rekabet gücüne sahip olmadığını teyit etmektedir.

Grafik 19. GTİP 53 Dokumaya Elverişli Diğer Bitkisel Lifler; Kağıt İpliği Ve Kağıt İpliğinden Dokunmuş Mensucat İhracat ve İthalat Verileri

Kaynak: Trademap (www.trademap.org) verileri kullanılarak hazırlanmıştır. (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

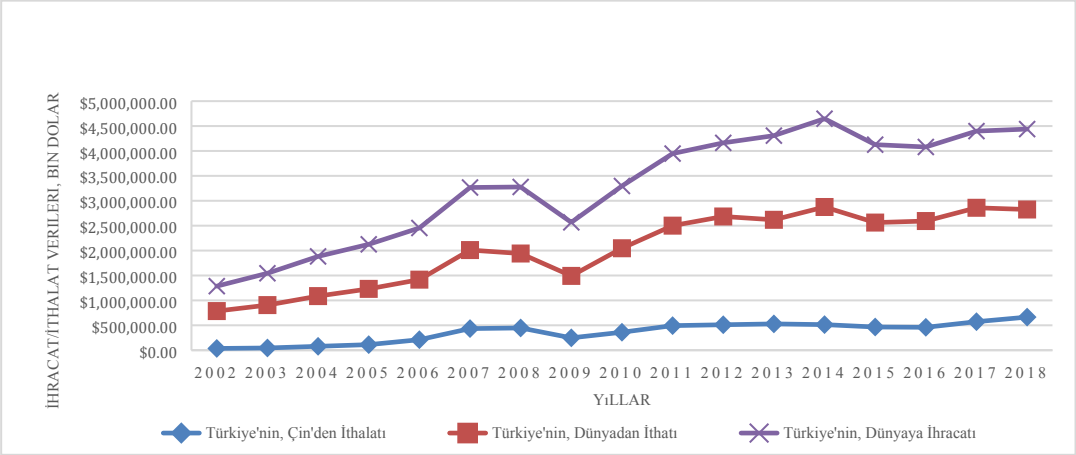
GTİP 53 dokumaya elverişli diğer bitkisel lifler; kağıt ipliği ve kağıt ipliğinden dokunmuş mensucat ihracat ve ithalat verileri Grafik 19'da sunulmuştur. Grafik 18'de hesaplanan AKÜ değerleri ile Grafik 19'daki ihracat ve ithalat verilerinin uyumlu olduğu görülmüştür.

Grafik 20. GTİP 54 Sentetik ve Suni Filamentler, Şeritler ve Benzeri Sentetik ve Suni Dokumaya Elverişli Maddeler AKÜ Değerleri

Kaynak: Trademap (www.trademap.org) verileri kullanılarak hazırlanmıştır. (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

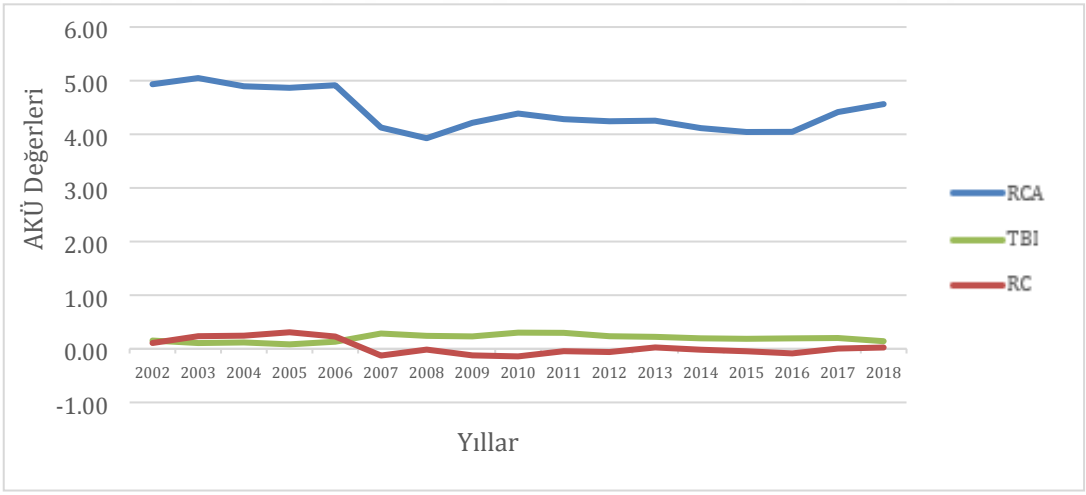
GTİP 54 sentetik ve suni filamentler, şeritler ve benzeri sentetik ve suni dokumaya elverişli maddeler AKÜ değerleri hesaplanmış ve Grafik 20'de sunulmuştur. Grafik 20, incelendiğinde AKÜ endeksinin 4 civarında olduğu, Vollrath'ın RC endeksi ve TBI'nın ise 0'ın üzerinde olduğu görülmektedir. Bu durum rekabet gücünün iyi olduğunu ve ithalat/ihracatçı ülke konumunun dengede olduğunu ifade eder. Türkiye'nin bu üründe rekabet gücüne sahip olduğu teyit etmektedir.

Grafik 21. GTİP 54 Sentetik ve Suni Filamentler, Şeritler ve Benzeri Sentetik ve Suni Dokumaya Elverişli Maddeler İhracat ve İthalat Verileri

Kaynak: Trademap (www.trademap.org) verileri kullanılarak hazırlanmıştır. (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

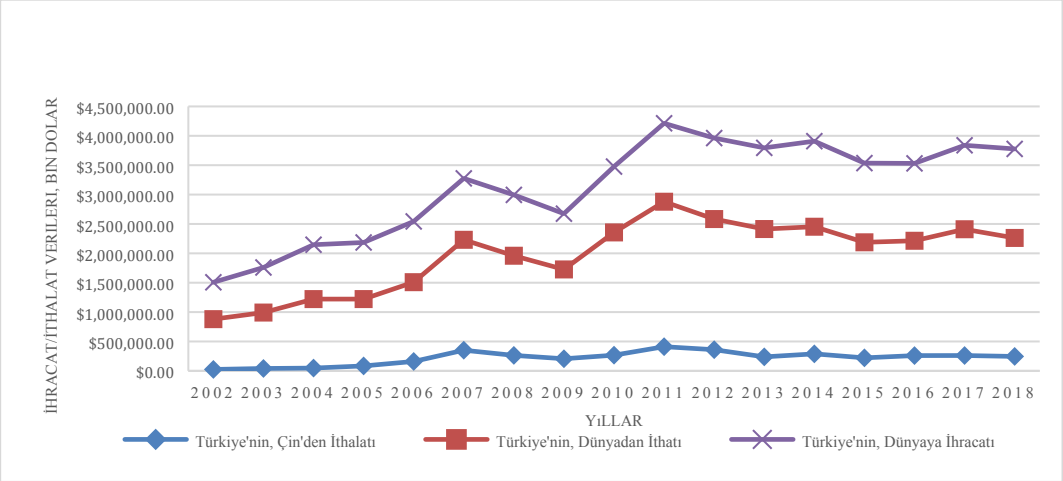
GTİP 54 sentetik ve suni filamentler, şeritler ve benzeri sentetik ve suni dokumaya elverişli maddeler ihracat ve ithalat verileri Grafik 21'de sunulmuştur. Grafik 20'de hesaplanan AKÜ değerleri ile Grafik 21'deki ihracat ve ithalat verilerinin uyumlu olduğu görülmüştür.

Grafik 22. GTİP 55 Sentetik ve Suni Devamsız Lifler AKÜ Değerleri

Kaynak: Trademap (www.trademap.org) verileri kullanılarak hazırlanmıştır. (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

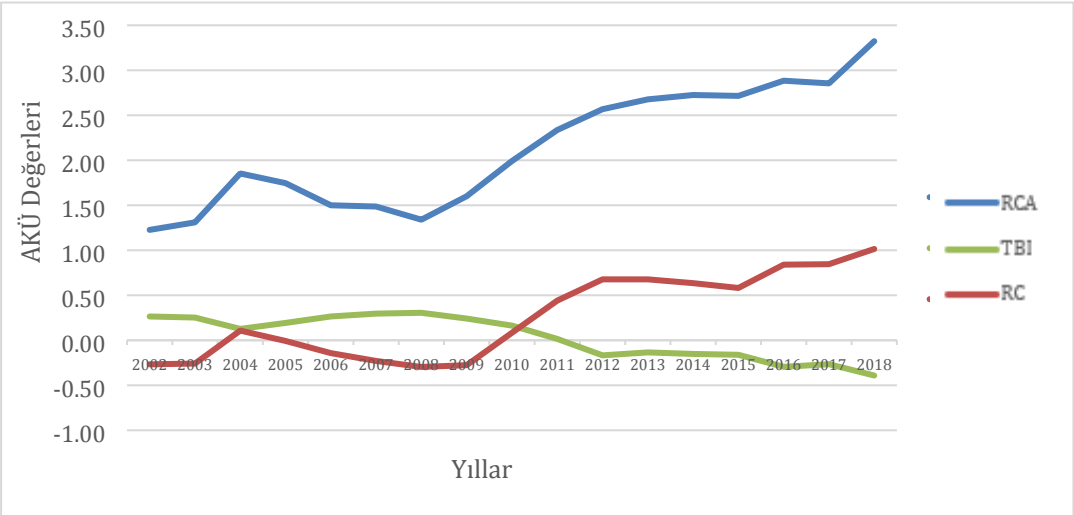
GTİP 55 sentetik ve suni devamsız lifler AKÜ değerleri hesaplanmış ve Grafik 22'de sunulmuştur. Grafik 22, incelendiğinde AKÜ endeksinin 4 civarında olduğu, Vollrath' ın RC endeksi ve TBI'nın ise 0'ın üzerinde olduğu görülmektedir. Bu durum rekabet gücünün iyi olduğunu ve ithalat/ihracatçı ülke konumunun dengede olduğunu ifade eder. Türkiye'nin bu üründe rekabet gücüne sahip olduğu teyit etmektedir.

Grafik 23. GTİP 55 Sentetik ve Suni Devamsız İhracat ve İthalat Verileri

Kaynak: Trademap (www.trademap.org) verileri kullanılarak hazırlanmıştır. (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

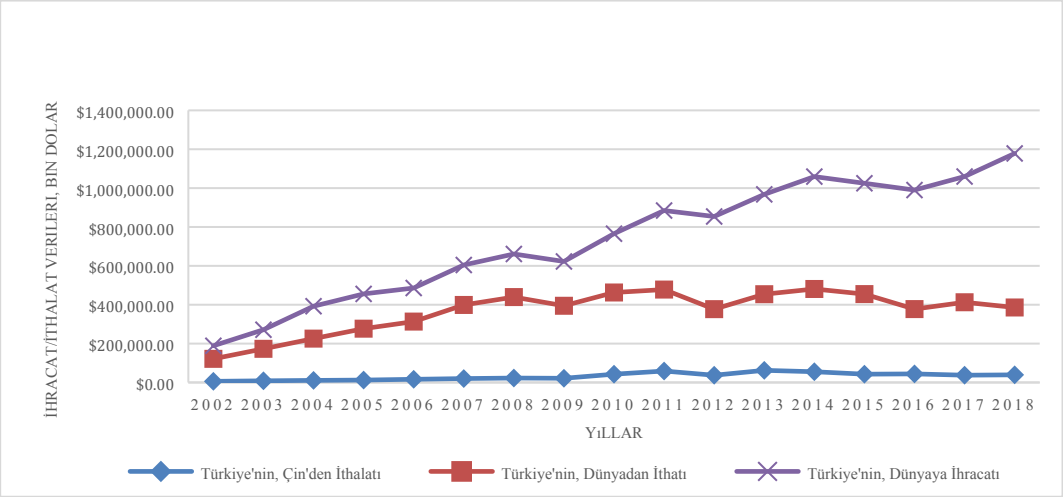
GTİP 55 sentetik ve suni devamsız ihracat ve ithalat verileri Grafik 53'de sunulmuştur. Grafik 22'de hesaplanan AKÜ değerleri ile Grafik 23'deki ihracat ve ithalat verilerinin uyumlu olduğu görülmüştür.

Grafik 24. GTİP 56 Vatka, Keçe ve Dokunmamış Mensucat; Özel İplikler; Sicim, Kordon, İp, Halat Ve Bunlardan Mamul Eşya AKÜ Değerleri

Kaynak: Trademap (www.trademap.org) verileri kullanılarak hazırlanmıştır. (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

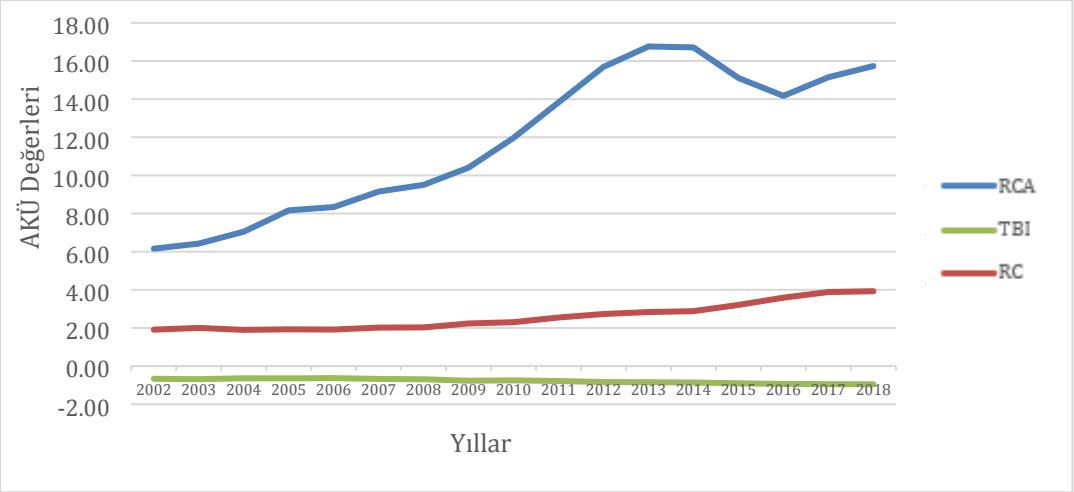
GTİP 56 vatka, keçe ve dokunmamış mensucat; özel iplikler; sicim, kordon, ip, halat ve bunlardan mamul eşya AKÜ değerleri hesaplanmış ve Grafik 24'de sunulmuştur. Grafik 24, incelendiğinde AKÜ endeksinin 2 civarında olduğu, Vollrath'ın RC endeksi ve TBI'nın ise 0'ın üzerinde yani ihracatçı ülke konumunda olduğu ancak düşüş eğiliminde olduğu da görülmektedir. Bu durum rekabet gücünün iyi olduğunu ifade eder. Türkiye'nin bu üründe rekabet gücüne sahip olduğu teyit etmektedir.

Grafik 25. GTİP 56 Vatka, Keçe ve Dokunmamış Mensucat; Özel İplikler; Sicim, Kordon, İp, Halat Ve Bunlardan Mamul Eşya İhracat ve İthalat Verileri

Kaynak: Trademap (www.trademap.org) verileri kullanılarak hazırlanmıştır. (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

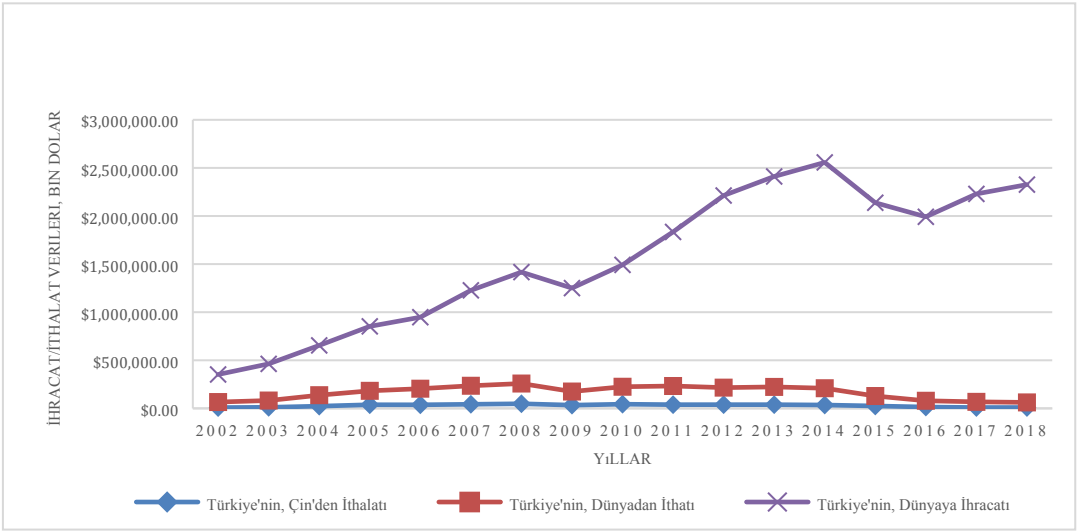
GTİP 56 vatka, keçe ve dokunmamış mensucat; özel iplikler; sicim, kordon, ip, halat ve bunlardan mamul eşya ihracat ve ithalat verileri Grafik 25'de sunulmuştur. Grafik 24'de hesaplanan AKÜ değerleri ile Grafik 25'deki ihracat ve ithalat verilerinin uyumlu olduğu görülmüştür.

Grafik 26. GTİP 57 Halılar ve Diğer Dokumaya Elverişli Maddelerden Yer Kaplamaları AKÜ Değerleri

Kaynak: Trademap (www.trademap.org) verileri kullanılarak hazırlanmıştır. (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

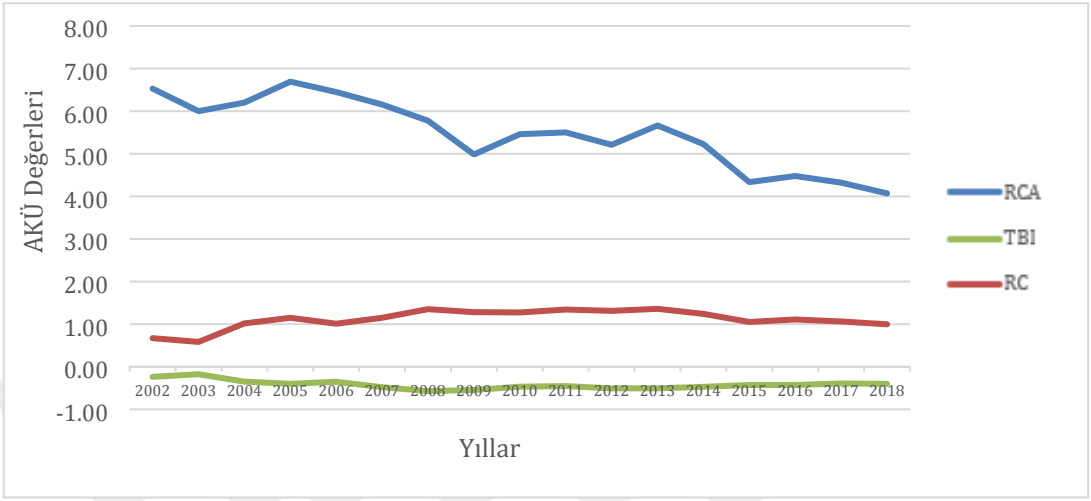
GTİP 57 halılar ve diğer dokumaya elverişli maddelerden yer kaplamaları AKÜ değerleri hesaplanmış ve Grafik 26'da sunulmuştur. Grafik 26, incelendiğinde AKÜ endeksinin 15 civarında olduğu ve doğrusal olarak yükselttiği, Vollrath'ın RC endeksi ve TBI'nın ise 0'ın üzerinde olduğu görülmektedir. Bu durum rekabet gücünün iyi olduğunu ve ithalat/ihracatçı ülke konumunun dengede olduğunu ifade eder. Türkiye'nin bu üründe rekabet gücüne sahip olduğu teyit etmektedir.

Grafik 27. GTİP 57 Halılar ve Diğer Dokumaya Elverişli Maddelerden Yer Kaplamaları İhracat ve İthalat Verileri

Kaynak: Trademap (www.trademap.org) verileri kullanılarak hazırlanmıştır. (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

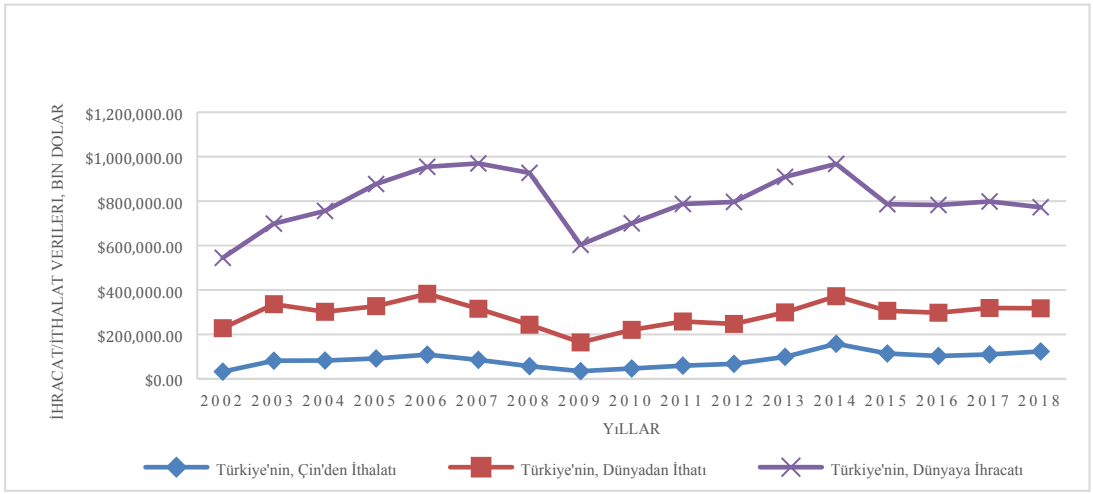
GTİP 57 halılar ve diğer dokumaya elverişli maddelerden yer kaplamaları ihracat ve ithalat verileri Grafik 27'de sunulmuştur. Grafik 26'da hesaplanan AKÜ değerleri ile Grafik 27'deki ihracat ve ithalat verilerinin uyumlu olduğu görülmüştür.

Grafik 28. GTİP 58 Özel Dokunmuş Mensucat; Tufte Edilmiş Dokumaya Elverişli Mensucat; Dantela; Duvar Halıları; Şeritçi ve Kaytancı Eşyası; İşlemeler AKÜ Değerleri

Kaynak: Trademap (www.trademap.org) verileri kullanılarak hazırlanmıştır. (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

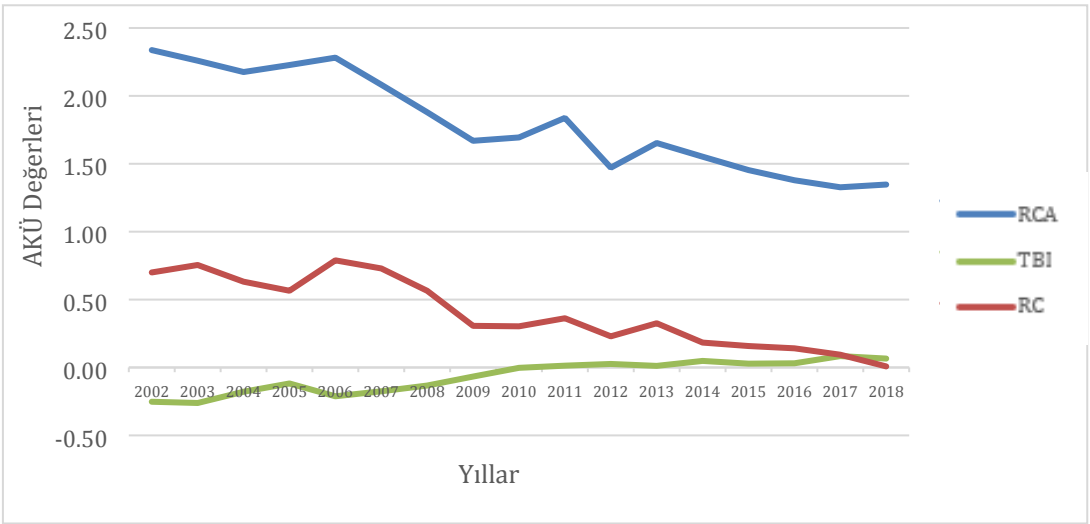
GTİP 58 özel dokunmuş mensucat; tufte edilmiş dokumaya elverişli mensucat; dantela; duvar halıları; şeritçi ve kaytancı eşyası; işlemeler AKÜ değerleri hesaplanmış ve Grafik 28'de sunulmuştur. Grafik 28, incelendiğinde AKÜ endeksinin 4 civarında olduğu ancak doğrusal olarak düşüşte olduğu, Vollrath'ın RC endeksi ve TBI'nın ise 0'ın üzerinde olduğu görülmektedir. Bu durum rekabet gücünün iyi olduğunu ve ithalat/ihracatçı ülke konumunun dengede olduğunu ifade eder. Türkiye'nin bu üründe rekabet gücüne sahip olduğu teyit etmektedir.

Grafik 29. GTİP 58 Özel Dokunmuş Mensucat; Tufte Edilmiş Dokumaya Elverişli Mensucat; Dantela; Duvar Halıları; Şeritçi ve Kaytancı Eşyası; İşlemeler İhracat ve İthalat Verileri

Kaynak: Trademap (www.trademap.org) verileri kullanılarak hazırlanmıştır. (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

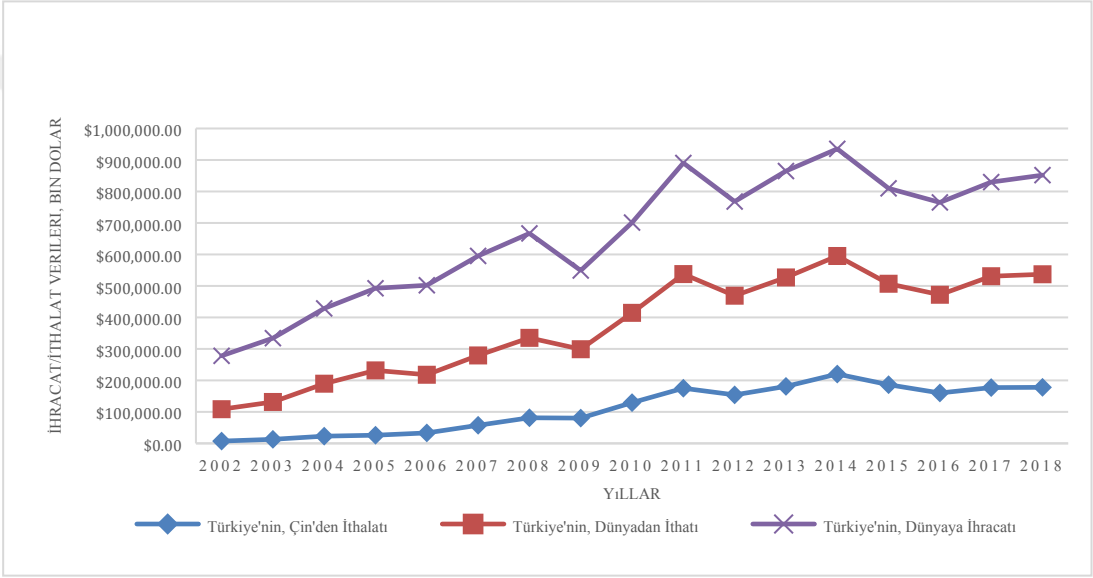
GTİP 58 özel dokunmuş mensucat; tufte edilmiş dokumaya elverişli mensucat; dantela; duvar halıları; şeritçi ve kaytancı eşyası; işlemeler ihracat ve ithalat verileri Grafik 29'da sunulmuştur. Grafik 28'de hesaplanan AKÜ değerleri ile Grafik 29'daki ihracat ve ithalat verileri ile uyumlu olduğu görülmüştür. Ancak bu ürüne yıllara göre bakıldığında düşüşte olduğu ve ilerleyen yıllarda dezavantaja dönüşebileceği düşünülebilir.

Grafik 30. GTİP 59 Emdirilmiş, Sıvanmış, Kaplanmış veya Lamine Edilmiş Dokumaya Elverişli Maddelerden Mensucat, Dokumaya Elverişli Maddelerden Teknik Eşya AKÜ Değerleri

Kaynak: Trademap (www.trademap.org) verileri kullanılarak hazırlanmıştır. (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

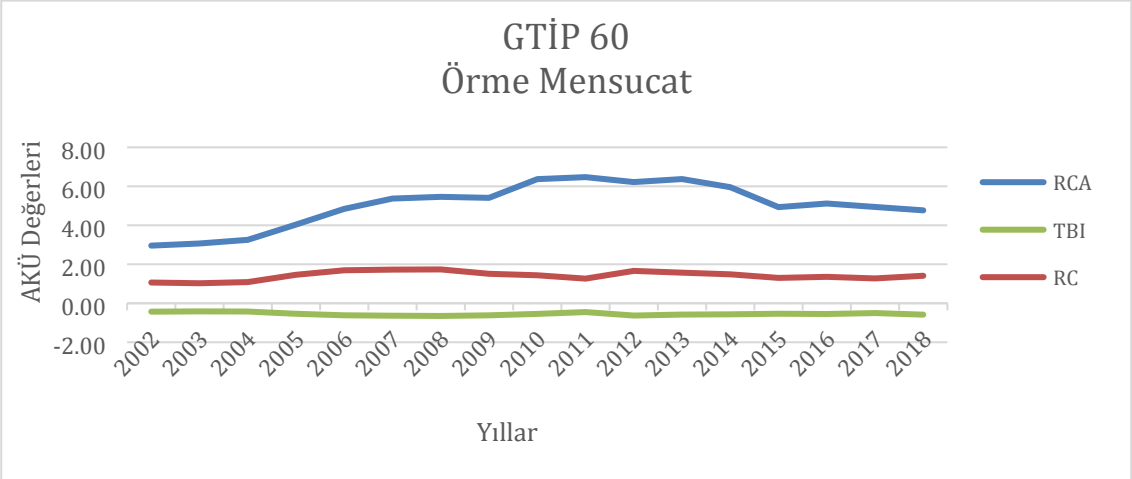
GTİP 59 emdirilmiş, sıvanmış, kaplanmış veya lamine edilmiş dokumaya elverişli maddelerden mensucat, dokumaya elverişli maddelerden teknik eşya AKÜ değerleri hesaplanmış ve Grafik 30'da sunulmuştur. Grafik 30, incelendiğinde AKÜ endeksinin 1,5 civarında olduğu, Vollrath'ın RC endeksi ve TBI'nın ise 0'ın üzerinde olduğu görülmektedir. Bu durum rekabet gücünün iyi olduğunu ve ithalat/ihracatçı ülke konumunun dengede olduğunu ifade eder. Türkiye'nin bu üründe rekabet gücüne sahip olduğu teyit etmektedir. Ancak bu ürünün yıllara göre incelediğimizde düşüşte olduğu, bu üründe de ilerleyen yıllarda avantajımızın dezavantaja dönebileceği düşünülebilir.

Grafik 31. GTİP 59 Emdirilmiş, Sıvanmış, Kaplanmış veya Lamine Edilmiş Dokumaya Elverişli Maddelerden Mensucat, Dokumaya Elverişli Maddelerden Teknik Eşya İhracat ve İthalat Verileri

Kaynak: Trademap (www.trademap.org) verileri kullanılarak hazırlanmıştır. (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

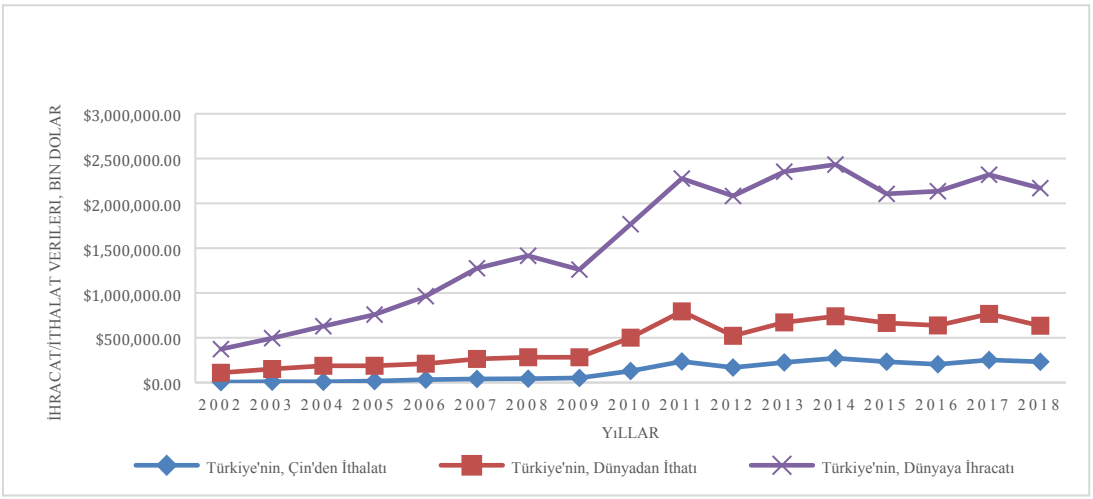
GTİP 59 emdirilmiş, sıvanmış, kaplanmış veya lamine edilmiş dokumaya elverişli maddelerden mensucat, dokumaya elverişli maddelerden teknik eşya ihracat ve ithalat verileri Grafik 31'de sunulmuştur. Grafik 30'da hesaplanan AKÜ değerleri ile Grafik 31'deki ihracat ve ithalat verileri ile uyumlu olduğu görülmüştür.

Grafik 32. GTİP 60 Örme Mensucat AKÜ Değerleri

Kaynak: Trademap (www.trademap.org) verileri kullanılarak hazırlanmıştır. (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

GTİP 60 örme mensucat AKÜ değerleri hesaplanmış ve Grafik 32'de sunulmuştur. Grafik 32, incelendiğinde AKÜ endeksinin 4 civarında olduğu, RC'nin ise 2 civarında olduğu görülmektedir. Bu durum rekabet gücünün iyi olduğunu ifade eder. Ancak TBI'nın endeksinin o civarında negatif bölgede olması, Türkiye'nin bu üründe ithalatçı bir ülke konumuna sokmaktadır.

Grafik 33. GTİP 60 Örme Mensucat İhracat ve İthalat Verileri

Kaynak: Trademap (www.trademap.org) verileri kullanılarak hazırlanmıştır. (Erişim Tarihi: 13.10.2019)

GTİP 60 örme mensucat ihracat ve ithalat verileri Grafik 33'de sunulmuştur. Grafik 32'de hesaplanan AKÜ değerleri ile Grafik 33'deki ihracat ve ithalat verilerinin uyumlu olduğu görülmüştür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Uzakdoğu ülkeleri özellikle Çin gibi ülkelerin ürünlerinin neden olduğu rekabet karşısında Türk tekstil sektörü en çok tedbir alınan ve korunan sektördür.

Tekstil sektörünün GSYH içindeki payı, istihdama olumlu katkısı ve dünyadaki ihracatta da bu sektörde ilk 5 ülke içinde olması da dikkate alındığında Türkiye'nin dış ticaretine sağladığı pozitif etkiler tespit edilmiştir.

Bu çalışmada, sektörel düzeyde, 2002-2018 yılları baz alınarak Türk tekstil sektörüne Çin'den ithal edilen ürünlerin etkisi ve Türk tekstil sektörünün rekabet gücü analiz edilmiştir. Türk tekstil sektörünün rekabet gücünü belirleyebilmek için Balassa Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler İndeksi, Vollrath Endeksi ve Ticaret Dengesi İndeksinden yararlanılmıştır.

Türkiye tekstil sektörünün, Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonuna göre, 10 haneli her bir alt pozisyonu için hesaplanan sonuçlarına göre;

Türkiye'nin tekstil endüstrisinde rekabet gücünün yüksek olduğu sektörler arasında; GTİP 56 Vatka, Keçe ve Dokunmamış Mensucat; Özel İplikler; Sicim, Kordon, İp, Halat Ve Bunlardan Mamul Eşya, GTİP 57 Halılar ve Diğer Dokumaya Elverişli Maddelerden Yer Kaplamaları, GTİP 58 Özel Dokunmuş Mensucat; Tufte Edilmiş Dokumaya Elverişli Mensucat; Dantela; Duvar Halıları; Şeritçi ve Kaytancı Eşyası; İşlemeler, GTİP 59 Emdirilmiş, Sıvanmış, Kaplanmış veya Lamine Edilmiş Dokumaya Elverişli Maddelerden Mensucat, Dokumaya Elverişli Maddelerden Teknik Eşya, GTİP 60 Örme Mensucat ürün grupları yer almaktadır. Bahse konu ürün gruplarında mevcut durumda ithalat ve ihracatının dengede olduğu tespit edilmiştir. Ancak, GTİP 59'da istikrarlı bir düşüş mevcuttur. Bu düşüş durdurulmaz ise Türkiye'nin avantajı dezavantaja dönüşecektir.

Türkiye'nin tekstil endüstrisinde rekabet gücünün daha düşük seviyede olduğu sektörler arasında; GTİP 52 Pamuk, GTİP 54 Sentetik ve Suni Filamentler, Şeritler ve Benzeri Sentetik ve Suni Dokumaya Elverişli Maddeler, GTİP 55 Sentetik ve Suni Devamsız yer almaktadır. Bahse konu ürün gruplarında mevcut durumda ithalat ve ihracatının dengede olduğu tespit edilmiştir.

Türkiye'nin tekstil endüstrisinde rekabet gücünün olmadığı sektörler arasında; GTİP 50 İpek, GTİP 51 Yapağı ve Yün, İnce veya Kaba Hayvan Kılı; At Kılından İplik ve Dokunmuş Mensucat, GTİP 53 Dokumaya Elverişli Diğer Bitkisel Lifler; Kâğıt İpliği ve Kağıt İpliğinden Dokunmuş Mensucat yer almaktadır. Bu ürün grubunda ise net ithalatçı konumda olduğumuz tespit edilmiştir. Balassa ve Vollrath indeksine dayalı değerlerin yıldan yıla değişimi farklılık göstermektedir.

Türkiye'nin tekstil ürünleri kapsamında Çin'den yaptığı ithalat verileri analiz edildiğinde, yıllara göre artma eğiliminde olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun yapılan ithalat ile ihracat verileri arasındaki etkisine bakılmış ve üçüncü bir değişken üzerinde farklılığı (düzenleyici etkisi) tespit edilememiştir.

Çin'den yapılan ithalatın, Türkiye tekstil sektöründe faaliyet gösteren firmalara veya istihdama olan etkisi kapsamında; 2010-2018 yılları arasındaki işyeri ve istihdam verileri analiz edilmiş olup, doğrudan Çin'den yapılan ithalat kaynaklı tekstil sektöründe faaliyet gösteren firmalara veya istihdama düzenleyici bir etki tespit edilememiştir.

Tekstil sektörünün genel olarak emek yoğun bir sektör olduğundan özellikle Çin gibi Uzak doğu ülkeleri ile ürün fiyatı açısından rekabet etmenin güç olduğu tespit edilmiştir. Özellikle maliyet bakımından Çin ile rekabetin yapılamayacağı, ancak markalaşma, esnek üretim ve kaliteden taviz vermeden yeni ürünler geliştirme ile rekabet edilebileceği değerlendirilmektedir.

Sektörel bazda devlet sübvansiyonları arttırılarak, AR-GE çalışmalarına katkı sağlanması Türkiye'deki tekstil üretim firmalarının dünya ticaretinde ihracat payının artmasına yardımcı olabilir.

Türkiye tekstil sektöründe ham madde üretimi konusunda yetersiz olması ithalatı arttırıcı sebeplerden biridir. İhracatta bile ithalata bağlı bir ticaret söz konusudur. Türkiye'deki tekstil üretim firmaları ham madde üretimlerini arttırırsa GTİP 50 İpek, GTİP 51 Yapağı ve Yün, İnce veya Kaba Hayvan Kılı; At Kılından İplik ve Dokunmuş Mensucat, GTİP 53 Dokumaya Elverişli Diğer Bitkisel Lifler; Kâğıt İpliği ve Kağıt İpliğinden Dokunmuş Mensucat sektörlerinde rekabet gücü yükselebilir, net ithalatçı durumundan, ithalat ihracat dengesi veya ihracatçı durumuna geçilebilir.

Türkiye'nin Tekstil ihracatında genel anlamda rekabet gücünün yüksek olması, dünya tekstil piyasasında diğer ihracatçı ülkelerle ortak ticaret yapmasını kolaylaştırabilir. Belirli bir hedef pazar seçilerek bir veya birden fazla ihracatçı ülkelerle ticaret anlaşmaları yapılarak seçilen ithalatçı ülke veya ülkelere birlikte ihracat yapılabilir.

Üretici firmalarının karşılaştığı yüksek gümrük ücretleri, limanlardaki tekelleşmeye varan yapıların engellenmesi için Türkiye'de ihracatçı birlikleri Ticaret Bakanlığı ile koordine çalışarak ihracatçı firmaların sorunlarını yakından takip edip müdahale etmek için çalışmalar yapabilir.

KAYNAKÇA

Akçil, Kaan (2008). **Çin Ekonomisi ve Türkiye ile Çin'in Ekonomik İlişkilerinin Türkiye Ekonomisi Üzerindeki Etkileri**. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı.

Akman, Sait (2014). **Taklit Etme İcat Et.** Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı. https://www.tepav.org.tr/upload/files/14321058929.Taklit_Etme_Icat_Et.pdf (Erişim Tarihi:09.11.2019).

Altan, Selda (2013). **Osmanlı'ya Doğudan Bakmak. 20. Yüzyıl Dönümünde Çin'de Osmanlı Algısı ve Milliyetçilik, Türkiye'de Çin'i Düşünmek, Ekonomik, Siyasi ve Kültürel İlişkilere Yeni Yaklaşımlar**, İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

Altay Topçu, B. Sümerli Sarıgül, S. (2015). **Comparative Advantage and the Products Mapping of Exporting Sectors in Turkey**, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3(18), 330-348.

Altay, H. (2008). 'Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi Kapsamında Türk Endüstrilerinin Avrupa Birliği (15) Pazarındaki Rekabet Gücü Düzeylerinin İncelenmesi: 1995-2007' **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl: 2008, Sayı: 21, 215-240.

Arıboğan, Deniz Ülke (2001). **Çin'in Gölgesinde Uzakdoğu Asya**, İstanbul: Bağlam Yayınları.

Arslan, K. (2008). **Tekstil ve Hazır Giyim Sektörünün Dönüşüm Stratejileri ve Yeni Yol Haritası**, MÜSİAD, Araştırma Raporları, ss.1-160.

Atlı, Altay (2006). **Türkiye'nin Çine Yönelik Dış Politikası Geliştirme İçin Analiz ve Tavsiyeler**. Boğaziçi Üniversitesi, Asya Çalışmaları Merkezi.

Atlı, Altay ve Ünay, Sadık (2014). **Küreselleşme Sürecinde Türkiye-Çin Ekonomik İlişkileri**. Analiz sayı 96.

Allwood, J.M., Laursen, S.E., Rodrigues, C.M., Bocken, N.M.P. (2006). **Well dressed? The Present and Future Sustainability of Apparel and Textiles in the United Kingdom**.

Anderson C.D., Shulman M.D., ve Wood P. (2003). **Place, Race and State: Sustaining Textile Security Zone in a Changing Southern Labor market**. In Falk, W., Schulman M.D., Tickamyer, A. (edts.), **Communities of Work Rural Restructuring in Local and Global Contexts,** Research in International Studies Series, Ohio University Press.

Aruoba, Ç (1999). Dünya Tekstil Ekonomisi, Anadolu'da Hızla Sanayileşen Kentler: Kahramanmaraş Örneği. Editör: (Ongun., M.T), **Türkiye Ekonomi Kurumu Dergisi**.

Au, K.F., ve Chan, N.Y (2003). The World Textile and Apparel Trade: Globalization Versus Regionalization. **Proceeding of the Seventh International Conference on Global Business and Economic Development**, 1063-1070.

Aydoğdu, Gül.(2012). **Hazır Giyim ve Konfeksiyon Raporu.** Çukurova Kalkınma Ajansı Raporu, s.1-34.

Balassa, B. (1965). 'Trade Liberalization and Revealed Comparative Advantage', **TheManchester School of Economic and Social Studies**, Vol:33, No:2.

Barcıhard, D (1987). Türk Tekstil Sanayiinin Görünüşü, **Tekstil İşveren Dergisi**. Sayı: 107, Şubat.

Başaran, Cüneyt (2018). **Konumuz Çin**. https://www.bloomberght.com/ht-yazarlar/cuneyt-basaran-2071/2145259-konumuz-cin (Erişim Tarihi:08.11.2019).

Bayraktutan, Yusuf ve Bıdırdı, Haife (2015). Teknoloji Politikaları: Temel Göstergeler ve İhracata Yansımaları (Seçilmiş Ülke Örnekleri). **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, KOSBED 30.

Bekmez, S. ve Terzioğlu M. (2008). '**Rekabet, Rekabet Gücü ve Rekabet Gücünü Ölçme Yöntemleri**' Türkiye Avrupa Birliği Sektörel Rekabet Analizleri, Ankara: Nobel.

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2017). **Tekstil, Hazır Giyim, Deri ve Deri Ürünleri Sektörleri Raporu**. https://sgm.sanayi.gov.tr/DokumanGetHandler.ashx?dokumanId=1bb21e30-1846-4935-b485-055ceaf8b96f (Erişim Tarihi: 24.10.2019).

Birgün Gazetesi (2016). **Taklit ürünlerde Çin birinci, Türkiye ikinci sırada.** https://www.birgun.net/haber/taklit-urunlerde-cin-birinci-turkiye-ikinci-sirada-119784 (Erişim Tarihi: 08.11.2019)

Bozkurt, Aran (2019). **ABD Çin Ticaret Savaşlarında Son Gelişmeler ve Teknoloji Boyutu**. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı Değerlendirme Notu.

Budden, Rob (2017). **Çin'de milyonlarca 'artık erkek' eş arıyor.** https://www.bbc.com/turkce/vert-cap-38969452 (Erişim Tarihi: 08.11.2019)

Chen, Y. (2013). **The Surrogate Country System for WTO Antidumping Investigations against Non-market-economy Countries: China as an Example**. http://hdl.handle.net/1807/42729

Çakmak, A. Ö. (2005). 'Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler ve Rekabet Gücü: Türkiye Tekstil ve Hazır Giyim Endüstrisi Üzerine Bir Uygulama' **Ege Akademik Bakış Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 1-2, 65-76.

Çivi, E. (2001). '**Rekabet Gücü: Literatür Araştırması**', Yönetim ve Ekonomi, Cilt: 8, Sayı: 2, ss.21-38.

Ciuriak D. (2019). **A Trade War Fuelled by Technology. Center for International Governance Innovation**. https://www.cigionline.org/articles/trade-war-fuelled-technology (Erişim Tarihi:12.10.2019)

Celil, A. Reşit (2001), 'Çin'de Ekonomik Kalkınma Girişimleri ve Ekonomik Reformlar', **Kök Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi**, Cilt III, Sayı 1.

Çevik, Bora (2015). **Tekstil Sektörü**. Türkiye İş Bankası İktisadi Araştırmalar Bölümü. s.1-36.

Çolakoğlu, Selçuk (2012). Türkiye-Çin İlişkileri: Tek Taraflı Aşk mı? **Ortadoğu Analiz Dergisi**, C.4, Sayı.45.

Dilber, İ. (2004). '**Tekstil ve Konfeksiyon Sanayinin Rekabet Gücü**', Yönetim ve Ekonomi, Cilt :11, Sayı :2, s.85-97.

Dünya Bankası (2013). **China 2030, building a modern, harmonious, and creative society**. https://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/China-2030-complete.pdf (Erişim Tarihi: 7.11.2019).

Ekonomi Bakanlığı (2014). **Çin Halk Cumhuriyeti Ülke Raporu**. Ankara.

Eren, Seda (2006). **Türk Tekstil İşletmelerinin Küresel Rekabetteki Yeri ve Aydın İlinde Bir Uygulama**. Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı.

Erkin, Ekrem (2012). **Türkiye-Çin İlişkilerinin 40 Yılı (1971-2011)**. Stratejik Düşünce Enstitüsü.

Ekti, E. (2013). **Tekstil Sektörü Raporu**, Doğu Marmara Kalkınma Ajansı Düzce Yatırım Destek Ofisi, ss.1-39.

Finansgündem (2019). **Global ekonomi için kriz çanları çalıyor**. https://www.finansgundem.com/haber/global-ekonomi-icin-kriz-canlari-caliyor/1442382 (Erişim Tarihi: 08.11.2019

Gelb, B.A (2007). **Textile and Apparel Trade Issues**.

Gökdemir L.& Mor G. (2005). **Dirijistik Çin Modeli ve Türkiye Çin Ekonomik İlişkileri**. Finans-Politik & Ekonomik Yorumlar (504): 54-56.

Güler, Elife (1998). **Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sanayinin Ekonomik Analizi**. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Gümrük Veri Tabanı. http://www.gumruk.com.tr/gtip/fasil.aspx?ID=11 (Erişim Tarihi:13.10.2019).

Gürdal, O (2000). Tekstil Endüstrisinde Enformasyon Olgusu. No: 34. **Türk Kütüphaneciler Derneği Genel Merkezi Dergisi**. Ankara.

Gürses, Levent (2018). **Küresel canlanmaya sert darbe**. https://www.finansgundem.com/haber/kuresel-canlanmaya-sert-darbe/1331444 (Erişim Tarihi: 08.11.2019)

Gürsoy (2000). Tekstil Sektöründe Verimli Üretimin Gerekliliği. **Tekstil İşveren Dergisi**. Sayı: 246, Haziran.

Hodzic, Omar (2018). **Türkiye'de Tekstil Sektöründe Girdi Fiyatlarındaki Dalgalanmaların Giyim Şirketlerinin Performansına Etkisi**. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi İktisat Anabilim Dalı.

İGEME (2008). **Çin Halk Cumhuriyeti Ülke Raporu 2008**. İGEME İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, Ankara.

ITC Trade Map Veri Tabanı. https://www.trademap.org/Index.aspx (Erişim Tarihi: 13.10.2019).

Kaldırımcı, N., Karahan, A (1988). Değişim Olgusu ve Tekstil İşletmelerinde Yönetim Politikaları. **Tekstil ve Makine. 4. Tekstil Sempozyumu Özel Sayısı**.

Kalkınma Bakanlığı (2013); **Tekstil-Deri-Hazır Giyim Çalışma Grubu Raporu (2014-2018)**, ss.1-184.

Karaca, Recai Kutay (2004). **Dünyadaki Yeni Güç Çin: Tek Kutuptan Çift Kutuba**. IQ Kültür Yayıncılık, İstanbul.

Karaca R. (2008). **Güç Olma Stratejisi Çin- Soğuk Savaş Sonrası Türkiye-Çin İlişkileri**. IQ Kültür ve Sanat Yayıncılık. İstanbul.

Kobiefor (2019), 2018-2019 **Dünya Ekonomik Görünümü: Ticaret Savaşları**. https://www.kobi-efor.com.tr/kapak/2018-2019-dunya-ekonomik-gorunumuticaret-savaslari-h8358.html (Erişim Tarihi:08.11.2019)

Liangyu (2018). **China 'Undisputed Leader' in Energy Transition: Report**. http://www.xinhuanet.com/english/2018-09/10/c_137458703.htm (Erişim Tarihi:07.11.2019).

Liu, Xielin (2009). **National Innovation Systems in Developing Countries: The Chinese National Innovation System in Transition**. in Bengt-Ake Lundvall, K. J. Joseph, Cristina Chaminade, and Jan Vang (Eds.) **Handbook of Innovation Systems**

and Developing Countries: Building Domestic Capabilities, USA: Edward Elgar Publishing Inc.

Liu, Feng-chao, Denis Fred Simon, Yu-tao Sun, and Cong Cao (2011). '**China's Innovation Policies: Evolution, Institutional Structure, and Trajectory**', Research Policy, 40(7): 917– 931.

Ma, A.S. (2013). **Revealed Comparative Advantage Measure**: ASEAN-China Trade, Journal of Economics and Sustainable Development, 4(7), ss.136-145.

Müslüme, Narin (2008). **Çin Ekonomisindeki Büyümenin Dünya ve Türkiye Üzerine Etkileri**.

Nuraniye, Ekrem (2003). **Çin Halk Cumhuriyeti Dış Politikası**. Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları. Ankara.

Nuroğlu, Elif (2018). **Küresel ticaret nereye gidiyor**. https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/kuresel-ticaret-nereye-gidiyor/1270579 (Erişim Tarihi: 07.11.2019)

OECD (2008). **OECD Reviews of Innovation Policy**: China. Paris: OECD Publish

OECD (2015). http://stats.oecd.org/(Erişim Tarihi: 07.11.2019).

Orkun, Tuğba (2007). **Türkiye'de Tekstil Sektörü ve Enformal İstihdam**. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı.

Oktay F, (2016). **Çin Yeni Büyük Güç ve Değişen Dünya Dengeleri**. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Okoshi,Y (2019). **China overtakes US in AI patent rankings. Nikkei Asia News**. https://asia.nikkei.com/Business/Business-trends/China-overtakes-US-in-AI-patent-rankings (Erişim Tarihi:12.10.2019)

Owen, G., (2001). **Globalization in Textiles: Corporate Strategy and Competitive Advantage**.

Öngüt, Emrah (2007). **Türk Tekstil ve Hazır Giyim Sanayinin Değişme Dünya Rekabeti Şartlarına Uyumu**. İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü Yayın No: DPT: 2703.

Ramaswamy K.V., ve Gereffi, G (2000). **India's Apparel Exports: The Challenge of Global Markets. The Developing Economies XXXVIII-2**, ss. 186-210.

Rubinacci, L. Mueller, W. (2016), **Informatıon note on China MES, European Commission**. http://www.politicio.eu/wp-content/uploads/2016/02/160202ChinaMESpaper.pdf

Özdem, Mustafa lker (2018), **Türkiye'nin Çin ile Ticari ve Ekonomik İlişkilerinde Azami Faydayı Alması Amacıyla İş adamlarımıza Yapılan Sunum**. Ticaret Bakanlığı.

Özer, Sükan (2000), **Çin Halk Cumhuriyeti Tarihi-Kurulması-Gelişmesi Türkiye ve Diğer Devletlerle Olan İlişkileri**, İstanbul: Harp Akademisi Basım Evi.

Rejiafu, Zuliyaer (2011). **Çin'in Ekonomik Gelişim Sürecinde Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme (KOBİ)'lerin Önemi ve Rolü: Çin, Türkiye ve AB Ülkeleri Arasında KOBİ'lerin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi**. Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Ünversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı.

Saçaralp, Çağrı (2019). **Çin'de bazı ailelere üç çocuk için izin çıkabilir**. https://www.gzt.com/dunya-politika/cinde-bazi-ailelere-uc-cocuk-icin-izin-cikabilir-3510083 (Erişim Tarihi: 08.11.2019)

Şahin, Dilek (2015). Türkiye ve Çin'de Tekstil ve Hazır Giyim Sektöründe Rekabet Gücünün Analizi. **Akademik Bakış Dergisi** sayı:47. ISSN:1694-528X. ss. 154-171.

Sandıklı, Atilla ve Güllü, İsmail (2005). **Geleceğin Süper Gücü Çin**. Tasam Yayınları. İstanbul.

Saray, Mehmet Ozan, Gökdemir, Levent (2006). Çin Ekonomisinin Büyüme Aşamaları. **Yaşar Üniversitesi Dergisi 2(7)**. ss. 681-686.

Sayar B. (2007). **Çin'in Makro Ekonomik Performansının Analizi**. Yüksek Lisans Tezi. Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı.

Shambaugh, D. (2000**). The Chinese State in the Post-Mao Era. The Modern ChineseState**, Edt.: D. Shambaugh, Cambridge UniversityPress, Cambridge, United Kingdom.

Shijun, Qin (1992). **High-Tech Industrialization in China: An Analysis of the Current Status**. Asian Survey, 32 (12): 1124-1136.

Tarakçıoğlu, I. (1987). Türkiye'de ve Dünyada Pamuk Üretim ve Tüketimi. **Tekstil İşveren Dergisi**, Sayı: 113, Ağustos.

Temiz, Kadir (2017). **Türkiye-Çin İlişkileri**. SETA Analiz Sayı:196.

Ticaret Bakanlığı (2019). **Türkiye ile ticaret**. https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/dogu-asya/cin-halk-cumhuriyeti/ulke-profili/turkiye-ile-ticaret (Erişim Tarihi:12.10.2019)

Timurçin, D. (2010). **Türkiye'de KOBİ'lerin Rekabet Gücü ve Rekabet Üstünlüğü Sağlamada Kümelenmenin Etkisi**. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı.

Togan, İsenbike (2013). **Türk-Çin İlişkilerinde Ticaretin Rolü. Türkiye'de Çin'i Düşünmek: Ekonomik, Siyasi ve Kültürel İlişkilere Yeni Yaklaşımlar**. Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

Tosun, Tayfun (2014). **Çin Ekonomisinin Gelişiminin İncelenmesi ve Çin Ekonomisinin Türk Dış Ticaretine Başlıca Etkileri**. Yüksek Lisans Tezi. Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tunç, Ahmet ve Kızıl, Bilal (2018). Çin Halk Cumhuriyeti'nin Dönüşümü ve Yerel Yönetimler. **Birey ve Toplum Dergisi**, Cilt 8, Sayı 16.ss.51-72.

Türk Dışişleri Bakanlığı (2019). **Türkiye-Çin Halk Cumhuriyeti Ekonomik İlişkileri**. http://www.mfa.gov.tr/turkiye-cin-halk-cumhuriyeti-ekonomik-iliskileri.tr.mfa (Erişim Tarihi:03.11.2019)

TÜİK Veri Tabanı. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1046 (Erişim Tarihi: 13.10.2019).

Türk Dil Kurumu. http://www.tdk.gov.tr (Erişim Tarihi: 03.11.2019).

Wufujiang, Maner (2013). **Türkiye-Çin Halk Cumhuriyeti Arasındaki İlişkilerin Ekonomik Açıdan Değerlendirilmesi**. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı.

Xiweia, Zhong, and Yang Xiangdong (2007). **Science and Technology Policy Reform and its Impact on China's National Innovation System**. Technology in Society, 29(3): 317–325.

Ulaş, D., Özer, A. ve Koçak, A. (2008). **Hazır Giyim Sektörü İçin Yön Haritası: Örnek Olay İncelemeleri**. 10. Ulusal Pazarlama Kongresi-Doğu Akdeniz Üniversitesi. https://docplayer.biz.tr/396766-Hazir-giyim-sektoru-icin-yon-haritasi-ornek-olay-incelemeleri.html (erişim tarihi: 20.04.2020).

Uluslararası Para Fonu (2018). **China's economic outlook in six charts**. https://www.imf.org/en/News/Articles/2018/07/25/na072618-chinas-economic-outlook-in-six-charts (erişim tarihi: 07.11.2019).

UN Comtrade Veri Tabanı. https://comtrade.un.org/db/mr/rfCommoditiesList.aspx (Erişim Tarihi: 13.10.2019).

Uyanık S, Oğulata R. T. (2013). '**Türk Tekstil ve Hazır Giyim Sanayiinin Mevcut Durumu ve Gelişimi**' Tekstil ve Mühendis, 20(92), 59-78.

Uzunoğlu, H. (2008). **Türk Hazır Giyim ve Tekstil Sektörünün 2008 Yılı Rekabet Durumu**. Ar-Ge Bülten, s.23-27.

Yalçınkaya Hakan, Çılbant, Çoşkun, Erataş Filiz ve Hartoğlu, Demir (2014). Açıklanmış Karşılıklı Üstünlükler Ekseninde Rekabet Gücünün Analizi: Türk-Çin Dış Ticareti Üzerinde Bir Uygulama. **Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, Sayı:24. s41-57.

Yavuz Y. M. (2006). **Çin'de Piyasa Ekonomisi Uygulamaları ve Toplumsal Sonuçları**. Ege Üniversitesi Sosyoloji Ana Bilim Dalı.

Yılmaz, Rasim ve Koyuncu, Cüneyt (2005), **Çin: Dragon Ekonomisinin Önlenemeyen Yükselişi**, Bursa: Ekin Kitapevi.

Yiğin, Seçil (2009), **Çin Ekonomisi ve Dış Ticaret İlişkileri**. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı.

Yusufu, Maierzhati (2019). **Küreselleşme Sürecindeki Çin Ekonomisinin Türk Yazılı Basınına Yansıması**. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı.

Yücel, Okan (2018). **Tüm yönleriyle ABD ile Çin arasındaki ticaret savaşları**. https://medyascope.tv/2018/10/25/tum-yonleriyle-abd-ile-cin-arasindaki-ticaret-savaslari/ (Erişim Tarihi: 07.11.2019)

Yüksel, Yusuf (2018). **Çin ekonomisinin geleceği**. https://www.yusufyuksel.com/2018/12/cinin-demografik-yapisi.html (Erişim Tarihi: 08.11.2019)